

PERU

HØJDEPUNKTER I INKAERNES LAND

Hans Erik Rasmussen

MØLLEN

INDHOLD

Denne bog	4
Peruanere	6
Lima	8
Byens kvarterer	10
Kongernes by	12
Det historiske centrum	14
Miraflores	16
Det øvrige Lima	18
Cusco	20
Pumaernes by	22
Inkaernes kongerække (tema)	25
Plaza de Armas	26
Mod San Blas	30
Mod San Pedro	34
Cocablade (tema)	37
Soltemplet Qoricancha	38
Inkakroniken (tema)	41
Sacsayhuamán	42
Tre arkæologiske steder	46
Vævede tæpper (tema)	48
Den hellige dal	50
Inkaruiner og markeder	52
Chincheró	54
Højdetilvænning (tema)	55
Runde og hvide terrasser	56
Piscac	58
Ollantaytambo	62
Machu Picchu	66
Den glemte by	68
Hiram Bingham	70
Machu Picchu set fra oven	74
Rundt i ruinbyen	76
Gåture ved Machu Picchu	84
Adgang og regler	88
Aguas Calientes	90
Inkastier	94
Kort over inkastier ved Machu Picchu	96
Inkastien på fire dage	98
Inkastien på to dage	108
Skandinavisk ekspedition	110
Salcantay - Machu Picchu	112

Lares	116
Cachora - Choquequirao	120
Choquequirao	126
Choquequirao - Huancacalle	130
Inkaernes sidste hovedstæder i Vilcabamba	138
De rebelske inkaer	142
Mellem Cusco og Puno	144
Mellem Cusco og Puno	146
Regnbuebjergene	150
Inkabroen af græs	152
Luksustog	154
Guder og Moder Jord	155
Titicacasøen	156
Puno	160
De flydende sivøer	162
Taquile	164
Amantani og Lachón	168
Det sydlige Peru	170
Kystørken og kløft	172
Pucusana	174
Paracas og Ballestas	176
Humboldt og strømmen (tema)	176
Huacachina	180
Nazcalinjerne	182
Løsning på Nazcalinjernes gåde?	186
Arequipa	188
Colcakiløften	192
Kondoren (tema)	195
Vandreture ved Colca	196
Amazonflodens fødsel (tema)	199
Amazonas	200
Amazonas	202
Amazonas i syd	206
Río Heath	210
Nationalparken Manu	212
Rio de las Piedras	214
Iquitos	218
Ayahuasca (tema)	222
Bøger og film	224
Rasmussen Travel	226

DENNE BOG

Peru er et meget stort og meget afvekslende land. I denne bog har jeg valgt at fokusere på den sydlige del af landet, hvor vi finder landets mest kendte rejsemål og højdepunkter. Ud over Machu Picchu er der mange andre meget spændende steder.

Min historie i Peru

Sydamerika er blevet min verdensdel, siden jeg i 1981 første gang kom til Argentina, og to år senere til Peru. Gennem årene har jeg sammenlagt rejst næsten tre år i Peru. I mange år skrev jeg guidebøger og fagbøger om landet og var ofte på researchrejser.

Som eventyrer har jeg vandret og redet fra Cusco til Amazonflodens fødsel ved Colcackløften, og jeg har vandret og sejlet på en balsafåde gennem Amarakaerireservatet i Amazonas.

Siden 2007 har jeg arrangeret og ledet rejser i Peru. Både for danske rejsebureauer, højskoler og egne grupper. I dag driver jeg Rasmussen Travel, der er registreret i Rejsegarantifonden. Vi arrangerer både grupperejser med dansk rejseleder og skræddersyede individuelle rundrejser, hvor de rejsende ikke bare oplever de vigtigste seværdigheder, men også har mulighed for at komme tæt på lokalbefolkningen. Senest er jeg blevet rådgiver og leverandør til danske tv-produktioner i Sydamerika. På floden Rio de las Piedras i Amazonas er jeg involveret i hjælpearbejde blandt oprindelige folk.

Højdepunkter

Jeg har i denne bog valgt at lægge vægt på alt det, som de fleste rejsende finder interessant. Jeg starter i Lima og fortsætter hurtigt til Cusco, Den hellige dal og Machu Picchu. Næste område er det meget traditionelle område mellem Cusco og Titicacasøen.

Øen Taquile i Titicacasøen har jeg et specielt forhold til. I 2009 besøgte jeg øen som rejseleder for en dansk gruppe. Turen foregik i samarbejde med øboernes eget turistbureau og var deres allerførste besøg af turister i eget regi. Vi fik nogle udforglemmelige dage, og siden har jeg samarbejdet med øfællesskabets bureau om at udvikle de flerdages ophold, som de tilbyder hos lokale familier.

Colcackløften i det sydlige Peru er endnu et smukt naturområde. Fra udsigtspunktet Cruz del Condor har vi stor mulighed for at se kondorer svæve tæt forbi. Vandreruter er her også.

Langs kysten findes ørkenlandskaber og reservaterne Paracas og Ballestasøerne med søløver og fugle – og restauranter med lækre fiskeretter.

Amazonas dækker en stor del af Perus areal og rummer endnu 15 indfødte folk, der stort set lever uden kontakt med vores moderne verden. Med udgangspunkt i byen Puerto Maldonado er både muligt at sejle ud på lodger, hvor man kan opleve områder, som endnu ikke er berørt af skovafbrændinger og guldgravere, og at bo i en landsby med oprindelige folk.

Peru venter på dig!

Hans Erik Rasmussen, februar 2020

Næste side:

Et højdepunkt på en rejse i Peru er det 4.335 meter høje pas La Raya mellem Cusco og Titicacasøen.

CENTRO AL
"ABRA LA RAYA"
ALT. 4.335 M.S.N.M.
PUNO - PERU

PERUANERE

Perus befolkning er sammensat af en lang række både oprindelige og indvandrede folkeslag. Det kan være svært at skelne mellem hvem, der er etnisk rene indfødte, og hvem der er mixet med indvandrere.

Etnisk mangfoldighed

Efterkommere af spanske erobrere og indianere er de befolkningsgrupper, man først og fremmest forbinder med Peru. Men ud over disse og blandingsracen mestizer, huser landet også japanske og kinesiske indvandrere. De første har fostret en nu fængslet præsident, Alberto Fujimori, og de sidste driver de talrige kinesiske restauranter, der lyder navnet chifas. Der bor efterkommere af afrikanske slaver langs kysten.

Mange sprog

Peru er et ekstremt klassesdelt samfund. Selv om det at være hvid ikke nødvendigvis er ensbetydende med at have magt, så er det dog omtrent en forudsætning. Kun langsomt opnår indianere høje, politiske poster. Den stærkt kritiserede præsident Toledo er mestiz.

»Indianere« er et nedsættende ord, der dækker over indbyrdes meget forskellige kulturer, befolkningsgrupper og stammer. Det er respektfuldt at sige indfødte folk eller oprindelige folk.

I takt med at de oprindelige kulturer tilpasser sig den moderne verden, og de traditionelle klædedragter afløses af ensartet, vestligt tøj, forsvinder forskellene. Men helt udvisket er forskellene dog ikke.

Langs Brasiliens grænse i Amazonjunglen er der stadig lavlandsfolk, der bor helt isoleret fra resten af samfundet og lever af en kombination af jagt, fiskeri, indsamling af frugter og insekter og svedjebrug, hvor skoven brændes af og jorden dyrkes nogle få år, indtil den er udpint og atter får lov at gro til med skov. Denne levevis kræver store arealer til et forholdsvis lille befolkningstal – og fordrer, at der ikke er privat ejendomsret til jorden. I det øjeblik olieselskaber, tømmerfirmaer eller kvægfarme rykker ind i den statsejede og tilsyneladende ubeboede jungle, får de indfødte folk svært ved at opretholde deres oprindelige levevis.

Næste side:
To generationer i Den
hellige Dal.

FAKTA OM PERU

Befolkning:	31.151.600 mio.
Areal:	1.285.216 km ²
Officielle sprog:	Spansk 81,4 %, Quechua 13 %, Aymara 1,7 %
Etniske grupper:	Indianere 45 %, Mestizer 37 %, Hvide 15 %
Nationaldag:	28. juli. Uafhængigt 1821
Styreform:	Republik. Valg hvert femte år
Fattigdom:	31,3 %. 9,8 % i ekstrem fattigdom
Regioner:	25 departementer
Valuta:	1 sol = 100 céntimos

Spansk er hovedsproget i Peru, og selv i de største byer er der meget få, der taler engelsk. Der findes endda egne, hvor man end ikke taler spansk, men kun det lokale sprog quechua – eller i egne omkring Titicacasøen aymara. I lavlandet tales en lang række forskellige sprog.

LIMA

LIMA

Ramponerede personbiler og osende busser. Utålmodige chauffører, travle fodgængere og pågående gadesælgere. Ved første besøg bliver mange frastødt af Limas jag og snavs, men byens kaotiske uoverskuelighed vinder ved nærmere bekendtskab.

Kaotisk og overvældende

Ved første øjekast under køreturen fra lufthavnen og ind til centrum virker Lima kaotisk og overvældende. Nær lufthavnen krydser vejen floden Río Rímac, der i en afledt udtale måske har givet navn til byen. Rímac betyder “taleren” på det indianske sprog quechua. Andre mener, at Lima er et gammelt ord for den indianske høvding, der regerede ved spaniernes ankomst.

Miraflores

De fleste turister indlogerer sig i Miraflores ved Stillehavet. Bydelen er det pulserende forretningscentrum med banker, hoteller og mærkevarebutikker. Her har beboerne mere til fælles med indbyggerne i klodens andre metropoler, end de har med landsbyboerne i højlandets og junglens landsbyer.

Det historiske centrum

Ud over Miraflores er det kun Det historiske centrum 11 km fra kysten, der for alvor er interessant for besøgende med kort tid i Lima. Det historiske centrum, Centro Histórico, er den gamle bydel omkring Plaza Mayor. Det var herfra, at de spanske erobrere og deres efterkommere regerede spansk Sydamerika. Her ligger regeringspaladset og katedralen.

Ved kysten i sydlig retning grænser Miraflores op til Barranco.

Andre kvarterer

Bydelen er kendt sine mange barer og restauranter, og er det sted, hvor mange *limeños* – limaboere går i byen i weekender.

Nord for Miraflores er San Isidro, der er hjemsted for ambassader og udenlandske firmaers kontorer.

Derefter følger Pueblo Libre, hvor vi finder to besøgsværdige museer; Det Nationale Antropologiske, Arkæologiske og Historiske museum, og det meget fine private museum Museo Rafael Larco Herrera.

Callao omfatter lufthavnen og Perus største containerhavn.

Foregående opslag:
Plaza Mayor.

Næste side:
Katedralen på Plaza
Mayor.

Ved Larcomar i Miraflores
er der mulighed for at leje
cykler.

KONGERNES BY

Den spanske erobrер Francisco Pizarro grundlagde Lima i 1535. Byen er gentagne gange lagt i ruiner af jordskælv. Op gennem 1900-tallet voksede byen voldsomt, da folk fra bjergene flyttede hertil.

Detalje fra katedralen.

Rigdom og udvikling

I 1551 blev universitetet grundlagt, og i 1569 blev Lima hjemsted for den spanske inkvisitionsdomstol.

Først i 1600-tallet, hvor byen husede 26.000 mennesker (heraf 10.000 spaniere), var Lima for alvor blevet en rig by. Al handel var monopoliseret af spanske handelshuse og deres lokale forretningspartnere, der tjente store summer. Varerne blev sejlet til havnebyen Callao, hvorfra de på hestevogn kom til handelshusene, der lå på den del af gågaden Jirón de la Union, som ligger tættest på Plaza de Armas. Herfra blev de distribueret til resten af de spanske besiddelser i det nuværende Peru, Bolivia, Nordargentina og Nordchile. Først i slutningen af 1700-tallet blev handelen frigivet, så også andre i Lima kunne tjene store penge. »Guldalderen« var dog slut, idet andre byer i Peru nu begyndte at vokse.

I 1854 begyndte togene at rulle på Sydamerikas første jernbane mellem Lima og havnen Callao. I starten af 1900-tallet begyndte den rige del af befolkningen i det koloniale centrum at søge mod mere landlige omgivelser og bosatte sig i de små byer San Isidro og Miraflores nærmere havet. I dag er begge byer for længst indlemmet i byen, og færdslen mellem centrum og Miraflores sker i høj hastighed ad den mangesporede motorvej »Vía Expresa«, der er et godt billede på det drive der er på udviklingen i byen.

Jævnligе jordskælv

Lima har lidt under en lang række jordskælv. I 1746 blev 4000 mennesker dræbt af en rystelse, der kun lod 20 af mere end 3000 huse stå tilbage. Derfor er der ingen bygningsværker bevaret fra den spanske kongemagts første år i Lima. Vicekongen Velasco arbejdede ihærdigt på at genopbygge byen, men den genvandt aldrig helt fortidens pragt.

Byen voksede langsomt, men led også store tab under uafhængighedskrigen først i 1800-tallet.

I 1810 boede der 87.000 mennesker i Lima – i 1842 kun 53.000. Herefter begyndte byen igen at vokse. Efter år 1900, hvor befolkningstallet nåede 140.000, tog det for alvor fart. I stort antal begyndte bønder at strømme ind fra bjergene i håbet om at få arbejde i de mange fabrikker, der spirede frem. I starten gik det fint, men efterhånden kunne fabrikker og butikker langt fra sikre de mange mennesker et fast arbejde og dermed et eksistensgrundlag.

Næste side:
Religiøst optog ved
indgangen til San
Franciscokirken.

DET HISTORISKE CENTRUM

Store karnapper med træskærerarbejder pryder flere bygninger i "Centro Histórico", der i 1991 kom på UNESCOs liste over Verdens Kulturarv. Mest interessant er området ved Plaza Mayor og San Franciscokirken.

Karnappen på
Livgardens palads
på Plaza Mayor.

Plaza Mayor

Midt på den store, åbne plads står en bronze-fontæne fra 1650, som er det eneste, der er tilbage fra byens tidligste dage. Alle de omkringstående bygninger er af meget nyere dato og fint vedligeholdte, men man skal ikke mange meter hed ad sidegaderne, før forfaldet skinner igennem. Gågaden Jirón de la Unión fører ned til den anden centrale plads, Plaza San Martín.

Regeringspaladset

Paladset var i kolonitiden residens for vicekongen. I tidens løb er foretaget flere ombygninger – senest en meget fuldstændig genopbygning i 1937. Bygningens indre har flere meget flotte sale.

Katedralen

Katedralen blev bygget som erstatning for en mindre katedral, der blev ødelagt ved et kraftigt jordskælv i 1746. Katedralen er rigt udsmykket med religiøs kunst. I en marmorsarkofag i et kapel til højre for indgangen ligger Francisco Pizarros knogler, der i 1970'erne blev fundet i en krypt. Koret midt i kirkeskibet er utrolig flot træskærerarbejde, og bagest i katedralen er et lille museum.

San Franciscokirken

San Franciscokirken er sammen med katedralen den mest interessante af Limas mange kirker. I modsætning til de fleste andre kirker i Lima har San Franciscokirken overlevet samtlige jordskælv, siden den blev bygget midt i 1600-tallet. Nyere restaureringsarbejder har bragt mange af de tidligste malerier frem, og det gamle bibliotek indeholder bøger fra spaniernes første år i Latinamerika. Flere af de ældste bibler og bøger er på latin.

Mest spændende er besøget i katakomberne under kirken, hvor tusindvis af almindelige indbyggere i Lima blev begravet. Man kommer forbi krypter med utrolig mange knogler. På et sted har man i et rundt hul lagt knogler og kranier pænt i cirkler – på én gang morbidt og flot. Under de åbne katakomber er der yderligere en etage katakomber, som ikke er åben for turister.

Næste side:
Katedralen.

MIRAFLORES

De fleste turister bor i Miraflores under deres ophold i Lima. Bydelen ligger ud til havet, og er Limas moderne forretningscentrum med banker og butikker, hoteller og restauranter. I Miraflores mærker man intet til landets oprindelige kultur.

Inca Kola er en sodavand med citron, og en legendarisk drik i Peru.

Larcomar

Det åbne butikscenter Larcomar ligger i flere niveauer smukt og luftigt med udsigt over Stillehavet. Her er dyre mærkevarebutikker, cafeer og skiftende fotoudstillinger om peruansk natur og kultur. Friluftsudstyr finder man også.

Parque de Amor

Parken ligger med udsigt over Stillehavet cirka 800 meter nord for Larcomar. På en søjle står skulpturen El Beso, Kysset, af den peruanske kunstner Victor Delfin. Den forestiller to elskende i en romantisk omfavelse. En anden seværdighed i parken er en lang buet bænk, som er dekoreret med mosaikker og romantiske citater af peruvianske digtere. Ved solnedgang er parken et yndet udfugtsmål for kærestepar.

Parque Kennedy

Ovenfor Larcomar fører gaden Av. José Larco de knap to kilometer op gennem hjertet af Miraflores til den trekantede park Parque Kennedy. På vestsiden af parken er den lille gågade

Calle de las Pizzas flankeret af restauranter og caféer. Sidste etablerment på venstre side er pubben The Old Pub, der er et populært mødested for fastboende udlændinge.

Indianermarkedet

Mercado del Indios er et oplagt sted at tilbringe den sidste eftermiddag i Lima, hvis man har overskydende plads i kufferten. I dette store kompleks af souvenirbutikker med kunsthåndværk kan man finde det, man ikke fik købt under sin rundrejse i Peru. Udstoppede piratfisk fra Amazonas, vævede tæpper og træudskæringer fra bjergene og broderier fra kysten er alt sammen til salg her. Man finder markedsområderne ved fra rundkørslen Óvalo de Miraflores i spidsen af Parque Kennedy at gå en blok mod øst ad Av. Ricardo Palma og til venstre ad Av. Petit Thouars.

Huaca Pucllana

Dette store kompleks fra før inkatiden er bygget af lersten og fungerede som administrativt og ceremonielt center for Limakulturen, der udviklede sig i området fra år 200 til 700 e.Kr. Området er 500 meter langt og 100 meter bredt. En pyramide når en højde af 22 meter.

Næste side:
Larcomar.

DET ØVRIGE LIMA

Mange turister kommer ikke udenfor Miraflores og det historiske centrum, men selv om man kun har få dage i byen, kan det anbefales at besøge bydelen Barranco og de to vigtige museer i bydelen Pueblo Libre.

Barranco

Ved kysten syd for Miraflores hedder bydelen Barranco. Den er væsentlig mindre og føles mere hyggelig og overskuelig end Miraflores. Det er et yndet sted at gå i byen i weekenden. Især omkring bydelens plaza ligger der mange restauranter og caféer.

En af Limas toprestauranter ligger på Hotel B i Barranco.

Arkæologiske museer

I bydelen Pueblo Libre mellem Miraflores og lufthavnen ligger to fine museer.

Museo Nacional de Antropología y Arqueología har meget flotte udstillinger om Perus vigtigste kulturer og deres udvikling fra forhistorisk tid til spaniernes ankomst. En afdeling rummer historiske malerier fra kolonitiden.

Museet Rafael Larco Herrera rummer over 55.000 keramikgenstande. Størstedelen er fra mochica-kulturen, der eksisterede fra 400 til 800 f.Kr. Men også nazca-, inka- og chimúkulturene er godt præsenteret. I en separat bygning er der udstillet keramik med erotiske motiver.

Næste side:

Mochéfolket i det nordlige Peru er kendt for deres ceremonielle krukker med motiver, der viser alle aspekter af livet.

Callao

Callao omfatter lufthavnen og den langtange La Punta, der strækker sig ud i Stillehavet. Det var herfra at Thor Heyerdahl lagde fra land med Kon-Tiki, da han satte kurs mod Polynesien.

CEVICHE

Ceviche er en af Perus nationalretter, som absolut bør prøves. Der er mange varianter af med fisk og skaldyr, der er marineret i limejuice og serveres med rødløg, chili og søde kartofler.

cusco

CUSCO

Cusco var inkaernes hovedstad, som de udlagde med form af en puma; kraftdyret, der symboliserer den jordiske verden. Centrum er den smukke plads Plaza de Armas. Oven for byen ligger fæstnings- og tempelkomplekset Sacsayhuamán.

Inkaerne anlagde Cusco, så byens omrids havde form som en puma.

Foregående opslag:
Kurvesælger på markedet
San Pedro.

Næste side:
Inkaen Manco Inca, der
startede oprøret mod de
spanske erobrere.

Inkaernes Cusco

Ordet Cusco er afledt af quechuaordet Qosqo, der betyder »Verdens Navle«.

Arkæologer mener, at befolkningen i Cusco begyndte at dominere de omkringboende stammer omkring år 1100. Ikke meget tyder på, at de overvandt naboerne med magt, men snarere med deres evner til at organisere udførelsen af store anlægsprojekter og udvikle landbrug, hvilket gjorde dem til naturlige forbilleder.

De tidlige inkaer har også haft en stærk religiøs kultur. Ingen tvivl om, at der samtidig med ceremonielle handlinger også har været markeder, hvor egnens produkter er blevet handlet. Man formoder, at der i og omkring Cusco har eksisteret en fredelig enklave på et tidspunkt, hvor store dele af Andesbjergene var hærget af krige i kølvandet på Tiahuanaco- og Warikulturernes endeligt.

Den store inka

De fredelige tider fik en ende i 1438, da Chancasstammen fra nord invaderede Cusco. De militært uerfarne Cuscoboere blev nær løbet over ende, men den

regerende herskers søn fik samlet tropperne og nedkæmpet angriberne. Det førte til, at sønnen kom til magten og tog navnet Pachacutec – Manden der forvandler Jorden.

Pachacutec tildeles æren for mange af inkaernes vigtigste bygningsværker: Machu Picchu, Ollantaytambo, Pisac og Sacsaywaman samt en reetablering af Cusco i form som en puma – symbolet på styrke i den jordiske verden. Pumaens hals er bakken for enden af byen og dens hoved Sacsaywaman. Mellem pumaens for- og bagben ligger Plaza de Armas.

Halen er den nuværende gade Chullumayo, der strakte sig helt ned til det sted, hvor den store statue af Pachacutec står på vejen mellem centrum og lufthavnen. Statuen blev i øvrigt rejst i anledning af 500-året for Columbus' »opdagelse« af Amerika af den daværende borgmester og byrådet.

For inkaerne blev jorden for alvor rystet, da de spanske erobrere indtog Cusco i 1533. De indsatte den unge Manco Inca som hersker.

CONVISTA LEVANTOSE PORREI GA MANGO INGA

hono yaciento del ynga llama

do- as no
en el cuzco

mangoynga

Målet for mange

Cusco er både en historisk perle og en moderne by med næsten 400.000 indbyggere. Byen har bl.a. et stort hospital, et anerkendt universitet og det bryggeri, som fremstiller Perus bedste øl – Cuzqueña. På dens etiketter ses den 12-kantede sten fra gaden Hatunrumiyoc. For folk i landsbyerne er Cusco stedet, man søger til, hvis man har ambitioner og drøm om en fremtid med uddannelse og arbejde. Mange mænd rejser hertil i perioder for at tjene lidt penge som ufaglærte løsarbejdere i byggebranchen. Turister kommer også i stort tal. I 2018 modtog byen mere end 2,4 millioner turister.

Cusco kom på UNESCOs liste over Verdens Kulturarv i 1983, men allerede inden var bystyret bevidst om vigtigheden af at frede den historiske bydel. Derfor skæmmes gaderne omkring Plaza de Armas ikke af arkitektonisk mismask med moderne kontorhuse og billigt byggeri med bliktage. Derimod præges gadebilledet i centrum af kolonitidens stil med bygninger i to etager, der omkranser en indergård. Desværre står ingen af inkaernes paladser intakte. Derimod er der mange steder, hvor mure fra inkatiden udgør bygningernes nederste etage.

1 Plaza de Armas. 2 Mod San Blas. 3 Mod San Pedro.
4 Soltemplet. 5. Sacsayhuamán. 6. Markedet San Pedro.

Cusco

INKAERNES KONGERÆKKE

Manco Cápac 1.	Tidligt 1200-tal
Sinchi Roca	1230'erne
Lloque Yupanqui	1260'erne
Mayta Cápac	1290'erne
Cápac Yupanqui	1320'erne
Inca Roca	1350'erne
Yahuár Huacác	1380'erne
Viracocha	1410 - 1438
Pachacutec	1438 - 1471

Túpac Inca Yupanqui	1471 - 1493
Huayna Cápac	1493 - 1527
Huáscar	1527 - 1532
Atahualpa	1527 - 1533
Tópa Huallpa	1533
Manco Inca (Cápac 2.)	1533 - 1544

Sayri Túpac	1545 - 1560
Titu Cusi Yupanqui	1560 - 1570
Túpac Amaru	1571 - 1572

Vandt over Chanas-stammen og sikrede Cusco. Byggede Machu Picchu og reetablerede Cusco. Udvidede og udviklede riget til sit højeste stadie. Sandsynlig bygherre af Choquequirao. Den sidste inka før spaniernes ankomst. Inka i Cusco efter sin fars død. I borgerkrig mod: Slog sin halvbror Huáscar ihjel. Dræbt af spaniere Grundlægger af riget i Vilcabamba. Kronet af spanierne. Gør oprør og belejrer. Cusco. Vinder slaget ved Ollantaytambo og forsætter guerillakampen fra Vilcabamba. Overtales af spanierne til at forlade Vilcabamba. Fortsætter guerillakampen. Den sidste inka. Fanges af spanierne på kanten af junglen og henrettes i Cusco.

PLAZA DE ARMAS

Hjertet i Cusco er Plaza de Armas – Våbenpladsen, der er omkranset af toetages bygninger med balkoner og caféer. På pladsen Cuscos regnbuefarvede flag. I de nærliggende gader er der mure fra inkaernes paladser.

Springvandet midt på Plaza de Armas danner fundament for en statue af inkaen Pachacutec, der var inkaernes store byggekonge.

Verdens navle

Før inkaerne var denne plads centrum i deres rige. Det var herfra, at veje gik ud i de fire områder, som inkariget var delt ind i. I dag er det her, at rejsende slapper af før, under og efter ture ud til inkastier, ruiner, bjerge, dale og landsbyer.

Bygningerne omkring plazaen har arkader (på spansk portales) i den nederste etage. Hver arkade mellem to gader har sit eget navn. Mange adresser på Plaza de Armas benævnes med arkadens navn og et nummer.

I mange af bygningerne omkring plazaen ligger gode restauranter og caféer, og tit kan man være heldig på første sal at få et bord med udsigt over plazaen.

Midt på plazaens langside modsat katedralen fører gågaden Calle Del Medio til pladsen Plaza Regocijo.

På Plaza de Armas' nordlige spids er den smalle gågade Procuradores et overflødighedshorn af pizzeriaer og udstyrsbutikker.

Våbenpladsen

Plaza de Armas, Våbenpladsen, ligger der, hvor den centrale plads i inkaernes hovedstad lå. Pladsen var dengang dobbelt så stor og omfattede også Plaza Regocija, blokkene på begge sider af Calle del Medio og blokken, hvor Hotel Cusco ligger. Pladsen var delt af Saphi-floden, der i dag løber under bygningerne modsat katedralen. Den halvdel, som i dag er Plaza de Armas, hed i inkatiden Krigspladsen. I midten ved fontænen var en stor forgyldt sten, Krigsstenen, som man ofrede til før erobringstogter. Pladsen var centrum i hele det mægtige rige, og det var herfra, veje førte ud i fire verdenshjørner til de fire regioner.

Næste side:
Plaza de Armas set fra
tårnet i Jesuitterkirken.

Regnbueflaget – Cusco' flag, vajer ved siden af det peruanske flag under et militæroptog på Flagets Dag d. 7. juni.

Alle stammer, der blev underlagt inkaerne, skulle bringe jord fra deres egen tilpladsen, så det symbolsk kunne blandes med jorden fra centrum i inkaernes verden. Der er beretninger om, at pladsen var dækket af hvidt sand fra kysten, muslingeskaller og guldfigurer. Fund, som blev gjort under restaureringen af springvandet i 1996, underbygger disse historier. Fundene kan ses på Museo Histórico Regional.

Regnbueflaget

Når man ser regnbueflaget vaje på Plaza de Armas, på hustage og i caféer, kan man foranlediges til at tro, at Cusco er verdens LGBT+-hovedstad. Dette er dog ikke forklaringen. Flaget blev brugt første gang i 1973 af en radiovært, der fejrede Tawantisuyo Radio's 25 års jubilæum. Tawantisuyo var inkaernes navn for deres rige. I 1978 blev flaget officielt erklæret for Cuscos flag - 16 dage før prideflaget første gang blev brugt ved San Francisco Gay Freedom Day Parade d. 25. juni 1978.

Mord på pladsen

Gennem århundreder var Plaza de Armas scene for offentlige henrettelser, der skulle tjene som skræk og advarsel for potentielle oprørere. Blandt andet Tupac Amaru, den sidste inka, den oprørske erobrers søn Diego de Almagro den Yngre og

1700-tallets indianerleder Túpac Amaru 2.

Natten til onsdag den 23. juli 1997 blev der begået et ublodigt »mord«. Cuscos borgmester, Salizar, havde egenhændigt bestemt, at pladsens hundrede år gamle træer skulle fældes. Da ingen i byen støttede ham i den tanke, havde han kommanderet en privat entreprenør til at vælte dem klokken halv to om natten. Befolkningen var rystet, da de om morgenen så, hvad der var sket. Inden aften var der rejst en galge ved springvandet, og en dukke, der forestillede borgmesteren, var hængt op. Beboerne begyndte at rejse træerne igen, og efter få dage udstedte Cuscos øverste dommer en arrestordre på den i forvejen ikke særligt populære borgmester. Nogle måneder efter var Salizar dog tilbage i borgmesterstolen igen, mere populær end før »mordet«, da han nu havde ladet bulldozerne etablere et picnic-sted ved en flod nær byen.

Katedralen

Katedralen står bombastisk over plazaen og består i virkeligheden af tre kirker, hvor den midterste er selve katedralen med Jesús María til venstre og El Triunfo til højre. Under formiddagens messe kan man diskret gå ind gennem hovedporten. Når katedralen er åben for turister uden for messer, fungerer Jesús María som indgang.

Opførelsen af katedralen begyndte i 1560 på fundamentet til Inka Viracochas palads og sluttede 100 år senere. Taget bæres af 14 store firkantede søjler, hvor hvert hjørne består af tre kanter og dermed bærer budskabet om inkaernes tredelte verden i en kaotisk underverden, vores verdslige verden og en harmonisk oververden. På den måde materialiserede de indianske arbejdere deres traditionelle verdensopfattelse, da de af kolonimagten blev beordret til at bygge kirker.

Kirken La Compañía

I 1571 begyndte jesuitterne at bygge kirken på sydøstsiden af Plaza de Armas oven på fundamentet fra inkaen Wayna Capac's palads. I tråd med jesuitternes generelle modstand mod den spanske stat ønskede de, at La Compañía skulle overgå katedralen i pomp og pragt. Det kunne Cuscos biskop ikke acceptere, og han bad pave Paul 3. mægle. Men da pavens beslutning, som støttede biskoppen, nåede Cusco, var La Compañía næsten færdig.

Kirken indeholder mange bemærkelsesværdige religiøse malerier. I krypten er en mindeplade for den danske jesuitterpræst Peter Tantholdt Hansen, der fra 1968 til 2010 arbejdede blandt Perus indianske befolkning. Der er adgang til tårnene, hvorfra der er en fin udsigt ned over plazaen.

Festglade cusqueños foran katedralen under byens største religiøse fest Corpus Cristo.

HØJT OVER HAVET

Cusco ligger 3326 meter over havets overflade, så vær forberedt på at gå i et meget langsomt tempo det første døgn. Drik rigeligt med vand og meget gerne co-cate, som står på alle hoteller, for at modvirke hovedpine.

MOD SAN BLAS

En tur fra katedralens langside til bydelen San Blas går forbi den berømte 12-kantede sten og mange butikker med kunsthåndværk af høj klasse. I kvarteret nær Katedralen ligger museet med de effekter, som Hiram Bingham fandt på Machu Picchu.

Den 12-kantede sten finder man på gaden Hatunrumiyoc.

Den 12-kantede sten

Ved at gå op ad gaden til højre for Katedralen, når man står med front mod den, kommer man ved første gadekryds til gågaden Hatunrumiyoc. Ti meter før krydset kan spirituelt interesserede gå ind i en gård til venstre, hvor der ligger en butik med varer, der knytter sig til shamanisme. På første sal i samme gård ligger Ciccioletta, der er en af Cuscos bedste restauranter.

På samme hjørne ligger Museet for religiøs kunst i en bygning med en smuk, udskåret balkon i træ. Museet rummer en stor samling af malerier af Cusco-skolen.

Fortsæt ad gågaden Hatunrumiyoc, hvor muren på højre side er resterne af Inka Rocas palads med de enorme, uens sten. Omtrent halvvejs nede ad gaden er den 12-kantede sten. Stenen er let at lokalisere, da der altid er souvenirsælgere foran den. Fotografer får de bedste billeder sidst på formiddagen, hvor der er sol på stenen. Muren over for, på højre side, er fra kolonitiden. Man kan se det ved, at muren er lodret. Inkaerne lod murene hælde svagt indefter – det gav større stabilitet. Inkamuren fortsætter rundt til højre ad gyden Inka Roq'a.

Næste side:

En stejl gade fører det sidste stykke op til San Blas.

Den hyggelige plaza i San Blas. Oven for trappen er der flere gode vegetarrestauranter.

Afslappet atmosfære

Nedenfor gågaden fortsætter man op ad Cuesta San Blas, hvor der er mange spændende gallerier og butikker med kunsthåndværk. Internet-cafeer er her også. Gaden slutter i bydelen San Blas, hvor størstedelen af bygningerne ikke har forandret sig nævneværdigt siden kolonitiden. Kirken bør besøges, og om lørdagen er der et marked på torvet. Hele kvarteret er rigt på kunstneres værksteder og gallerier. Sørg for at aflægge et besøg i den nu afdøde skulptør Hilario Mendivils (1929-1977) galleri og museum på den øvre del af torvet. Hans langhalsede skulpturer er meget let genkendelige. I hans hjem mødtes livsglade venner og kunstnere for at læse poesi, synge, danse og diskutere.

Øverst på plazaen fører trapper forbi et vandfald op til gaden Tandapata, hvor der er en række spisesteder med lave priser og afslappet, varm atmosfære.

Plazoleta las Nazarenas

Denne lille plads når man ved fra venstre side af katedralen at gå op ad gaden Cuesta del Almirante. På første gadehjørne ligger det store og meget informative Museo Inka i Admiralens Palads, der er en af byens smukkeste koloniale palæer. Museet kan varmt anbefales, da de i store, overskuelige og omfangsrige udstillingsrum viser kulturernes udvikling i Andesbjergene. Her er mumier, tekstiler, keramik og store opstillinger, der

viser livet op gennem historien. Tit er her også kvinder, der væver.

På Plazoleta las Nazarenas er en afdeling af det private museum Museo Larco. Museet udstiller arkæologiske fund - keramik, træskærerarbejde samt arbejder i sølv og guld i flotte opsætninger, så værkerne fremstår som de kunstværker, de er. Fundene dækker 3000 års peruansk historie, og stammer fra Museo Larcos hovedmuseum i Lima.

Luksushotellet Hotel Monasterio del Cuzco befinder sig også på den lille plaza. Den smalle gågade Siete Culebras, Syv Slanger, fører ned til gaden Choquechaca. Læg mærke til de udhuggede slanger i stenene.

Museet Machu Picchu

I en af Cuscos flotte kolonibygninger på gaden Santa Catalina 320 åbnede dette museum efter, at et møde mellem USA's præsident Obama og Perus præsident Alan Garcia i 2010 førte til, at Yale-universitet returnerede de fund, som Hiram Bingham tog med hjem til USA efter sine udgravninger på Machu Picchu i 1912. Billeder og opstillinger fortæller historier om Bingham's fund af Machu Picchu i 1911 og udgravningerne året efter.

I den permanente udstilling er knoglerester og 350 objekter i keramik, metal og sten. Størstedelen af keramikgenstandene blev brugt af Machu Picchu's faste beboere til at tilberede majsøl og mad. Arkæologerne fandt ikke værdifulde guldgenstande, da de var fjernet inden man forlod Machu Picchu nogle årtier før spaniernes ankomst til Peru.

Gaden Hatumrumiyoq med den 12-kantede sten.

MOD SAN PEDRO

På turen fra Plaza de Armas' nederste hjørne til det store markedsområde San Pedro kommer man forbi en kirke og et par hyggelige små plazaer. I San Pedro fylder handlende gaderne bag den store markedshal.

Plaza Regocijo.

Kirken La Merced

En blok fra Plaza de Armas ligger klostret, museet og kirken La Merced. Ved indgangen til klostret til venstre for kirken hænger to store malerier. På højre side er spaniernes kamp mod araucaniaindianerne i det sydlige Chile afbildet. Læg mærke til, hvordan de pile, som indianerne affyrer, alle lander på indianerne selv. På den måde ville maleren understrege, hvor dumme han mente, indianerne var.

Et rum har en unik samling religiøs kunst, bl.a. et Rubens-maleri af den hellige familie. Her er også messekåber vævet med sølv- og guldtråde. I et af de inderste udstillingsrum skal man også bemærke det rigt dekorerede »offerdyr« til fremvisning af nadverbrødet. Det er over én meter højt og dækket med 1600 perler og 1500 diamanter – og godt beskyttet mod tyveri. En kælder har fantastiske kalkmalerier på vægge og loft.

Plaza Regocijo

Denne plaza er når man ved fra Plaza de Armas at gå de få meter hen ad gågaden Calle del medio overfor katedralen. På højre side ligger Museet for nutidskunst, Museo de Arte Contemporáneo, hvor der tit er interessante fotoudstillinger. Går man rundt om hjørnet og lidt hen ad gaden Santa Teresa, kommer man på venstre side til museet med det lange, men også meget sigende navn Museo de Plantas Sagradas, Mágicas y Medicinales de los Incas, en el Perú. De enkelte sale informerer om cocoblade, tobak og San Pedro-kaktus, og om den bevidsthedsudvidende drik ayahuasca.

Med udsigt ned over Plaza Regicio er overfor Calle del Medio på første sal af hjørnebygningen ved gaden Garcilaso det hyggelige Choco Museo, der både er kakaocafé og udstillingsrum for kakaoplanten. Besøgende børn og unge kan deltage i en totimers workshop, hvor man laver sin egen chokolade.

Næste side:

De mange markedsgader bag San Pedro-markedet har hver deres specialitet. Her er vi på gaden med frugtboder.

Garcilasos hus og museum

På den modsatte side af gaden er det regionale historiske museum Museo Histórico Regional y Casa Garcilaso, der dækker hele perioden fra de tidligste kulturer til kolonitiden, der er repræsenteret med malerier. Keramikinteresserede kan glæde sig over en rig samling fra Perus tidlige kulturer. Af kuriositeter kan nævnes en mumificeret kvinde fra Nazca-kulturen med halvanden meter langt hår. De fund, man gjorde på Plaza de Armas under renoveringen i 1996, er udstillet her. Her er en flot samling af malerier fra Cusco-skolen, ligesom der er mange effekter, som tilhørte kronikøren Garcilaso de la Vega, der blev født i Peru i 1539 som søn af en inkaprinsesse og en spansk erobrere.

Som barn og ung hørte han sin moders familie fortælle om inkaernes kultur, og han besøgte selv store dele af riget, inden han som 21-årig rejste til Spanien med sine noter om inkariget. Han vendte aldrig tilbage til Peru. I en alder af 69 udgav han første del af »Los Incas – Los comentarios royales del los Incas«, som en er af de væsentligste kilder til vores viden om tiden, før spaniernes ankomst til Peru.

Overfor gaden Garcilaso kommer man til Plaza San Francisco, hvor man i det øverste hjørne kan gå gennem Santa Clara-buen og videre op til den lille plads San Pedro foran markedshallen.

Delikatesseafdelingen på markedet San Pedro.

Markedet San Pedro

Et besøg i Cusco bør indeholde et besøg i markedshallen San Pedro. De i Cusco allesteds nærværende boder og butikker med varer til turister fylder ikke meget i markedshallen. Her er derimod slagtere, frugthandlere og boder med alt til det peruanske køkken. Er man stemt for et stort glas friskpresset juice til små penge, går man heller ikke forgæves til San Pedro.

Gaderne bag markedshallen er spækket med butikker i alle afskygninger. Det er her, at kunder fra nær og fjern og for at købe alt fra et enkelt snøreband til 500 kilo nudler. Gå på opdagelse og oplev det peruanske handelsliv.

COCABLADE

Som rejsende har vi ikke været længe i Peru, før vi støder på cocablade. Ved siden af kopper og en termokande med varmt vand ligger der coca i form af teposer og løse blade i receptionen på mange hoteller i Cusco. Cocate virker mod højdesyge, smager godt og kan varmt anbefales.

Fund af cocablade i 4500 år gamle ruiner i det nordlige Peru viser, at cocablade har været brugt til både ceremonier og daglig konsum gennem tusinder af år. En stor del af befolkningen udenfor byerne i Peru tygger cocablade dagligt. Cocablade tygges sammen med en smule aske fra lime eller kartofler. Det frigiver de stimulerende stoffer i cocabladene.

COCABLADENES VIRKNING

Videnskabelige undersøgelser viser, at cocablade forbedrer fordøjelsen, hæver pulsen, vejrtrækningen og kropstemperaturen og stimulerer nervesystemet, så eventuel træthed i muskler føles mindre. Kort sagt letter cocablade højlandsindianernes hverdag med hårdt arbejde, kulde og sult.

Coca kan også bruges i mange indtægtsgivende produkter: bl.a. cocate, vin, sirup, tyggegummi og naturmedicin. For peruanere er coca derfor langt mere end råproduktet i kokainfremstilling. Det er en naturlig del af hverdagen, og derfor kan det købes legalt på ethvert marked i højlandet.

Shamaner bruger både cocablade i deres spådomskunst og i deres helbredelser med naturmedicin.

KOKAIN

Cocablade indeholder omkring 15 stimulerende stoffer, hvoraf det ene er kokain. Ved at tygge cocablade eller drikke cocate, mærker man ingen form for narkotisk effekt. For at ende som kokain, skal cocabladene gennem en lang kemisk proces.

Kokainproducenten starter med at male cocabladene i en kværn og sprede det ud på et cementgulv. Dernæst hælder man kalk ud over bladene, og blander det sammen ved at vandre rundt i det med støvler på. Næste skridt er at blande syre og vand og hælde det ud over bladene. Herefter blander man det igen ved at gå i det. Nu fylder producenten det i beholdere – ofte gamle olietønder, og hælder benzin i. En vigtig del af processen er nu at røre godt i blandingen af blade, kalk, syre og benzin. Producenten tilsætter kautisk soda og flere andre kemikalier, inden man koger væsken væk. Herefter får man kokabase, der transporteres til et laboratorium, hvor der venter endnu en kemisk proces, inden kokainen er færdig.

Cocablade kan købes helt legalt på markedspladser.

Cocablade.

SOLTEMPLET QORICANCHA

Soltemplet var inkaernes vigtigste tempel. Stenene er de finest forarbejdede i hele Peru, og her er den lidt slidte beskrivelse "murene er så fint byggede, at man ikke kan presse et barberblad ind mellem stenene" rent faktisk sand.

Gårdhave af guld

Soltemplet, hvis inkanavn Qoricancha er quechua og betyder Gårdhave af guld, var det vigtigste tempel i inkariget. Mens de spanske erobreres leder Francisco Pizarro holdt inkaen Atahualpa fanget i byen Cajamarca i det nordlige Peru, sendte han tre af sine mænd til Cusco for at skynde på tilvejebringelsen af guld og sølv. Fra deres besøg i Qoricancha beskrev de ud over skiverne af guld og sølv et guldalder, der vejede 95 kilo, og 700 guldplader på hver to kilo, der dækkede væggene.

De tre mænd befalede deres indianske hjælpere af tage de største guld- og sølvenstande med til Cajamarca, men lod solskiven af guld blive i templet. Da spanierne nogle måneder senere indtog Cusco, havde inkaerne gemt solskiven på et sted, hvor det ifølge en samtidig kronikør »var umuligt at finde den«. Hvis historien taler sandt, ligger guldsken stadig og venter på at blive fundet.

For at markere deres herredømme ødelagde spanierne store dele af templet og byggede en kirke for dominikanerordenen på og i resterne. I dag er det stadig dominikanerne, der administrerer stedet.

Tempelmur

Til venstre for indgangen ligger to rum, som dominikanerne har døbt »Offerrum« og anbragt en sten fra kolonitiden med bunden i vejret som offersten. Tre huller, der er boret i stenene mellem rummene, kan have været brugt til at lede blod fra offerdyrene væk. Ved det bagerste rum er en model, der viser omfanget af Qoricancha, inden de spanske erobrere, ødelagde templet.

Den enorme tempelmur, der omkredsede komplekset, nåede helt ned til det sted, hvor gaderne Av. Sol og Tullumayo støder sammen. Muren kan man i dag beundre ved bag klostergården i højre side at gå ud, hvor der er udsyn over den lille park mellem Qoricancha og Av. Sol. Her lå der i inkatiden en mark med dyr og planter i guld og sølv.

Hellige linjer

Et stort billede af stjernehimlen i et tilstødende rum illustrerer, at Qoricancha var inkaernes vigtigste astronomiske observatorium. Herfra studerede de himmellegemernes bevægelser og fulgte med i, hvornår solens stråler i givne vinkler ramte monolitter, der stod på bjergtoppene rundt om Cusco. På den måde kunne man holde øje med årets gang og planlægge høst og såning af de forskellige afgrøder. Systemet indeholdt også et religiøst lag. Fra Qoricancha udgik som egerne i et hjul 42 linjer, såkaldte ceques, til monolitterne og andre betydningsfulde steder

Næste side:

En mange meter høj mur af sten i to parallelle lag omkransede hele Soltemplets kompleks.

De ekstremt fint tilhuggede og polerede sten i Soltemplet synes at være lavet af ler.

Tempelmuren med to rækker sten var flere hundrede meter lang og omkransede Soltemplet.

i egnen omkring Cusco – måske til så langt væk som Titicacasøen. På linjerne var der mere end 330 wacas, hellige steder i naturen.

De to rum til højre for klosterets centrale gård, mener man, har været templer for henholdsvis månen og lyn. Her bør man bruge lidt tid på at nærstudere de fantastisk fint tilhuggede og slebne sten.

Solskive og Inkakrøniken

Hjertet i Soltemplet, det mest hellige tempelrum, er desværre ødelagt af spanierne. Tilbage er kun en del af den buede ydermur lige foran en del af Santo Domingo-kirkens mur. På inder siden af den buede mur er en niche, der udstillede inkaernes mest betydningsfulde genstand; den runde guldskive, der repræsenterede solen, og som ved sommarsolhverv reflekterede solens stråler ind i templets mest hellige rum, hvor kun inkaen måtte opholde sig. Rummet var fuldstændig dækket af guldplader, hvilket måtte have skabt et fuldstændig fantastisk gyldent skær. En lignende skive af sølv reflekterede fuldmånens skær ind i månetempels sølvpladebehængte vægge.

I dag står kirkemuren det sted, hvor guldpladens stråler blev reflekteret.

I et åbent rum ud mod parken hænger store plancher med tegninger og tekster fra kronikøren Felipe Guamán Poma de Ayala's bog. Motiverne viser, hvilke vigtige arbejder, der foregik – og forgår i de enkelte måneder. Den originale bog ligger på Det Kongelige Bibliotek i København.

I det underjordiske museum Museo Arqueológico Qoricancha på den græsklædte park mellem plænen mellem Qoricancha og den store gade Av. Sol er udstillet genstande, som er fundet i udgravninger af området. Her er bl.a. små guldlamaer.

INKAKRØNIKEN

Krønikens titel »Nueva corónica y buen gobierno« kan oversættes til »Ny krønike og god regering«. Poma de Ayala ønskede, at hans nye krønike skulle resultere i en ny og bedre regering.

Felipe Guamán Poma de Ayala nedstammede på sin mors side fra inkaen Pupac Yupanqui, den tiende inka der herskede fra 1471-93, mens faren var spanier. Poma de Ayala blev født 1536 i Huamanga ved det nuværende Ayacucho, hvor familien mistede mange af de besiddelser, den havde arvet fra moderens familie. Poma de Ayala blev tvunget til at forlade Huamanga. Han gennemrejste store dele af riget og slog sig på sine gamle dage ned i Sondondo, hvor han nedskrev, hvad han havde set, hørt og tænkt.

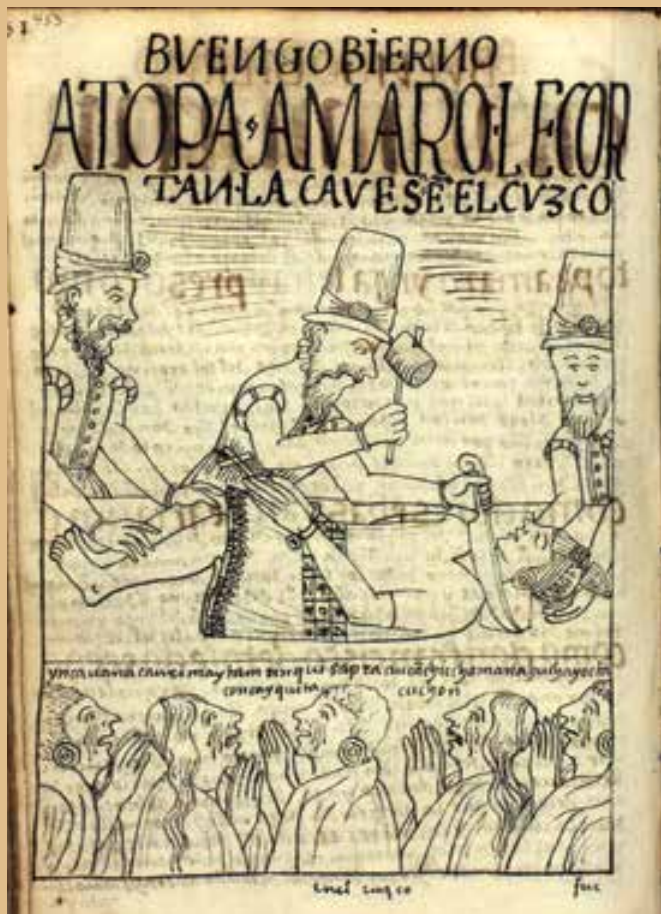
Poma de Ayala skrev sin krønike til den spanske Kong Felipe 3., for at denne skulle få øjnene op for den død og destruktion som skyldtes den koloniale udbytning, nye sygdomme og raceblanding. Hans håb var, at kongen efter endt læsning skulle beordre bedring af forholdene for de indfødte sydamerikanere.

Værket indeholder 400 tegninger af alt fra hverdagsbegivenheder til henrettelsen af den sidste inka, Tupac Amaru, og 800 tekstsider med beskrivelser af inkarigets traditioner og regenter og ikke mindst de overgreb, som de spanske erobrere begik mod indianerne.

INKAKRØNIKENS VEJ TIL KØBENHAVN

Efter i 1615 at have sat det sidste punktum i sit stenhus i San Cristóbal de Suntuato, den nuværende landsby Sondondo, begav han sig mod Lima for at overgive sin krønike til den spanske vicekonge. Krønikens nøjagtige vej fra Lima er ikke kendt, men den spanske konge modtog den aldrig. Sandsynligvis nåede den derimod med en spansk munk og arkivar fra Lima til Madrid og videre med en bibliofil dansk ambassadør udstationeret i Madrid i 1600-tallet til København, hvor den kom i Kong Frederik 3.s besiddelse. Det var Frederik 3.s private bogsamling, som blev til Det Kongelige Bibliotek, hvor krøniken blev fundet i 1908.

I 2003 skabte forfatteren Ib Michael fornyet interesse om krøniken i sin roman »Paven af Indien«.

I sin krønike tegnede Felipe Guaman Poma de Ayala, hvordan de spanske erobrere henrettede den sidste inka Tupac Amaru på plazaen i Cusco.

SACSAYHUAMÁN

Ruinkomplekset Sacsayhuamán med den enorme siksakmur er et af inkaernes mest imponerende bygningsværker. Stenene fra tidligere bygninger brugte spanierne til at bygge i byen. Udsigten fra toppen af bakken giver et fint udsyn ned over Cusco.

Sacsayhuamán er de imponerende mure på en bakke over Cusco. Billedet er taget fra klippekolden Rodadero.

Selv om Sacsayhuamán i dag er det største ruinkompleks omkring Cusco, er der kun en femtedel af det oprindelige bygningsværk tilbage. Gennem 400 år hentede beboerne i Cusco sten fra bygningerne, og man kan kun gisne om, hvordan fæstningen så ud, da et afgørende slag stod mellem Pizarros eroblingsstyrker og Manco Incas hær. Oprindeligt var Sacsayhuamán tempel, oplagringsområde og festplads til rituelle sammenkomster. Vartegnet var tre store tårne. Det cirkelformede fundament til det største, Muyucmarca, og det firkantede Sayacmarca kan stadig ses og giver en fornemmelse af størrelsen. Fra tårnene løb underjordiske gange ud til ringmurene.

Siksakmuren i tre niveauer er overvældende, og den største sten på næsten ni meters højde vejer 360 tons. Den er ligesom alle andre sten i murene slæbt af hundredvis af arbejdere fra et stenbrud på den anden side Cusco-dalen.

Sacsayhuamán kan oversættes til "pletet falk" eller "kongelig ørn". Ofte omtales det som et fort. Især på grund af det store slag mellem inkaer og spaniere i 1536. Men henvisning til de 22 siksak mener andre, at stedet ærede lynets gud. Andre igen foreslår, at muren symboliserede tænderne i den puma, som Cusco var anlagt i form som.

Næste side:
Den ene af de tre mure på Sacsayhuamán.

På klippeknoleden Rodadero er den udhugning, der er kendt som "inkaens trone".

Klippe med inkastol

Over for fæstningsanlægget ligger klippeknoleden Rodadero. Med front skråt mod pladsen lidt oppe ad bakken er »inkaens trone« hugget ind i en bar klippe. Her mener man, inkaen har siddet på vævede tæpper og overværet festlighederne på den store centrale plads. Den lidt skæve retning kan skyldes, at han også skulle have Auzangatemassivet inden for synsvidde. På bakkens modsatte side er en naturlig rutsjebane på klippen. Det er et yndet sted for

børn og livsglade turister.

Bag Rodadero er et rundt bygningsværk, Suchuna, som man begyndte udgravningen af i 1985. Det har sandsynligvis været vandreservoir for Cusco by. I den nordlige og østlige ende er der rester af rituelle bade. Umiddelbart vest for den runde konstruktion er der nogle klipper med en lille tunnel.

Inkaernes oprør

En af de sidste store kampe mellem erobrerne og inkahæren fandt sted på Sacsayhuamán i 1536. Francisco Pizarro's bror Juan og hans mænd havde levet i Cuco gennem mere end to år, da inkakongen Inca Manco, uden at møde nævneværdig modstand, indtog Sacsayhuamán og forskansede sig bag murene.

Gennem ti måneder sendte inkaerne jævnligt brændende pile ned over Cusco, hvor spanierne blev mere og mere trængte. En nat gennemførte den spanske hær et sidste modangreb ved at liste op over bakkerne og venstre om Sacsayhuamán. Det lykkedes dem at indtage bakken Rodadero på den anden side den centrale plads, og om morgenen satte de angrebene ind og forsøgte at forcere de tre høje ringmure. Samme aften døde Juan Pizarro, og under den følgende dags hårde kamp blev spanierne atter trængt tilbage og mistede mange mænd.

Inkaerne fik samtidig støtte fra en tilkommen 5000 mand stor styrke. For spanierne syntes katastrofen uundgåelig, og de vidste, at indtog de ikke Sacsayhuamán, ville slaget om Cusco være tabt. En afgørende kamp ventede. I et sidste desperat forsøg angreb de 50 overlevende spanske soldater Sacsayhuamán. Ved hjælp af stiger kom de over murene og indtog komplekset med de tre fæstningstårne, og efter yderligere nogle dages kampe vandt spanierne.

Inca Manco overlevede imidlertid og trak sig tilbage til Ollantaytambo og senere Vilcabambabjergene, hvor inkaerne frem til 1572 havde et uafhængigt rige.

Historien om Manco Inca og de sidste frie inkaers kamp mod de spanske robrere fortsætter under Ollantaytambo ruiner.

Inti Raymi

Vintersolhvervsfesten Inti Raymi var inkaernes vigtigste fest. Den varede i ni dage og indeholdt processioner, danse og ofringer af dyr til guderne. Spanierne forbød Solfesten i 1533, men i 1944 genopstod den atter. Festen holdes den 24. juni og starter med, at "inkaen" kommer ud af Soltemplet i Cusco. Senere fortsætter festen med danse og processioner på pladsen ved Sacsayhuamán.

Solfesten Inti Raymi giver en fin fornemmelse af inkaernes fester.

Kristusstatue

Et par hundrede meter fra Sacsayhuamán står en Kristusstatue med udbredte arme. Statuen blev d. 21. juni 1941 givet byen i gave af arabere i Cusco.

Gåturen fra Sacsayhuamán til Plaza de Armas er rigtig fin. Start med at gå ned gennem den lille kløft mellem Sacsayhuaman og kristusstatuen. Hvis man er vænnet til højden, kan man selvfølgelig også gå den modsatte vej op adad. Regn med en times tid. I taxi er turen op hurtig og billig.

TRE ARKÆOLOGISKE STEDER

Efter Sacsaywamán ved vejen mod Pisac ligger der tre inkasteder, som indgår i mange guidede ture fra Cusco. Qenko er stor sten med udhugninger, Puca Pucara er en tambo, mens Tambo Machay har rindende vand.

Qenko

En lille kilometer efter den store kristusfigur ligger Qenko, der er udhugninger og indgraveringer i en limstensklippe, som for inkaerne var et vigtigt ceremonielt center. I nicher i stenen opbevarede inkaerne mumier og guldfigurer. Her er også indgraveringer, der forestiller dyr. På toppen har man fulgt klippens naturlige furer og hugget render ud, hvor løb majsøl eller blod fra offerdyr under ceremonier.

Qenko betyder zigzag, og det er netop den form, flere af udhugningerne har. I en hule under klippen er et alter, hvor præsterne sandsynligvis foretog ofringer. På nordsiden er et amfiteater omkring en fritstående klippe.

Puca Pucara

Puca Pucara nogle kilometer længere fremme end Qenko, på højre side, betyder »det røde fort«, men har sandsynligvis været en tambo - en form for landevejskro og rastepads.

Tambo Machay

Denne ruin, der ligger otte km fra Cusco, er den sidste i rækken af arkæologiske steder i nærheden af Cusco. Den ligger for enden af en lille grusvej, der går ind til venstre over for Puca Pucara. Stedet kaldes også »Inkaens Bad« og har fungeret som et ceremonielt bad, hvor inkaen foretog hellige afvaskninger. Den bakke, hvor vandet løber ned fra, er ikke stor nok til at generere så meget vand, som der kommer. Man mener, at det tilføres gennem en naturlig U-formet vandåre fra den højere bakke på den anden side af den lille dal.

Det fine stenarbejde på Tambo Machay viser, at stedet har haft stor betydning.

Næste side:
Lykketyre på hustag.

En bonde spinder uld på sin ten.

råvarerne er uld fra egne får og lamaer. Både kvinder og mænd går næsten konstant med en ten og spinder tråd, når de vogter dyrene. Hvis målet er et tæppe med meget fine tråde, sker det dog også, at man køber maskin-spundet garn.

FARVER

Farverne kan være både plantefarver og syntetiske farver. Det kan være svært at afgøre, hvad der er tale om. Men typisk vil de syntetiske farver være stærkere og mere rent blå, røde, gule osv. Omvendt er plantefarverne normalt mere dæmpede og den hvide aldrig helt hvid. Hvis man kan se farven variere i tone på den samme del af tekstilet, er der tale om plantefarve. På tunakaktussens flade blade dyrker man i tempererede dale en lus ved navn cuchinilla. Den giver en stærk rød farve. Ellers er farverne næsten altid udvundet af planter. Nogle steder

Trådene vikles op omkring to pinde.

VÆVEDE TÆPPER

Tæpper, ponchoer og andre vævede produkter tiltrækker med god grund mange rejsende. Ved at købe et håndvævet tæppe, får man en både autentisk og typisk souvenir fra rejsen i Andesbjergene. Det største og umiddelbart fuldstændig uoverskuelige udbud af vævede tekstiler finder man i Cusco og de nærliggende mindre byer Pisac og Chinchero.

HÅNDVÆVEDE TÆPPER

Stort set alle håndvævede tæpper er vævet af kvinder i små landsbyer i bjergene. Her har man den fornødne tid, og

spænder man tråden på væven op for derefter at binde snor stramt om en del af trådene, som man derefter indfarver. Herved kan man skabe komplicerede mønstre i flere lag. I sjældne tilfælde (omkring bjerget Auzangate i Peru) bruger man batik-teknik til indfarvning, når vævningen er afsluttet.

VÆVNINGEN

Et tæppe væves ved at lave et langt stykke stof, der foldes dobbelt. Herefter syr man det sammen i den ene side. Skal det være en poncho, væver man tæppet ekstra langt, og undlader at sy det sammen midt på siden. Det sted hvor

tæppet er foldet, klipper man det op, og kan herefter brede det ud. Man kan se på håndvævede tæpper, hvordan de er syet sammen på midten og består af to identiske halvdele. Sluttelig laver man en kant rundt om hele tæppet.

MØNSTRE

Mønstrene varierer fra egn til egn, og kan bestå af både geometriske figurer, dyr, planter og fugle. Næsten alle steder ligger der historier og symboler i mønstrene. For væverne er de geometriske figurer ikke »bare« zig-zag'er, streger og abstrakte figurer. De symboliserer bjerge, floder og sågar ånder og indre landskaber. Ofte afstemmer væversken farverne med den sindsstemning, hun er i, når hun væver. Dyrene kan være både de vilde dyr i naturen og husdyrene – grundlaget for menneskenes liv.

Hoftevæven i funktion.

MASKINVÆVEDE TÆPPER

Maskinvævede tæpper er lette at skelne fra håndvævede. Mønstrene er ens på næsten alle tæpper, og de er fuldstændig regelmæssige i vævningen. Farverne er meget stærke. Det er dem, man ser folk bruge i byerne. For turister er maskinvævede tæpper ikke synderlig interessante, men der ikke noget at sige til, at lokale foretrækker dem. De er billige i forhold til de håndvævede, der koster lang tid ved væven.

PRISER

Prisen på et hjemmevævet tæppe afhænger først og fremmest af, hvor kompliceret tæppet er, og hvor fin tråd der er brugt. Et groft sengetæppe på en gange halvanden meter tager ca. en uge at væve, hvis væversken væver otte timer om dagen. Det gør hun nu sjældent, for der skal passes børn, laves mad, arbejdes i marken og tusind andre gøremål, så hun sidder kun ved væven i »fritiden«. En kompliceret poncho i fin tråd kan let tage en måned at væve. Det skal prisen selvfølgelig afspejle. Et tæppe, der har kostet en uges arbejde, får man for små 200 kr. Den komplicerede poncho, der har krævet en måned foran væven, vil koste lidt under 1000 kr. Sammenlign det med en dansk månedsløn!

Tenen kan være lavet af en lamaknogle.

DEN HELIGE

DAL

INKARUINER OG MARKEDER

Den Hellige Dal lokker med velbevarede inkaruiner og markedspladser i de små byer Chinchero, Pisac og Ollantaytambo. For inkaerne var dalen et frodigt spisekammer og også i dag ligger marker med kartofler, majs og bønner.

Landbrug og små byer

Betegnelsen Valle Sagrada de los Incas, Inkaernes hellige Dal, bruges om Urubambadalen mellem byerne Pisac og Ollantaytambo. Betegnelsen »hellig« er først hæftet på dalen i turismens tidsalder, men da religiøse handlinger var en fuldt integreret del af inkaernes hverdag, er det alligevel en relevant betegnelse.

De største attraktioner i dalen er ruinerne og markedet i Pisac samt ruinerne i Ollantaytambo. I sidstnævnte by stiger man af toget fra Machu Picchu, og ved Pisac ligger flere spirituelle centre med afslapnings- og ayahuascaretræter.

Byen Chincero mellem Cusco og Den Hellige Dal samt terrasserne ved Moray ligger ikke i dalen, men de er alligevel beskrevet her, da de ofte indgår som turmål på en dagsudflugt fra Cusco.

Urubambadalen fungerede bl.a. som indfaldsvej til lavlandet, hvor man handlede sig til tropiske frugter og cocoblade. Dengang som nu var dalen samtidig et vigtigt landbrugsområde, der forsynede Cusco med frugter, grøntsager og majs. Klimaet i dalen er mærkbart varmere end i Cusco, da den ligger cirka 600 meter lavere.

Foregående opslag:
Forfatteren nyder udsigten
fra Hotel Pisac Inn.

Næste side:
På plazaen i Pisac.

CHINCHERO

En hyggelig lille by med en unik kirke og markedsplads, hvor de lokaler sælger deres fine tæpper. Kirken rummer meget unikke malerier i loftet. Nær byen har der gennem årtier været planer om at anlægge en stor, international lufthavn.

Plazaen og kirken i Chinchero.

Markedsby

Chinchero er en lille, hyggelig by på vejen mellem Cusco og Urubamba. Byen besøges først og fremmest om søndagen, hvor man holder det store ugentlige marked. Her kommer bønder fra omegnen ind for at handle, og her kommer turister til for at studere markedslivet og at lade sig friste af souvenirsælgerne. Der er som altid mulighed for at gøre et godt køb. Ugen igennem er der et lille, men spændende turistmarked foran den gamle kirke. Her er også en mur fra inkatiden med ni store trapezformede nicher.

Kolonikirken

Selv rejsende, der ikke er til kirker, bliver betaget af den vidunderlige kolonikirke fra 1600-tallet. Træloftet er fantastisk flot dekoreret, og væggene har et utal af både store og små billeder. Mange er af "Cusco-skolen", hvor de indianske kunstnere malede elementer fra deres oprindelige kultur ind i katolske og på det tidspunkt samtidige scener. Læg mærke til, at billederne i loftet over hovedalteret er holdt i grønne og sorte farver. Denne del er malet af spanske kunstnere. Resten af loftet er overvejende rødt og udført af de indianske kunstnere.

Det forgyldte alter er noget af det bedste træskærerarbejde i Peru. Kirken har ikke gennemgået nogen omfattende restaurering, hvad der er med til at give den et rustikt præg.

HØJDETILVÆNNING

På en rejse i Perus bjerge er det meget vigtigt at vænne sig til højderne ved at stige i et tilpas langsomt tempo. En for hurtig opstigning til for store højder betyder, at man – i stedet for at have overskud til at nyde de fantastiske udsigter – er overmandet af hovedpine og kvalme – og i værste tilfælde væskeudtrængning i hjerne og lunger.

Højdesyge kan bedst beskrives som iltmangel. Det er betegnelsen for kroppens symptomer og fysiologiske reaktioner på det lavere ilttryk i "den tynde luft".

Lige meget hvor højt man er over havets overflade, indeholder luften 21 procent ilt. Det afgørende er barometertrykket, der afhænger af højden. I 5800 meters højde er barometertrykket kun det halve af, hvad det er ved havoverfladen. Det vil sige, at man ved direkte opstigning til 5800 meters højde kun optager halvt så meget ilt, hvis man forestiller sig, at vejtrækningen er uændret. Der er kun det halve antal iltmolekyler i en liter luft.

RØDE BLODLEGEMER

Hæmoglobin er det proteinstof, der giver de røde blodlegemer og dermed blodet sin røde farve. Stoffet binder ilten og transporterer det ud til kroppens muskler, væv og hjerne. Ved højde-tilvænnning, også kaldet akklimatisering, producerer kroppen mere hæmoglobin og flere røde blodlegemer. Derved kan vi optage en større procentdel af ilten i hvert åndedrag.

Med god højdetilvænnning kan man holde humøret højt.

TRE TYPER HØJDESYGE

Højdesyge deles normalt i tre hovedgrupper; AMS som er akut højdesyge, HACE som er øget væske i hjernen mellem cellerne og HAPE, som er væske i lungerne. De to sidste kan være dødelige, men optræder ekstremt sjældent i de højder, vi kommer i som turist. Eneste effektive behandling for højdesyge er hurtigst muligt at komme ned i lavere højder.

STIG LANGSOMT

For at mindske risikoen for højdesyge er det vigtigt at stige langsomt. Samtidig er det vigtigt at have et roligt program de første dage, så kroppen skal have tid og overskud til at danne mere hæmoglobin og flere røde blodlegemer.

Det er meget vilkårligt, hvem der rammes af højdesyge og hvor meget. Der er en tendens til, at kvinder og børn er mest udsatte, og det lader ikke til, at god kondition forebygger!

RUNDE OG HVIDE TERRASSER

På en afstikker fra vejen mellem Chinchero og Urubamba i Den hellige Dal ligger to terrasselandskaber, der skiller sig ud. Moray er specielt med sin cirkulære form, mens Maras er terrasser, hvor man udvinder salt.

Den største af de tre cirkulære terrasser ved Moray.

Runde terrasser ved Moray

Inkaernes rige strakte sig over mange forskellige klimabælter. Alene omkring Cusco er der både tempererede dale, kolde højsletter og subtropisk jungle. Inkaerne var klar over, at for at dække behovet for fødevarer, var det nødvendigt til stadighed at udvikle afgrøder, der kunne give optimalt udbytte i et givet område.

En teori er, at inkaerne lavede terrasserne ved Moray som en form for forsøgscenter for landbrugsprodukter. De runde former gør, at der er op til 15 graders temperaturforskel fra top til bund af de 30 meter høje terrasser. Komplekset omfatter to store og en mindre "gryde".

Salineras de Maras

Siden inkatiden har man udvundet salt i en lille sidedal til Urubambadalen mellem Urubamba og Ollantaytambo. Vandet fra to små saltholdige kilder ledes ud i hundredvis af små terrasser, hvor vandet fordamper, og saltet dermed kan udvindes.

Stedet besøges ofte i forbindelse med en tur til Moray, da nedkørslen starter i den lille by Moray, hvorfra man også kører til de runde terrasser.

Næste side:
Saltudvingsstedet
Salineras de Maras. Det
er ikke tilladt at gå ind på
selve området.

PISAC

Byen er et af de vigtigste stop på en tur gennem Den hellige Dal. Markedet på den lille plaza er hver dag fyldt med boder. Over byen er et stort ruin- og terrassekompleks. I udkanten af Pisac ligger flere centre, der laver ceremonier med ayahuasca.

Markedsboder på plazaen i Pisac.

Næste side:
Gade i Pisac.

Herunder:
Yogasal på retrætested.

Byen

Pisac er på én gang en lille, typisk og en meget besøgt bjerglandsby. Man skulle ikke tro, at det var muligt at kombinere de to ting, men byen virker ikke spoleret.

Ud over ruinerne tiltrækkes turister først og fremmest af det store marked på plazaen. Her kommer bønderne på søndage og i mindre grad torsdage ind fra de omkringliggende landsbyer og bjergsamfund for at sælge deres afgrøder og købe dagligvarer. Handelen trives side om side med salget af kunsthåndværk, som fylder plazaen og sidegader.

Et af søndagens højdepunkter i Pisac er messen på quechua i kirken. Messen går lokalt under navnet Misa Para Alcaldes, Borgmestermessen, da den først og fremmest holdes for lederne af de små omkringliggende landsbyer, så de kan blive velsignet af den jomfrufigur, der beskytter dalen.

Omkring plazaen er der adskillige restauranter og caféer, og byen er et anbefalelsesværdigt sted at holde frokoststop, hvis man er på dagstur i Den Hellige Dal.

Spiritualitet i Pisac

Pisac er centrum for spirituelle aktiviteter, og mange tilrejsende slår sig ned i længere tid for at deltage retræter med yoga eller spirituelle ceremonier.

Det spirituelle center Paz y Lys - "Fred og Lys" er et skønt sted at opholde sig, hvis man ønsker af slappe af, dyrke yoga eller være en del af Den Hellige Dals "samfund" af spirituelt interesserede tilrejsende, der har slået sig ned i området.

TIPICAS
EMPANADAS

HORNO
TIPICO

EMPANADAS
PIZZAS

ANTAUCIA
HORNO
COLONIAL
CAFE
RESTAURANT

LA LUCHA
POR LA
LIBERTAD

Pisac ruiner

Ruinkomplekset på bjerget nås enten ad en ti kilometer lang asfalteret vej eller ad en godt mærket vandresti, der starter til venstre for kirken på plazaen i Pisac. Vandreturen op tager en god times tid. En anden mulighed er at køre op med taxi.

Kort før ruinerne deler vejen sig i to. Afkørslen til højre fører op til Quanchisracay – den første del af den øvre del af ruin-komplekset. Herfra går man langs terrasserne til de næste ruiner Q'alla Q'asa. På bjergsiden til højre kan man se nicher, hvor de døde blev begravet. Den videre sti er et godt eksempel på en inkavej af de bedste. Her er en smal portåbning, så vejen har kunnet spærres af. Man kommer også gennem Q'alla Q'asatunnelen.

Under ruinerne ved Pisac finder vi et af Perus største terrasseområder.

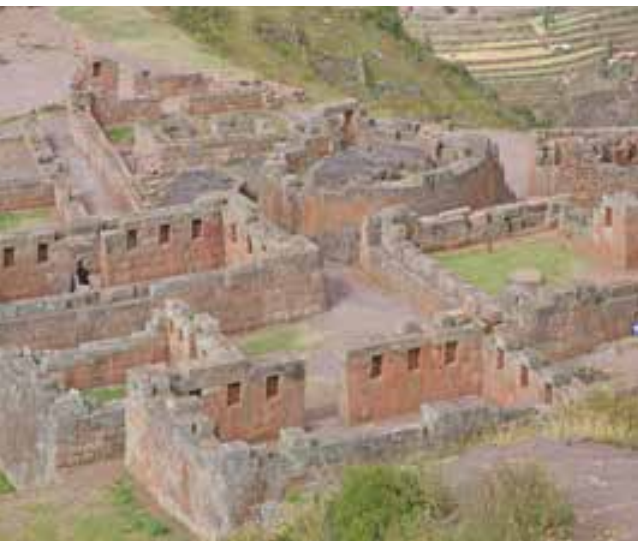
Undervejs mod den centrale og lavereliggende del af ruinerne er der flere særdeles gode udsigtspunkter.

Soltempel

Den mest betydningsfulde del af Pisac-ruinerne er centreret omkring Intihuatana, den lodrette sten på toppen af den fritliggende klippe inden for bygningen med den runde mur. Bygningen betegnes Soltemplet, og ved at aflæse stenens skygger kunne man følge med i årets gang. Den store firkantede bygning ved siden af Soltemplet var Månetemplet. Foran bygningerne løber en lille kanal ned til et badekar, hvor man har foretaget rituelle afvaskninger.

Ruinen ved Pisac består af yderst fint tilhuggede sten.

Neden for Intihuatana ligger en række huse bygget i oval. De menes at have været beboelse for præsterne. Videre ned ad bjergsiderne ligger de imponerende terrasser, hvoraf flere stadig er i brug. Ud over at fungere som religiøst og administrativt centrum for denne del af dalen var Pisac også det fæstningsanlæg, der skulle hindre de fjendtlige stammer fra lavlandet i at trænge ind i Cusco-området. I krisesituationer har terrassernes høje mure fungeret som fæstningsanlæg, og egnens befolkning har kunnet søge i sikkerhed på toppen.

Fra Pisac til Ollantaytambo

Strækningen på 60 kilometer fra Pisac til Ollantaytambo kan det let tage et par timer at køre. Undervejs passerer man gennem mange småbyer, hvor farten skal ned for at passere vejbump, der har form af en halv træstamme, der er lagt over vejen.

I Calca efter cirka 20 kilometer fører en

sidevej op til den lille by Lares i 3207 meters højde. Lige uden for byen er varme kilder, hvor vandet løber ud velanlagte bassiner. Byen er udgangspunkt for den tre dage lange vandretur gennem højlandet til Yanahuara nær Ollantaytambo.

Inkaens palads

På vej gennem Den Hellige Dal kommer man 18 kilometer efter Calca til Yucay, der sjældent indgår som stop på gruppaturenes dagsplan. Har man tid, og interesserer man sig for de sidste inkaers historie, bør man stoppe ved den lille plaza. Her ligger Sayri Tupacs palads. Sayri Tupac var søn af den oprørske inka Manco Inca, der ledte den store belejring af Cusco i 1536 og ved Ollantaytambo vandt det eneste slag over erobrerne senere samme år. Efter slaget trak Manco Inca og de frihedskæmpende inkaer sig dybt ind i Vilcabambabjergene, hvor Manco Inca i 1544 blev dræbt af indtrængende spaniere. Herefter overtog hans søn Sayri Tupac tronen for at stå i spidsen for de rebelske inkaer. I 1557 accepterede Sayri Tupac et tilbud, som spanierne havde givet ham på et landområde i Den Hellige Dal og det palads her i Yucay, der tidligere havde tilhørt inkaen Huayna Capac. Paladset er åbent for besøgende. Sayri Tupac døde i 1560 - sandsynligvis af forgiftning.

Majsøl

Den Hellige Dal kaldes også Urubambadalen efter hovedbyen og trafikknudepunktet Urubamba. Her fører vejen op til Chinchero og Cusco. Urubamba er som myretue af trehjulede knallerttaxier, der suser ud og ind mellem minibusser, der fragter folk til og fra byen.

Yanahuara er en langstrakt by, hvor en handlekraftig, ældre kvinde har chichastedet El Descanso. Hun fortæller besøgende processen med at brygge chicha – majsøl, og deler gerne ud af smagsprøver.

Majs findes i mange farvevarianter, men det er den lysegule, som bruges til chicha.

Plazaen i Pisac er fyldt med boder og omgivet af caféer.

OLLANTAYTAMBO

Byens gadeplan er den originale fra inkatiden. Det er herfra, man tager toget til Machu Picchu, og i udkanten af byen er et spændende ruinområde. Byen er et oplagt sted at starte sin højdetilvænning på en rejse i Peru.

Indfaldsvejen til
Ollantaytambo.

Ollantaytambo by

Langt de fleste rejsende i Peru kommer igennem Ollantaytambo, da det er her, at man stiger på toget til Machu Picchu. Byen ligger i 2800 meters højde og er derfor et godt sted at akklimatisere sig, hvis man lige er fløjet ind fra Lima og led af højdesyge i Cusco. På en bakke i udkanten af byen troner et terrasse- og ruinområde, der absolut er et besøg værd.

Ollantaytambo har i høj grad sit gamle særpræg i behold, idet byplanen er intakt fra inkatiden. Husene blev bygget omkring en gård, hvorfra der kun var én udgang til gaden. Man får et godt indtryk af dette ved at gå rundt i de smalle gader ovenfor plazaen, der er meget hyggelig med mange caféer og spisesteder. Om morgenen stopper turistbusserne med vandrere til Inkastien for at trekkingfolket kan forsyne sig.

Bønderne fra højlandet over byen kommer ofte ned til byen for at handle. De er lette at kende på deres traditionelle beklædning. Mændene bærer farvestrålende ponchoer i rødlige farver, og kvinderne har en flad, smykket hat på.

Museo Catco er et dejligt, lille museum. Som et af de desværre alt for få museer i Peru har det udmærket skiltning på engelsk. Det har desuden mange gode opsætninger af effekter. Museet skriver selv, at det er »Et sted der fejrer det, man har opnået i fortid og nutid, og et sted, hvor man kan lære af dette«. Både landbrugsafdelingen og den arkæologiske afdeling er spændende. Museet har også keramikværksted.

Næste side:
Kirkegængere i
Ollantaytambo.

En guide forklarer på
Soltemplet ved
Ollantaytambo.

På vejen mellem plazaen og jernbanestationen ligger flere gode hoteller, og det er også her, at turister, der skal med toget til Machu Picchu, bliver sat af. For at komme ind på det lille, lukkede stationsområde, skal man vise både billet og pas.

Ruinerne

Umiddelbart bag Ollantaytambo rejser terrasser med høje mure sig op ad bjergsiden. På toppen ligger et af inkaernes forsvarsværker med tilhørende tempel. Det nåede aldrig at blive bygget færdig, hvilket giver den besøgende mulighed for at se, hvordan man fik transporteret de store sten på plads. Stenbruddet lå op ad bjergsiden på den modsatte side af floden. Det har ikke voldt de store problemer at få stenene ned til floden. Det var mere arbejdskrævende at få dem over på den anden side. Først blev stenene trukket ned til flodbredden. Herefter gravede man en kanal, der førte vandet bag om stenene, lavede en dæmning over det tørre flodleje og fortsatte transporten. Fra dette sted kan man stadig den store jordrampe, der blev brugt til at få stenene op til byggepladsen.

Står man på parkeringspladsen foran ruinerne og ser op mod toppen, falder øjnene straks på seks enorme opretstående klippestykker. Flere sten skulle have været føjet til denne mur. En af dem ligger endnu neden for jordrampen nær Urubambafloden.

De store sten udgør soltemplet, og man aner konturerne at et andint kors på en af midterstenene. De smalle sten mellem de store sten gjorde det muligt for muren at modstå jordskælv.

Fra den lange trappe kommer man op til en mur af store, fint tilhuggede sten, der stadig har de fremspring, der gjorde det muligt for stenhuggerne at understøtte stenene med stolper, når de skulle tilpasse under- og overside af to sten.

Længere oppe findes flere bygninger, der har fungeret som beboelser, og bag dem en forsvarsmur til beskyttelse mod vest. En sti fører videre op ad bjerget til en række nicher. Herfra er en flot udsigt til det snedækkede bjerg Veronicas 5750 meter høje tinde.

Mange funktioner

Neden for ruinen umiddelbart nord for parkeringspladsen er en bar klippe, hvori der på toppen er udhugget en skråtstillet briks. Det siges, at den fungerede som operationsbord, når inkaernes hjernekirurger foretog operative indgreb i kraniet.

Oppe på bjergsiden modsat ruinerne ses et lille bygningsværk. Det fungerede som opbevaringssted for majs.

Man har længe ment, at fortet er bygget for at beskytte inkaerne mod eventuelle angribere fra lavlandet. Det er imidlertid påpeget, at byggeriet er lavet, så det har forsvarsværket orienteret mod Den Hellige Dal. Dette sammen med dets ufuldendte stadie tyder på, at det er bygget af Manco Inca som et værn mod spanierne forud for Hernando Pizarros angreb.

Slaget ved Ollantaytambo

I 1536 trak Inca Manco sig tilbage til Ollantaytambo, efter at han havde tabt slaget på Sacsaywaman i Cusco. Francisco Pizarros bror, Hernando Pizarro, indledte året efter et modangreb for at tage inkalederen til fange, og dermed endeligt knække inkaerne. Inca Manco havde forskanset sig med sin hær på toppen og var klar til kamp, da 70 spanske ryttere, 30 fodfolk og et ukendt antal indianske håndlangere forsøgte at forcere de stejle terrasser. De blev mødt med pile, rullesten og spyd og magtede ikke at indtage fortet. Men Inca Manco havde endnu en trumf i ponchoen. Gennem et net af kanaler ledte han Patacanchaflodens vand ud på området neden for fortet og oversvømmede dermed spaniernes udgangspunkt. Da hestene ikke længere kunne bevæge sig frit, var slaget tabt. Pizarro vendte tilbage til Cusco, og inkaerne havde fået endnu en stakket frist. Manco vidste dog, at Ollantaytambo ikke var et fremtidssikret sted, og han satte kursen mod Vilcabamba i juli 1537, da tilstedeværelsen af spanske tropper omkring Cusco blev for massiv.

Inkaruinen ved Ollantaytambo fungerede som både tempel og forsvarsværk.

MACHU PICCHU

DEN GLEMTE BY

Heldigvis fandt hverken de spanske erobrere eller kolonitidens herskere Machu Picchu, og byen undgik derfor at blive ødelagt, sådan som spanierne ellers ødelagde inkaernes bygningsværker i Cusco.

PACHACÚTEC

Pachacútec, der også hed Yupanqui, var den niende inka i den officielle "kongerække". Pachacútec betyder "Ham som vælter rum og tid" og Yupanqui betyder "Med ære."

Pachacutec nærmest væltede Andesbjergenes ved at han erobrede store landområder. Han stod også bag omfattende byggerier og omlagde Cusco.

Han æres stadig som en stor statsmand.

Machu Picchu

Tempelområder, smukt udformede huse og rituelle bade. Beboelseskomplekser, terrassemarker og en festplads viser, at inkaen Pachacutec, der herskede fra 1438 til 1471, fik Machu Picchu bygget som en hellig ferieby til sig selv og rigets elite. Arkæologer mener, at Pachacutec byggede Machu Picchu mellem 1450 og 1470, og at den var kronen på værket.

Beboet og forladt

Forskere og turister har gennem 100 år funderet over, hvorfor Machu Picchu blev forladt så fuldstændigt, at spanierne aldrig hørte om stedet. Nogle har påpeget, at der fundet et ufærdigt vandforsyningsystem, som om Machu Picchu blev forladt, fordi der ikke var tilstrækkelige mængder vand. Studier af iskappen på et bjerg nær Cusco har imidlertid vist, at klimaet i 1500-tallet var meget nedbørsrigt. Den mest sandsynlige forklaring er, at Machu Picchu blev forladt, da borgerkrigen mellem halvbrødrene Atahualpa og Huascar brød ud i 1527. Samtidig havde europæiske sygdomme bredt sig fra Caribien ned gennem Andesbjergene, inden spanierne selv ankom. Krig og sygdom kan derfor meget vel have betydet, at inkaerne valgte at forlade Machu Picchu, der krævede mange ressourcer at holde funktionsdygtig.

Inden inkaerne forlod den hellige by for eliten, fjernede de selvfølgelig alle betydningsfulde genstande. Det forklarer også, hvorfor der ikke er fundet de guld- og sølvskatte, som man ellers skulle forvente, at byen var rig på. En beretning fra 1562 fortæller også, at de oprørske inkaer i Vilcabamba havde brændt og ødelagt alle huse i området for at etablere et sikkert og ubeboet stødpudeområde mellem spanskkontrolleret Cusco og Vilcabamba, hvor de sidste frie inkaer holdt stand.

Glemsel og genopdagelse

Et spansk dokument fra 1568 refererer til "Picho" nord for Cusco, hvor de indfødte dyrkede coca, og som tidligere havde været inkaen Pachacutecs kongelige ejendom. I 1874 tegner tyskeren Herman Göhring et kort over området, hvor navnet Picchu figurerer.

Da den amerikanske historiker Hiram Bingham kommer til Cusco i 1911, køber han et par krukker af en Agustín Lizárraga, der selv har haft dem med fra Machu Picchu.

Peruansk hjælper fotograferet i Hovedtemplet på Machu Picchu i 1912.

HIRAM BINGHAM

Amerikaneren Hiram Bingham kendes som manden, der opdagede Machu Picchu. Men Bingham var ikke den første ikke-peruaner, der besøgte Machu Picchu. Han var derimod manden, der gjorde den "videnskabelige" opdagelse af Machu Picchu.

Baggrund

Grunden til at Hiram Bingham kom til Cusco i 1911 for at indlede jagten på inkaernes sidste hovedstæder var, at han to år tidligere nærmest ved et tilfælde havde besøgt Choquequirao, og der havde fået interesse for de sidste inkaers historie.

Flygtigt besøg

På sin rejse ad en nyetableret karavanevej langs Urubambafloden på sin vej til Vilcabamba slog Bingham d. 23. juli lejr ved Mandor Pampa neden for Machu Picchu. Næste morgen guidede en lokal bonde for en sølvdollar Bingham op på bjerget, hvor en gruppe bønder dyrkede jorden på Den Centrale Plads. Bingham blev kun få timer på stedet, før han fortsatte sin rejse. Sikkert fordi han ikke blev klar over ruinbyens størrelse og fordi, han vidste, at dette ikke var en af de forsvundne hovedstæder i Vilcabamba.

Bingham drog videre, lyttede til lokalbefolkningen, og fandt de følgende uger begge inkaernes to hovedstæder i Vilcabamba; Vitcos ved Huancacalle og Espíritu Pampa på grænsen til junglen.

En opsætning på Museo Machu Picchu i Cusco, der viser Hiram Bingham på en af hans ekspeditioner.

Binghams undersøgelser

I 1912 kom Hiram Bingham tilbage til Peru, men undersøgelser af Machu Picchu gav han kun ringe opmærksomhed. Han nåede dog at tage en serie fotos, som National Geographic offentliggjorde i 1913. Artiklen satte stor fokus på Machu Picchu, gjorde Bingham berømt fra den ene dag til den anden.

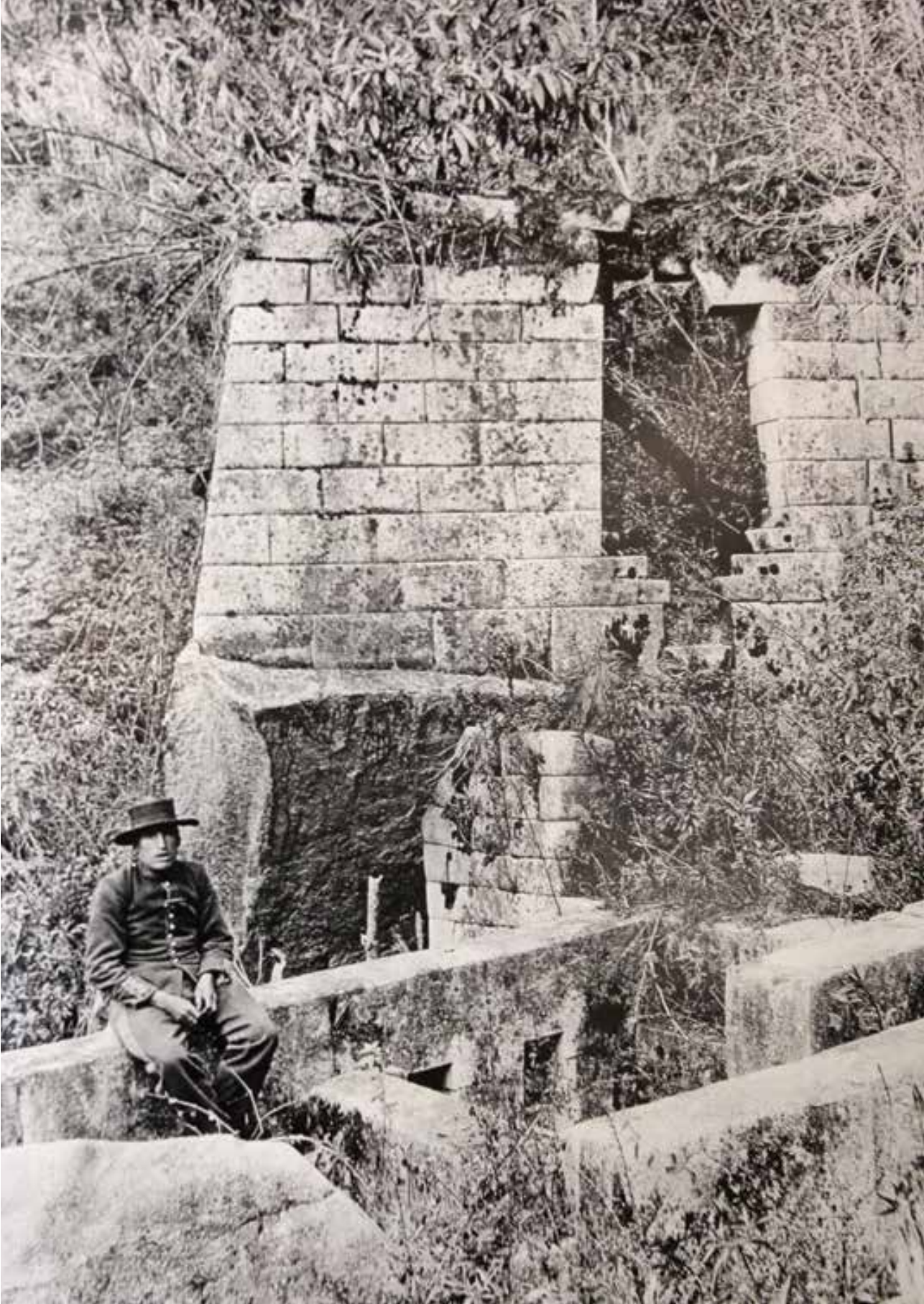
De følgende år gennemførte Bingham yderligere ekspeditioner for at rydde ruinerne for planter og udforske Machu Picchu med støtte fra Yale-universitetet i USA og National Geographic Society. Under sine ophold opdagede han alle ruinerne langs Inkastien på nær Wiñay Wayna, der først blev opdaget under en skandinavisk ekspedition i 1941.

Binghams egen beretning

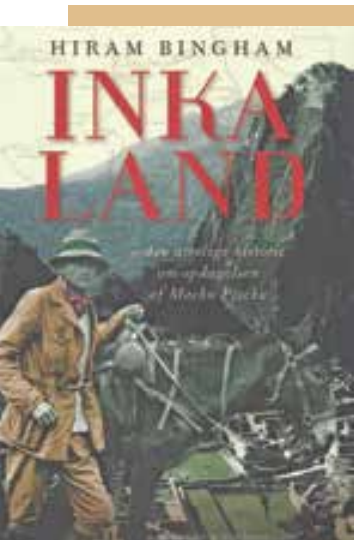
På næste opslag er uddrag af Binghams beskrivelse af sit besøg på Machu Picchu d. 24. juli 1911.

Næste side:

Sergent Carrasco sidder på ved Soltemplet.

INKALAND

Teksterne på dette opslag er uddrag fra Hiram Bingham's egen bog Inkaland, hvor han beskriver sit første besøg på Machu Picchu d. 24. juli 1911.

Bogen udkom første gang i 1922, og indeholder hans egne beretninger om sine rejser i Sydamerika.

Med i beretningen er den peruanske sergent Carrasco, der fulgtes med Bingham op på Machu Picchu.

Det første syn af Machu Picchu

Uden den mindste forventning om at finde noget, der var mere interessant end de stensatte terrasser, som jeg allerede havde fået et glimt af, forlod jeg endelig den kølige skygge i den behagelige lille hytte og klatrede videre op af bjergkammen og rundt om et lille forbjerg. Arteaga havde "været her en gang før" og besluttede sig for at hvile og sludre med Richarte og Alvarez inde i hytten. De sendte en lille dreng med mig som guide.

Næppe havde vi rundet forbjerget, før stenbyggeriet begyndte at få en højere kvalitet. En række smukt byggede terrasser, som hver var 180 meter lange og 3 meter høje, var for nylig blevet reddet fra junglen af indianerne. En skov af store træer var blevet hugget ned og brændt af for at lave en rydning, så man kunne dyrke jorden. Da jeg krydsede disse terrasser, kom jeg ind i den uberørte skov på den anden side og stod pludselig i en labyrint af smukke granithuse! De var dækket af træer og mos og århundreders vækst, men i den tætte skygge, skjult i bambuskrat og sammenviklede lianer, kunne man her og der se mure af hvide granitsten, som var omhyggeligt udhugget og utrolig fint sat sammen. Bygninger med vinduer var der mange af.

Under en udhugget klippe viste den lille dreng mig en hule, der var smukt kantet med de finest tilhuggede sten. Det var tydeligt, at den var tænkt som et kongeligt mausoleum. På toppen af denne kampesten var der lavet en halvcirkelformet bygning. Muren fulgte klippens naturlige kurve og var fæstnet til den med et af de fineste eksempler på murerarbejde, jeg nogensinde har set. Denne smukke mur, der var lavet af omhyggeligt sammenpassede kvadersten af ren hvid granit, specielt udvalgt på grund af deres fine struktur, var en dygtig kunstners værk.

Murens indvendige overflade var brudt af nicher og firkantede stenpløkke. Murens ydre overflade var fuldstændig enkel og uudsmykket. De nederste skifter, der var af særligt store sten, gav den et solidt udseende. De øverste skifter, hvor størrelsen blev mindre op mod toppen, gav bygningen lethed og elegance. De flydende linjer, stenenes symmetri og skifternes gradvise overgang skabte tilsammen en fantastisk virkning, der var blødere og smukkere end Den Gamle Verdens marmortempler.

Den peruanske sergent Carrasco står ved Solstenen sammen med drengen, der viste Bingham og Carrasco vej til Machu Picchu.

Templet med de tre vinduer

Jeg gik op ad en fantastisk, stor trappe af store granitblokke, hen langs en pampa, hvor indianerne havde en mindre grøntsagshave og kom ind i en lille rydning. Her lå der ruiner af to af de fineste bygninger, jeg nogensinde har set i Peru. Ikke alene var de lavet af udvalgte blokke af hvid granit med en smuk struktur; deres mure indeholdt kvadersten af kyklopstørrelse, 3 meter lange og højere end et menneske. Synet holdt mig tryllebundet.

Hver bygning havde kun tre mure og var fuldstændig åben på siden ud mod rydningen. Hovedtemplet havde en række meget smukt udformede nicher, fem højt oppe i hver ende og syv på den bageste mur. Der var syv rækker sten i endevæggene. Under de syv bageste nicher var der en rektangulær blok, som var 4 meter lang, formentlig et offeralter. Bygningen så ikke ud, som om den nogensinde havde haft et tag. Det øverste skifte af smukke, glatte sten var ikke lavet til at blive dækket til.

Det andet tempel ligger på østsiden af pampaen. Jeg kaldte det for Templet med de tre vinduer. Ligesom sin nabo er det enestående blandt inkaruiner. Dets østlige mur, som vender ud mod citadellet, er en massiv stenramme for tre iøjnefaldende store vinduer, som tydeligvis var for store til at tjene noget nyttigt formål og dog yderst smukt lavet med største omhu og soliditet. Dette var tydeligvis en særlig vigtig ceremoniel bygning. Intet andet sted i Peru er der, så vidt jeg ved, en lignende bygning, der lige så tydeligt er "en stenmur med tre vinduer". Disse ruiner har ikke andet navn end det bjerg, hvis skrænter de ligger på.

Man skulle ikke være ekspert for at forstå, ud fra det glimt af Machu Picchu den regnvejrsdag i juli 1911, hvor Sergent Carrasco og jeg så det første gang, at der her var nogle helt udsædvanlige og meget interessante ruiner.

Nederst til højre i billedet aner man Templet med de tre vinduer. Billedet er taget af Bingham d. 24. juli 1911.

Et håndkoloreret billede taget nogle dage før besøget på Machu Picchu. Bingham står til højre.

Machu Picchu set fra oven

Inkastien

Mod bjerget
Machu Picchu

Opsynsmandens hus

Sanctuary Lodge

Indgang

2 mortere

Kondortempel

Beboelseskvarter

An aerial photograph of the ancient Inca city of Machu Picchu, showing its terraced architecture and surrounding lush greenery. The city is built on a steep mountain slope, with a deep, dark canyon visible to the right. Several labels with white lines pointing to specific features are overlaid on the image.

Mod inkabroen

Original
hovedindgang

Soltemplet

Stenbruddet

Templet med
de tre vinduer

Solstenen

Mod Huayna
Picchu

RUNDT I RUINBYEN

Machu Picchu består af to dele, der er adskilt af en aflang græsdaækket esplanade i flere niveauer. Som besøgende kommer man først til den del, hvor de vigtige templer befinder sig. Bagefter vandrer man gennem beboelseskvartererne.

Hovedindgangen

Når man fra hotelbyen og togstationen Aguas Calientes har kørt de 700 højdemeter i bus op gennem hårnålesvingene på "Hiram Bingham Road", står man af på parkeringspladsen foran luksushotellet Hotel Machu Picchu Ruinas. Ved hovedindgangen til ruinerne er der café og toiletter, hvad der ikke er inde på selv Machu Picchu, så det er med at få tisset af og købt vand, inden man går ind. Bedst er det at købe vand nede i Aguas Calientes, hvor det er væsentligt billigere. Ved indgangen scannes billetten og man skal vise pas.

Udsigt fra indgangen til Machu Picchu.

Terrasserne

Lidt efter hovedindgangen går man gennem fire huse, som Bingham mente var beboelse for de personer, der havde opsyn med terrasserne. Som nogle af de få på Machu Picchu er husene tækket, og giver dermed et fyldestgørende indtryk af, hvordan inkaernes huse så ud. Indgangen gennem de fire huse eksisterede ikke på inkaernes tid, men er lavet for at lette adgangen for turister.

Kort efter de fire huse fortsætter man lige frem gennem terrasserne i landbrugsområdet til ruinområdet. På terrasserne har man kun kunnet avle en høst om året, da der ikke er overrislingsanlæg, så man har kunnet høste en ekstra gang i den tørre årstid. Forskere har beregnet, at udbyttet har været knap 30 tons majs om året, hvilket kun har været nok til at brødføde omkring 300 personer. Derfor hentede man sandsynligvis fødevarer højere oppe i Urubambadalen. Måske brugte man majs fra terrasserne på Machu Picchu til den majsøl, som var et centralt element i ceremonier og rituelle ofringer.

Terrasserne ender ved en trappe, der fører hele vejen fra de nederste terrasser til den originale hovedindgang til Machu Picchu.

Næste side:
Soltemplet.

Opsynsmandens hus
rejser sig ovenfor
terrasserne.

Opsynsmandens hus

En anden vej ind på Machu Picchu tager man ved lige før de fire huse før terrasserne at gå op til venstre ad en sti. Stien stiger ret kraftigt, men den ti-tyve minutter lange opstigning belønner sig!

Når man kommer ud af den lille kratkov, åbenbarer den første udsigt sig ud over Machu Picchu på en terrasse, som man følger frem. Ved at gå videre opad går man først over det sted, hvor Inkastien kommer ind på Machu Picchu, og derefter op til det ensomt beliggende, takkede Opsynsmandens Hus, der kan ses fra store dele af Machu Picchu. Bag huset er terrasser og græsarealer, hvor man kan slappe af og beruse sig i den

udsigt, som man på forhånd kender fra billeder. Det er herfra, at det "klassiske" billede af Machu Picchu er taget. Under udgravningerne på græsarealet fandt Bingham de skeletter, som tidens forskere fejlagtigt bedømte til hovedsageligt at være frakvinder. På græsarealet er en stor klippe, som Bingham benævnte begravelsesklippen. Her forestillede han sig, at lig lå til tørring, inden de skulle mumificeres.

Oprindelig indgang

Lige nedenfor Opsynsmandens Hus slutter Inkastien, som skråner op ad Machu Picchu-bjergets side til Solporten, Intipunku. Har man kræfter og tid i overskud, kan man gå op til Intipunku. Længere tilbage ad Inkastien er det ikke tilladt at gå.

Fortsætter man de sidste meter ad Inkastien, når man efter 50-60 meter den oprindelige hovedindgang til Machu Picchu. Huller i de store sten på indersiden af »dørstolperne« har fungeret som en del af et låsesystem, der med sammenbundne stolper har kunnet blokere indgangen.

Den oprindelige
hovedindgang.

Efter hovedindgangen går man gennem en sammenbygget række beboelseshuse, der sandsynligvis har huset inkaens nærmeste medarbejdere og tjenerstab. I stenbruddet på bakken efter beboelseshusene ligger store klippeblokke spredt. Her har håndværkerne forarbejdet de rå klipper til byggesten. Her ser man, at byggeriet stadig stod på, da Machu Picchu blev forladt.

Ved at gå ned ad trapperne til højre kommer man til et af de vigtigste områder på Machu Picchu; Soltemplet og de omkringliggende bygninger.

Soltemplet med alteret, der hugget ud af den klippe, som templet er bygget på og omkring.

Soltemplet og templet for Pachamama

Soltemplet kan kendes på den buede mur, der vender ud mod den centrale tempelplads. Templets mure består af flere hundrede næsten identiske og perfekt tilhuggede sten. Den bagerste indermur har fem nøjagtig ens nicher, hvor præsterne har haft guldgenstande stående. Indgangen til templet er lukket af, så det er desværre ikke muligt at komme ind og se det høje stenalter bag den buede mur. Derimod er det muligt at se ned på alteret fra et af husene over Soltemplet.

Alteret er sandsynligvis blevet brugt til ofringer, og når helt hen til det vindue, som vender ud mod tempelpladsen. Udvendigt har vinduet fire fremspring, der har været brugt til at fastgøre en anordning, der kastede skygge ind på alteret. Ved vintersolhverv den 21. juni står solens stråler ind gennem vinduet.

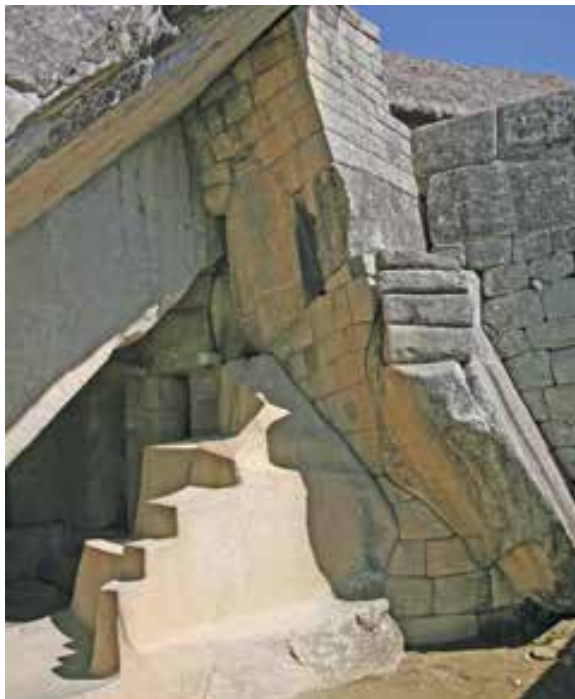
Man kender ikke betydningen af det andet vindue, der vender hen mod indgangen til Machu Picchu, men også dette vindue har fremspring af sten.

På siden ud mod de 16 rituelle bade er en dør lignende åbning med sten med små huller igennem stenene ved "fodpanelet". Måske har hullerne været brugt til at binde en trappe af træ fast med.

Måske har fremspringene været brugt til at holde en tildækning af vinduet.

Kongegraven under Soltemplet.

Et af de rituelle bade ved Soltemplet.

Kongegraven

Under templets fundament er der en hule, som Hiram Bingham døbte Kongegraven uden dog at have fundet knogler. Det meget fine stannarbejder tyder mere på, at rummet under klippen har været brugt til ceremonier.

I dag benævner nogle af Machu Picchus guider hulen for Templet for Pachamama – Moderjord.

Umiddelbart til venstre for templet er en flot lille bygning i to etager, som Bingham benævnte Prinsessens Palads. Den har sandsynligvis været bopæl for betydningsfulde personer med tilknytning til templet.

Rituelle bade

Langs med og ned gennem trappen ved siden af Soltemplet løber en lille vandkanal gennem De Seksten Rituelle Bade. Vandet kommer fra to kilder nær Inkastien oven for Machu Picchu. Kanalen herfra og til badene er et stykke meget sofistikeret ingeniørarbejde, der er bygget, så der selv ikke i regntiden kommer mere vand ned til Machu Picchu, end badene kan klare. Faldene og badene er udformet, så de aldrig løber over eller svines til, men forsyner byen med rent vand året rundt. Læg mærke til, hvor forskelligt de seksten bade er konstrueret for at tilgodese forskellige behov. Nogle kan bruges til at vaske sig i og andre til at hente vand i.

Rituelle afvaskninger var en vigtig del af inkaernes religiøse praksis. Vandet selv var også et element, som man ærede. Rituelle bade og fontæner var derfor til stede på alle vigtige inkabyggerier. Således også her mellem Soltemplet og Det kongelige område.

Det taglagte hus med tre vægge går under navnet Bademesterens Hus. Med kun tre vægge er det dog usandsynligt, at det har været et beboelseshus – snarere et depot.

Det kongelige område

På den anden side trappen med vandkanalen ligger de huse, der kaldes Det kongelige område. Sandsynligvis er det her, at inkaen Pachacutec har boet, når han har opholdt sig på Machu Picchu.

Går man ud gennem husene til terrassen, der vender ud mod den centrale plads, finder man en glasdækket udgravning. Kik ned og opdag, hvordan terrasserne er understøttet af mure under jorden.

Den centrale tempelplads

Den centrale tempelplads er et andet vigtigt område på Machu Picchu. Med front mod Den centrale tempelplads ligger Templet med de Tre Vinduer. Der har været teorier om, at templet skulle have en forbindelse til legenden om, at de første inkaer stammede fra en hule eller hus med tre vinduer. Tager man fra Den centrale plads templet i nærmere øjesyn, ser man imidlertid, at der oprindeligt har været et vindue mere på hver side af de tre nuværende. Læg samtidig mærke til de store blokke, der udgør den nederste del af muren.

På siden ud mod Den centrale tempelplads står en stenøjle, der har båret en stor træstamme, der understøttede taget.

Huset til højre for templet kan have været bolig for præster. Til venstre ligger Hovedtemplet, som man mener, var det vigtigste tempel på Machu Picchu. Dels på grund af størrelsen, og dels fordi det bagved har et sakristi, hvor præsterne kan have forberedt sig på ceremonierne. Den ødelagte mur i Hovedtemplet skyldes et stort træ, som gennembrød muren i de århundreder, da Machu Picchu var affolket. Ved den venstre indgang til sakristiet er en sten med ikke mindre end 32 hjørner. Foran Hovedtemplet står en pyramidelignende sten, der siges at repræsentere Sydkorset.

Templet med de tre vinduer på den hellige tempelplads er orienteret nøjagtig i retning af solopgangen d. 21. juni.

Vi kender ikke den fulde betydning og funktion af Solstenen.

På vintersolhverv d. 21. juni kaster Solstenen en skygge, der danner en trekant omkring et indhugget øje.

Den hellige sten.

Solstenen

Fortsætter man ad stien bag Sakristiet, kommer man op på den bakke, hvor inkaerne havde deres største helligdom – Intihuatana. Ordet er quechua og betyder »det sted, man tøjrer solen«. Inkaerne havde en »solsten« i alle vigtige byer, men denne er den eneste, der undgik spaniernes ødelæggelse. Erobrerne blev hurtigt klar over, at Intihuatana-stenen var centrum i inkaernes solkult, og den skulle derfor ødelægges – for dem eksisterede kun én sand gud.

Man kender ikke den nøjagtige funktion af stenen, men om morgenen ved vintersolhverv kaster en kant på stenen og en kant på stenblokken bag solstenen en trekantet skygge i hvis midte er hakket et øje. Fortsætter man på vintersolhvervs morgen solstrålernes linje over Solstenen til bjergsiden vest for Machu Picchu, rammer de ind gennem den midterste af fem døråbninger på et tempel i den meget lidt kendte ruinby Llaqtapata. Denne ruinby kommer man forbi på vandringsruten Salcantay. Dette er et strålede eksempel på, hvordan inkaerne byggede deres vigtigste templer, så deres indbyrdes placering og placering i naturen var afstemt efter solens retning ved solhverv og jævndøgn.

Den hellige sten

Fra bakken med Solstenen følger man pilene ned ad bakken og videre langs ned til den bagerste del af Den centrale plads til to trevæggede bygninger, der åbner ud mod en lille plaza. Plazaens østvendte side udgøres af en flad og flere meter høj klippe, Den Hellige Klippe, der har samme konturer, som bjergene på den anden side af Urubambaflodens. Bag den lille plaza er registreringsboden, hvorfra turen op til Wayna Picchu starter.

En esplanade i flere etager adskiller tempelområderne og beboelseskvarteret.

Beboelseskvarteret

På vejen tilbage mod hovedindgangen går man gennem beboelseskvarteret. Mange af bygningernes gavle var styrtet sammen, da Bingham gjorde Machu Picchu kendt, men er nu genopført.

I en bygning midt i kvarteret er to sten i jorden hugget ud, så de synes at have været mortere. De er meget flade, og kan ikke have indeholdt ret meget majs under brug. Der eksisterer en teori om, at de har indeholdt vand og fungeret som spejl, hvor man har kunnet "fange" himmellegemer".

Kondortempelet

Nær den store trappe, der adskiller terrasseområdet fra beboelseskvarteret, finder man Kondortemplet. Det ene hjørne af en flad klippe på jorden er udhugget, så det meget tydeligt ligner en kondors hoved. En hesteskoformet sten foran minder om kondorens hvide halsring. Står man foran hovedet, minder to skrå klipper om kondorens vinger. For inkaerne symboliserede kondoren den kosmiske verden over mennesket.

Efter besøget i kondortemplet slutter den normale rundtur på Machu Picchu.

Kondortemplet.

GÅTURE VED MACHU PICCHU

Fra Machu Picchu er der fire gåture, der tager mellem én og cirka tre timer. To krævende ture går til toppen af bjergene Huayna Picchu og Machu Picchu og kræver særskilt billet. To kortere, der ikke kræver tilladelse, går til Inkabroen og Solporten.

Huayna Picchu og Månetemplet

Huayna Picchu, det markante bjerg bag Machu Picchu, er det kun muligt at bestige, hvis man på forhånd har købt en tillægsbillet. I højsæsonen er de udsolgt flere måneder i forvejen.

Den gennemsnitligt halvanden time lange vandring op ad bjerget starter fra registreringsboden ved de to tækkede huse for enden af Den centrale plads. Selv om bjergsiden på venstre side af bjerget virker næsten lodret, er stien ikke farlig. Øverst kravler man igennem en lille tunnel, inden man belønnes med en fuldstændig fantastisk udsigt. Nær toppen er der smalle terrasser og flere små bygningsværker. Fra toppen af Huayna Picchu fører en stejl sti ned til Månetemplet, så det er muligt at besøge begge steder på en rundtur af cirka tre timers varighed.

Kort efter starten fra registreringsboden viser et skilt ned til venstre mod Templo de la Luna, Månetemplet. Også denne sti er rimelig krævende. Turen ned til templet tager omkring en time og tilbageturen noget længere. Månetemplet var ikke inkaernes navn, for det er sjældent muligt at observere månen fra templet. Til gengæld har det sandsynligvis haft relation til bjerget på den modsatte side af Urubambafloden, som åbningen er orienteret imod, og hvor der også er inkabyggeri. Månetemplet ligger under et klippefremspring og kan minde om Kongegraven under Soltemplet. Stenene i templets mure er blandt de finest forarbejdede på hele Machu Picchu.

Højden på Huayna Picchu er 2.662 meter.

Den fysiske anstrengelse med at nå toppen af Huayna Picchu belønnes med en fantastisk udsigt.

Næste side:
Toppen af bjerget Huayna Picchu er målet for en krævende gåtur.

Machu Picchu set fra
bjerget Machu Picchu.

Næste side:
Regn med tre kvarters
vandring op til Solporten.

Herunder:
Inkabroen er plankerne
midt i billedet.

Bjerget Machu Picchu

Ligesom til Huayna Picchu kræves der også tillægsbillet for at vandre op på det væsentlig højere bjerg Machu Picchu. Stien går til højre fra Inkastien cirka 100 meter op fra Opsynsmandens Hus.

Stien fører op gennem skoven til bjergkammen, som den følger til toppen. Her er nogle platforme fra inkatiden. Regn med mindst tre timer for turen op og ned.

Bjerget Machu Picchu er langt fra så kendt som bjerget Huayna Picchu, men udsigten regnes af mange for at være endnu mere storslået.

Machu Picchu betyder "Det gamle Bjerg", mens Huayna Picchu betyder "Det unge Bjerg".

Højden på bjerget Machu Picchu er 3.061 meter.

Inkabroen

Fra Opsynsmandens Hus går en sti om til Inkabroen, Puente del Inca, cirka tyve minutters let gang væk. Kort efter terrasserne skal man registrere sig med navn og tidspunkt i en bog i et skur. Når man kommer tilbage, skal man igen skrive tidspunkt og signere.

Det er ikke muligt at komme helt tæt på broen, men på afstand kan man se de planker over en afgrund, som gjorde det muligt at lukke denne indfaldsvej til Machu Picchu. Stien fører om til en dal, der udspringer under det hellige bjerg Salcantay.

Solporten

Solporten ser man fra Machu Picchu som en sænkning i bjergkammen ved at følge Inkastien. Det er her, at vandrere, der har vandret Inkastien, får det første syn ned over Machu Picchu.

Med den almindelige indgangsbillet er det tilladt at vandre op til Solporten. Her er nogle enkle mure og små terrasser.

Til Aguas Calientes

Fra hovedindgangen til Machu Picchu fører en sti ned til Urubamba-floden, som man kan følge til Aguas Calientes.

ADGANG OG REGLER

Machu Picchu er pålagt adgangsbegrænsning for at sikre ruinbyen for eftertiden. Sørg derfor for billetter i god tid. I 2019 skærpede myndighederne reglerne ved at indføre tidsbegrænsning og faste ruter.

Billetter og tidsbegrænsning

Til Machu Picchu er der hver dag 5600 billetter til salg. De er inddelt i ni grupper med fastlagt indgangstid på et helt timetal fra kl. 6 til kl. 14. En billet giver tilladelse til at opholde sig i ruinbyen i fire timer.

Til Machu Picchu og Huayna Picchu er der 400 billetter til adgang klokken 6, 7 eller 8 om morgenen. Disse billetter sælges lang tid i forvejen, så køb uger og gerne måneder før. Hvis man ønsker at besøge Machu Picchu i længere tid, kræver det en ny billet

Åbningstid

Machu Picchu er åbent fra kl. 06 til kl. 18 alle årets dage, men ifølge de nyeste regler, er det kun tilladt at opholde sig højst fire timer på ruinområdet.

Guider

Første gang man besøger Machu Picchu, skal man vandre sammen med en guide.

Fastlagt ruter

Besøgende bevæger sig rundt på Machu Picchu på én af tre fastlagte ruter, der har forskellig sværhedsgrad.

Regler

Madvarer må ikke medbringes.

Vandflasker må ikke medbringes.

Kun ældre og handicappede må bruge stok og vandrestave.

Der må kun medbringes små tasker og små rygsække.

Man må kun færdes ad de afmærkede ruter.

Opsynsfolk

På hele ruinområdet patruljerer vagter, der sikrer, at besøgende ikke vandrer på murene eller på anden måde overtræder reglerne. Normalt resulterer en overtrædelse i første omgang i en påtale, men sker det igen, eller respekterer man ikke opsynsfolkenes anvisninger, bortvises man fra området.

Næste side:
Soltemplet og Den
centrale Plads.

Herunder:
Templet med de tre
vinduer set fra
Beboelseskvarteret.

AGUAS CALIENTES

Alle der besøger Machu Picchu, kommer igennem Aguas Calientes. Der er ikke vej til byen, men derimod jernbane fra Ollantaytambo og Hydro Electrica. Her er masser af hoteller og restauranter.

Hovedgaden Av.
Pachacutec fører fra
plazaen i Aguas Calientes
til de varme bade.

Næste side:
Plazaen i Aguas Calientes.

Shuttlebusserne kører fra
holdepladsen ved siden
af den nederste bro over
floden.

Aguas Calientes

Aguas Calientes, der også hedder Machu Picchu Pueblo, ligger klemmt inde mellem floden og de stejle bjerge. Byen lever næsten udelukkende af turister, der besøger Machu Picchu. Et hav af hoteller, restauranter og caféer lokker med pizzaer fra stenovn, gratis Pisco Sour og kolde øl.

Livet er centreret omkring den lille plaza med en markant statue af inkaen Pachacutec, langs hovedgaden af samme navn og på begge sider af jernbaneskinneerne. Her er en af de eneste kombinationer af gågade og jernbanelinje. Når et tog langsomt kører forbi, træder man blot til

side og lader det passere. De eneste tog, der kører ned ad hovedgaden, er de få daglige, der kører rundt om Machu Picchu til stationen ved vandkraftværket Hydro Electrica.

Varme bade

Aguas Calientes betyder "varme vand" og refererer til de varme kilder og bade, der er i byens øvre udkant. Badeanstalten finder man ved at fortsætte 700-800 meter op ad hovedgaden Pachacutec på venstre side af den lille flod, der deler byen i to. Efter en lang, varm dag på Machu Picchu, er der mange som nyder et bad i bassinerne, der har forskellige temperaturer. Vær opmærksom på, at de lukker kl. 18.

Bus til Machu Picchu

I den nedre ende af byen ved jernbaneskinneerne er det stoppested, hvor man stiger på busserne op til Machu Picchu. Dagens første bus kører kl. halv seks.

Shuttlebusser mellem Aguas Calientes og Machu Picchu kører i pendulfart fra kl. 05.30 til cirka kl. 19.00. I højsæsonen er der kø ved afgangsstedet allerede fra kl. cirka 05.00, da mange ønsker at komme

Jernbanestationen i Aguas Calientes.

afsted så tidligt som muligt. Busbilletten kan man købe ved busholdepladsen. Turen op til hovedindgangen tager cirka 30 minutter.

Det er muligt at gå op til Machu Picchu. Afsæt et par timer. Turen ned kan gøres på en time til halvanden.

Jernbanestationen

Jernbanestationen er et lukket område, hvor rejsende skal vise billet for at komme ind. Trods det, at rigtig mange rejsende passerer gennem den forholdsvis lille station, er der meget styr på udkald til de enkelte afgang.

Ved ombordstigning i toget skal man ud over billet også vise pas.

Vejen mellem stationen og hovedgaden i Aguas Calientes, hvor hotellerne ligger, fører gennem de smalle smøger på det overdækkede marked. Her er ingen vej og derfor heller ingen taxier. Derfor skal man ikke have mere bagage med til Aguas Calientes, end man selv kan bære eller rulle i sin kuffert.

Togrejsen til og fra Aguas Calientes

Langt de fleste turister kommer til Aguas Calientes med toget fra Ollantaytambo. Jernbanen løber hele vejen ved siden af Urubambafloden.

Ved kilometermærke 82 kører man forbi den fodgængerbro over floden, hvor Inkastien starter. Ved indgangen til den venstre dal på venstre side efter Ollantaytambo ligger ruinen Patallacta, der for inkaerne var en vigtig kontrolpost inden Machu Picchu.

Toget fra Hydro Electrica kører op gennem hovedgaden i Aguas Calientes.

Halvanden times kørsel efter Ollantaytambo og cirka ti minutter før Aguas Calientes kører man forbi dæmningen, hvor vand opfanges til vandkraftværket Hydro Electrica, der ligger nedenfor Machu Picchu. Vandet ledes gennem en tunnel i bjergene og ned til turbinerne gennem store rør, som man kan se fra Machu Picchu.

Hydro Electrica

Stationen Hydro Electrica ligger nedenfor og “bag ved” Machu Picchu. I bil kommer man til stationen fra byen Santa Teresa, der har vejforbindelse til lavlandet og også over bjergene til Ollantaytambo og Cusco. Turen i bil fra Cusco til Hydro Electrica tager seks-syv timer. Der er kun en enkelt togetgang om eftermiddagen, og den bruges hovedsageligt af vandrerne, der har vandret Salcantayruten. Man kan gå ad skinnerne fra Hydro Electrica til Aguas Calientes på to-tre timer.

Jernbanestationen Hydro Electrica bag Machu Picchu.

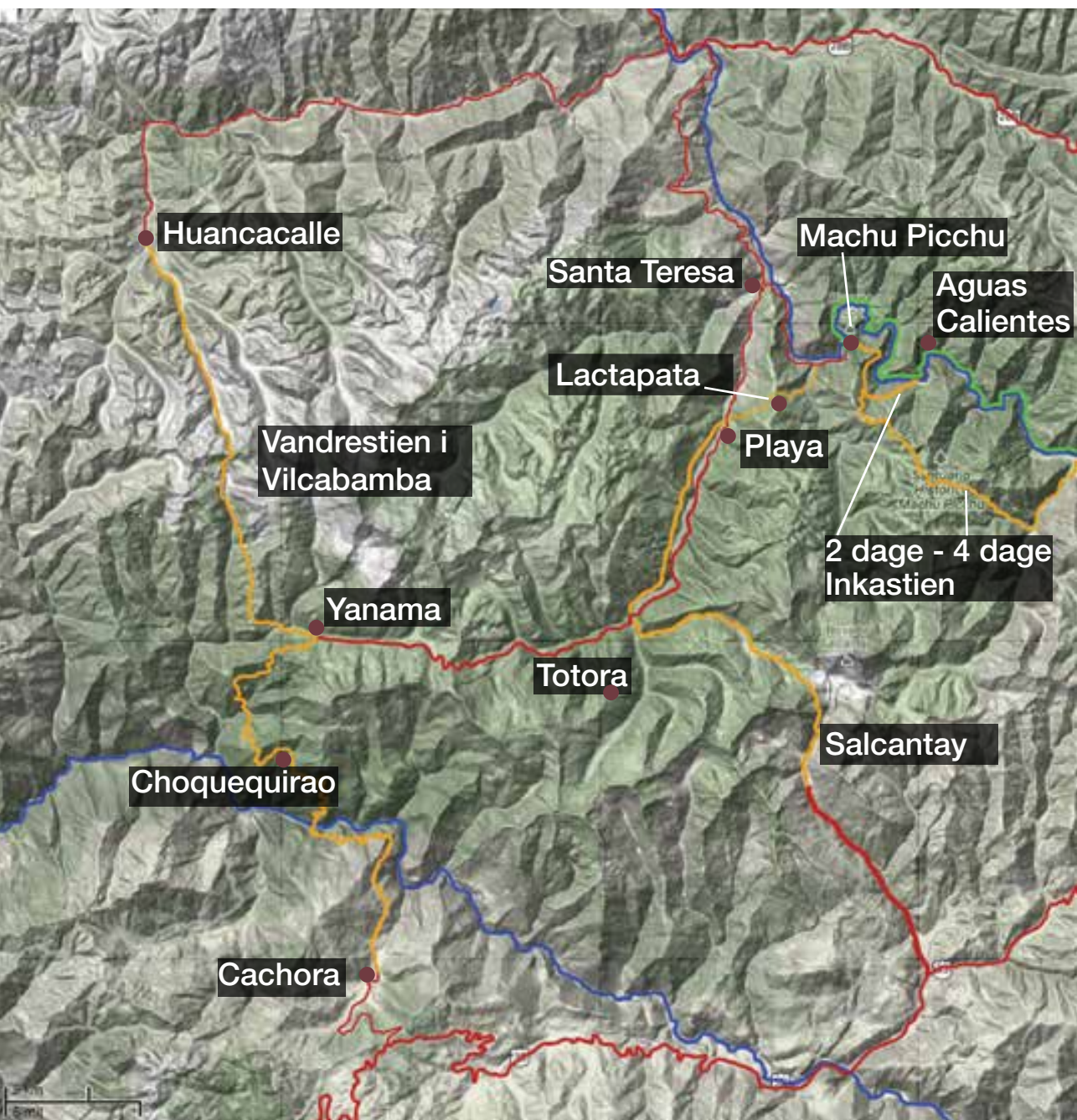

INKASTIER

KORT OVER INKASTIER VED MACHU PICCHU

0 10 km.

— Vej
— Flod
— Jernbane
— Vandresti

INKASTIEN PÅ FIRE DAGE

Inkastien er den mest populære vandrerute i Sydamerika. Efter fire dages vandring forbi inkaruiner og over bjergpas får man det først spektakulære udsyn over Machu Picchu fra Solporten. Restriktioner betyder, at Inkastien skal vandles med et bureau.

Gruppebillede ved starten af Inkastien.

En pilgrimsrute

Inkastien til Machu Picchu blev uden tvivl anlagt for at give vandrerne en følelse af samhørighed med naturen og dens guder. På hvert højedrag og efter hvert sving kommer en udsigt, der er flottere end den foregående. De stadigt flottere bygningsværker, der alle er anbragt på steder med en speciel fantastisk udsigt, var ikke anlagt som byer til beboelse, men fungerede snarere som ceremonielle centre.

Starten

Vandreturen starter i bebyggelsen Piskacucho, hvor grusvejen fra Ollantaytambo slutter ved jernbanens kilometerskilt 82 (afstand fra Cusco). Her gør vandrerne sig klar, og her pakker bærerne oppakning og bagage i deres rygsække. Få meter nedenfor klargøringspladsen skal alle vandrere registrere sig med pas ved myndighedernes kontrolpost.

Efter registreringen går man gennem et besøgscenter, hvor plancher, billeder og udstillede genstande formidler om naturen i det beskyttede område, som Inkastien løber gennem.

Før floden over Vilcanotafloden står et stort skilt med teksten Camino Inka-Inka Trail, hvor det er meget populært at få taget et gruppebillede.

Inkastiens første strækning er en grussti på venstre side af floden. Lige efter broen er en kort stigning, og derpå flader niveauet ud. Stien fører gennem landsbyen Miskay, hvor der er et par kiosker. Længere fremme krydser stien en kløft, inden den siger op til fortet Huilca Racay.

Fortet ligger på en bakke, hvorfra man har et rigtig godt overblik over indgangen til Cusichacadalén. Den mest interessante i synsfeltet er ruinen Patallaqta.

Vandrere på Inkastiens første strækning.

Vandring ned ad inkatrappe på dag tre.

Inkaruinen Patallaqta.

Patallaqta

Patallaqta betyder Terrasseby og hørte ikke til den serie af ceremonielle centre, der knyttede sig til Inkastien. Derimod dyrkede man her en stor del af de fødevarer, som man fortærede i bebyggelserne langs Inkastien. De nederste terrasseniveauer bugtninger langs floden er et fantastisk eksempel på, hvordan inkaerne tilpassede deres bygningsværker til den omgivende natur.

Et blik tilbage gennem Cusichakadalen, som man vandrer ind gennem på vejen mod Huayllabamba.

Komplekset ligger strategisk godt placeret ved indgangen til Cusichakadalen, og har derfor også fungeret som kontrolpost. De cirka 100 huse er anlagt efter en ordnet byplan. Murene er bygget af almindelige "marksten", der ikke er hugget til, så de passer sammen, men derimod muret op med ler som mørtel.

Huayllabamba

Inkastien fortsætter med vekslende grad af stigninger ind gennem Cusichakadalen, der langsomt bliver smallere. Efter en god times let gang krydser man den lille flod. Vandet kommer fra gletsjerne på det 6271 meter høje bjerg Salcantay. Ved broen ligger bebyggelsen Hatunchaca, hvor mange turgrupper holder frokostpause.

En times vandring længere fremme kommer man til landsbyen Huayllabamba i godt 3000 meters højde, der er den sidste bebyggelse på Inkastien. Navnet, der også kan staves Wayllabamba, er quechua og betyder græsslette.

Undervejs er man kommet forbi marker, som de lokale bønder dyrker med håndkraft og okse's hjælp. Næsten alle turgrupper overnatter første gang på en af de mange pladser ved Huayllabamba, hvor der er kiosker og lejrpladser.

Huayllabamba er et knudepunkt for flere stier. Ved at fortsætte op gennem dalen, som man er kommet ad, når man over et pas med fabelagtig udsigt til bjerget Salcantay til starten på Salcantayruten. Et par kilometer op fra Huayllabamba fører en anden sti op gennem en lille sidedal på den østlige bjergside. Stien fører over et pas i 4650 meters højde til dalen Ancascocha og derfra ned til Ollantaytambo. Disse to stier er det dog meget få vandrere, der følger. Næsten alle vandrere ad Inkastien op mod Den døde kvindes pas.

En lang stigning

Fra Huayllabamba stiger stien støt cirka tre timer op gennem tæt, fugtig skov til Llulluchapamba i 3850 meters højde, hvor der er en række campingpladser med toiletbygning. Udsigten ned gennem dalen er fantastisk og det er et oplagt sted, at holde en god pause. Beboere nede fra Huayllabamba kommer hver morgen op og etablerer boder, hvor de sælger sodavand, øl og snack – til lidt højere priser end nede i landsbyen.

Efter Llulluchapamba ophører skoven, og man kommer op i landskabstypen puna, hvor bevoksningen næsten udelukkende er græsarten ichu.

Vandringen op mod passet er den hårdeste strækning på Inkastien. I denne højde indeholder en given luftmængde kun 60 procent af iltmængden ved havets overflade. Sørg derfor for kun at gå halvt så hurtigt som almindelig ganghastighed. Det gælder om, at musklerne ikke forbruger mere ilt, end lungerne kan nå at optage. Regn med et par timers gang op til Inkastiens første pas.

Afslapning på lejrplads i Huayllabamba efter den første vandredag.

På vej op mod Den døde kvindes pas.

Udsigten fra Den dødes kvindes pas mod det andet pas.

Den døde kvindes pas

Den døde kvindes pas, Warmiwañuska, ligger i 4198 meters højde. Tilnavnet skyldes, at man fra den bjergside, som man vandrer op ad næste dag, med lidt god vilje kan få konturerne ved passet til at ligne en liggende kvinde. Brug noget tid på passet for at komme til hægterne efter stigningen og på at nyde udsigten. Fra toppen kan man se over til ruinen Runkuracay på den modsatte bjergside og de to små søer lige under det andet pas.

Stor lejrplads

På turen ned fra passet går man ad stenbelægning, der ligner inkavej, men er lavet i 1990'erne for at vandrere kan komme sikkert ned ad bjergsiden, der var plaget af erosion.

En times vandring ned ad bjergsiden ligger Inkastiens største lejrplads med toilet ved Pacamayofloden, der løber ned til Urubambafloden.

Ruinen Runkurakay

Fra lejren går det igen opad, og undervejs finder man de første rester af oprindelig stenbelægning fra inkatiden.

Da Hiram Bingham udforskede Machu Picchu på sin ekspedition i 1915, viste hans lokale hjælpere ham denne og andre af ruinerne langs Inkastien. Det var også på den ekspedition, at han fandt rester af Inkastien, der forbandt Machu Picchu med bebyggelserne i retning mod Cusco.

Efter en times vandring kommer man til den runde ruin Runkuracay, der fungerede som tambo (opholdssted for rejsende) og som udsigtspunkt.

Den videre vandring på omkring en time fører forbi et par småsøer, hvor man kan være heldig at se hjorte.

Runkurakays runde konstruktion er meget sjælden blandt inkabygninger.

Andet pas

Fra Inkastiens andet pas i 3998 meters højde er der på klare dage en fabelagtig udsigt til Vilcabambabjergene. Det var ude bag de fjernest synlige bjerge, at Manco Inca og hans sønner havde deres uafhængige rige frem til 1572.

På nedstigningen efter passet ligger ruinen Sayacmarca nogle hundrede trappetrin op til venstre. Ruinen er navngivet af den ungarskfødte filminstruktør Paul Fejos under sin ekspedition i 1941. Navnet er quechua og betyder "svær tilgængelig by". Beliggenheden valgte inkaerne på grund af den storslåede udsigt mod Vilcabambabjergene. Hvis bygningen var anlagt som forsvarsværk, ville et nærliggende plateau have været langt bedre. Inkaernes vigtigste guder, "apu'er", var knyttet til de højeste snedækkede tinder, og derfor anlagde de bebyggelser de steder, hvorfra der var det bedste udsyn til bjergene.

Fra Sayacmarca og frem til Machu Picchu lå en linje udsigtsplatforme, så man let har kunnet signalere, at besøgende var på vej til den hellige by. En fuldstændig overgroet sti fører over bjergene mod syd til det store bjerg Salcantay.

Naturlig tunnel

Fra Sayacmarca er der udsigt ned over en lille inkabolig, Conchamarca. Lidt længere fremme kommer en lejrplads med toilet på det flade sumpede område Chakicocha, "tør sø". Landskabstypen er her tågeskov, der fortsætter næsten hele vejen frem til Machu Picchu.

Inkastien på denne strækning er en af de bedst bevarede sektioner med fin, original stenbelægning. Undervejs kommer man gennem en tunnel hugget gennem en naturlig revne i bjerget. Andre steder hviler stien på et højt fundament. Hele vejen er stien "peruansk vandret".

Lige før tredje pas er et punkt med en fantastisk udsigt over Aobambadalen til venstre og Urubambadalen til højre. Stigningen op til passet volder ingen problemer. Højden er "kun" 3660 meter.

Sayacmarca har en fantastisk beliggenhed med udsigt til Vilcabambabjergene.

Tunnel på Inkastien mellem andet og tredje pas.

Ruinen Phuyupatamarca ligger lige nedenfor tredje pas. Lidt til højre for midten af billedet aner man ruinen Intipata på bjergsiden.

Ruinen ved det tredje pas

På tredje pas har man storslået udsigt til mange af de højeste bjergtinder mellem Machu Picchu og Cusco. Mod vest står det 5991 meter høje Pumasillo i hjertet af Vilcabambabjergene. Mod syd knejser det 6271 meter høje Salcantay og mod nordøst det 5682 meter høje Verónica. Man aner også toppen af Hayna Picchu, der er det legendariske bjerg bag Machu Picchu. På passet er en lejrplads, der på tredje dag bruges som alternativ til lejren nede ved ruinen Wiñay Wayna.

På vej ned fra tredje pas ad inkatrapperne.

Under passet vandrer man gennem ruinen Phuyupatamarca. Ruinen blev fundet og navngivet af Hiram Bingham i 1915. Navnet betyder "By i skyniveau" og passer godt, for ofte samler skyer sig omkring passet – og driver tit hurtigt videre.

Toppen ovenfor terrasserne er hugget flad afinkaerne. Det har været et utroligt arbejde med de redskaber, som de rådede over. Nedenfor terrasserne er fem næsten identiske ceremonielle bade.

Trapper og Intipata

Fra Phuyupatamarca falder Inkastien flere hundrede meter i niveau. Vandringen ned ad skiftevis stenbelagt sti og trapper anlagt af inkaerne byder virkelig på en udfordring for knæ og lårmuskler.

Langt nede deler stien sig. Pile og navne på en pæl viser til venstre til ruinen Intipata og til højre mod Wiñay Wayna. Tag stien til venstre.

Intipata, der betyder “Solterrasse”, blev opdaget af Hiram Bingham og har en konveks form. Herfra fører stien ned til sidste lejrplads.

Wiñay Wayna

Wiñay Wayna er et af de mest imponerende inkakomplekser med terrasser i 53 niveauer i en flot, konkav form. Ned mellem en øvre og nedre gruppe bygninger løber en vandkanal gennem den type fontæner, som er på alle vigtige inkabebyggelser.

Ruinerne blev opdaget på en skandinavisk ekspedition d. 25. august 1941, og navngivet året efter af den peruanske arkæolog Julio C. Tello, der stod for mange undersøgelser af inkaruinerne omkring Machu Picchu. Tello opkaldte stedet efter en orkidé, der tidligere var meget udbredt i området. Orkidéen Wiñay Wayna blomstrer året rundt med røde, violette og gule blomsterblade – deraf navnet, der betyder “Evig Ung”. Wayna, ung, kan også staves Huayna, som det er tilfældet ved bjerget Huayna Picchu.

Inkaerne dyrkede en mangfoldighed af majs på terrasserne.

Ruinen Wiñay Wayna blev opdaget på en delvist skandinavisk ekspedition i 1941.

Den sidste lejrplads

Ovenfor ruinen Wiñay Wayna ligger den lejrplads, hvor de fleste grupper overnatter den sidste nat. Her er også baderum og toiletter.

De fleste starter den sidste halvanden times vandring, inden det lysner, for ved dag gry at nå frem til Solporten og sidde og nyde udsigten ned over Machu Picchu. De seks kilometer fører først over forholdsvis åben bjergside og dernæst gennem skov, inden 50 trin fører op til Solporten.

Solporten

De fire dages vandring på Inkastien kulminerer ved ankomsten til den lille ruin Intipunku – Solporten. Her får vandrerne den første udsigt ned på Machu Picchu. Mange guidebøger skriver, at udsigten ved solopgang er helt fantastisk. Det mener vi ikke. Udsigten er lige så fantastisk midt på dagen og om eftermiddagen.

Ved solopgang ved sommersolhverv på den sydlige halvkugle d. 21. december skinner solen ind gennem Solporten.

Under den sidste halve times vandring ned mod Machu Picchu har man hele tiden udsigt over inkabyen.

Besøg på Machu Picchu

Ved ankomsten til Machu Picchu stiller man sin dagbagage i depot ved hovedindgangen. Derefter får man en rundvisning af sin guide. Alt efter ens aftale med bureauet, tager man til Cusco om aftenen eller tilbringer en aften og nat i Aguas Calientes.

Den godt tre dage lange vandring ad Inkastien slutter med strækningen fra Solporten til Machu Picchu.

FAKTA OM INKASTIEN 4 DAGE

Længde: Ca. 45 km.

Dage: 4.

Højeste pas: 4198 m på den døde kvindes pas dag 2.

Dybste dal: 2620 m ved Vilcanotafloden lige efter start dag 1.

Sværhedsgrad: Middel til hård.

Regler: Hver dag må højst starte 500 vandrere inkl. bærere og guider.
Man skal vandre med guide med licens.
Inkastien er lukket i februar.

Kendetegn: Den klassiske vandretur til Machu Picchu.

Orkidéen Wiñay Wayna, der har lagt navn til ruinen, som man besøger på denne tur.

INKASTIEN PÅ TO DAGE

Denne udgave af Inkastien er for de, der har kort tid. Turen kræver ikke højdetilvænning af betydning. Undervejs oplever man det imponerende ruin- og terrassekompleks Wiñay Wayna. Ruinen blev opdaget af en ekspedition med danske forbindelser.

Vandringen dag et

Langt de fleste, der vandrer denne rute, kommer med toget, og bliver sat af ved kilometermærke 104 i 2100 meters højde kort før Aguas Calientes. Her krydser man Urubambafloden ad en gangbro.

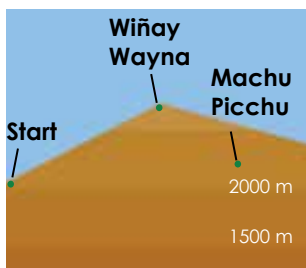
Nær floden ligger det arkæologiske sted Chachabamba, der blev fundet af Paul Fejos på ekspeditionen i 1940-41. Stedet fungerede som tambo, "landevejskro" og som kontrolpost på det sted, hvor en sti fører op til Wiñay Wayna. Bygningerne ligger omkring to små plazaer. To mure er bygget på kanten af en udhugget del af grundfjeldet. Klippen kan have fungeret som offersted. Bag bygningerne er 14 fontæner.

Fra Chachabamba er der knap otte kilometers vandring op ad en jævnt stigende skråning til det imponerende inkakompleks Wiñay Wayna i 2650 meters højde. De godt tre kilometers vandring frem til Solporten er identisk med den sidste del af vandringen på den fire dage lange udgave af Inkastien. På den måde oplever man den samme ankomst til Machu Picchu.

Besøg på Machu Picchu dag to

Når man på turens første dag kommer til Machu Picchu, kører man i shuttlebus ned til byen Aguas Calientes. Her er der tid til et besøg i de varme bade i udkanten af byen. Overnatningen sker på hotel.

Næste morgen kører man op på Machu Picchu, og får en guidet rundvisning. Alt efter hvilken aftale man har med sin turarrangør, tager man om eftermiddagen til Cusco, eller bliver en nat mere i Aguas Calientes.

FAKTA OM INKASTIEN 2 DAGE

Længde:	Ca. 10 km.
Dage:	2. Kun vandring dag 1.
Højeste punkt:	2730 m ved Solporten.
Dybste dal:	2100 m ved start.
Sværhedsgrad:	Middel
Regler:	Hver dag må højst starte 250 vandrere inkl. bærere og guider. Man skal vandre med guide med licens. Inkastien er lukket i februar.
Kendetegn:	Kræver ikke højdetilvænning.

Wiñay Wayna.

SKANDINAVISK EKSPEDITION

Ruinen Wiñay Wayna blev i 1941 opdaget på en ekspedition med stærke skandinaviske rødder og tråde til både Nordisk Film og John F. Kennedys danske elskerinde. Ekspeditionens leder var den ungarske, danskgiftte filminstruktør Paul Fejos.

FEJOS' DANSKE KONE OG JOHN F. KENNEDY

I stedet for at rejse med sin mand til Peru, blev Inga Arvad i USA, hvor blev journalist på Washington Post. Hendes veninde på kontoret var søster til John F. Kennedy, og snart begyndte Inga at flirte med John F. Det førte til en intens kærlighedsaffære, der af John F.'s far blev beordret til at slutte, da John F. ved broderens død af familien blev udset til at gå efter at blive USA' første katolske præsident. Det ville i bornerte USA ikke kunne ske, hvis var gift med dansk kvinde med et par forliste ægteskaber bag sig.

The Viking Fund og Wiñay Wayna

Den østrigske filminstruktør Paul Fejos og den svenske industriførste Axel Wenner Gren ledede og stod bag en legendarisk ekspedition, der bragte inkaruinen Wiñay Wayna frem fra skovens dyb.

Paul Fejos lavede i 1920'erne og 30'erne film i både Hollywood og Europa, og i starten af 30'erne hentede Nordisk Film ham til Valby i et forsøg på at højne selskabets standard. I sin første danske spillefilm spillede den unge skuespiller og journalist Inga Arvad, som Fejos giftede sig med. Ingen af Fejos' tre danske spillefilm blev en succes, og i 1935 sendte Nordisk Film ham til Madagascar for at filme mulige locations.

På rejsen fik han så stor interesse for natur og andre kulturer, at han efter hjemkomsten begyndte at studere antropologi i København. Få år senere mødte han den svenske industrimand Axel Wenner Gren. Wenner Gren gjorde forretninger verden over, var en af verdens rigeste mænd og havde stor interesse for antropologisk forskning. Wenner Gren kaldte sig selv for The Last Viking, og oprettede The Viking Fund, der med base i New York skulle finansiere og stadig finansierer antropologiske studier.

I 1939 besluttede Fejos og Wenner Gren at udruste en ekspedition til Peru. Ekspeditionen startede fra New York, hvor Wenner Gren havde sit hovedkontor.

Evig ung

I Peru havde Fejos og Wenner Grens ekspedition fokus på ruinerne langs Inkastien, og den 24. august 1941 opdagede de Wiñay Wayna. Med på ekspeditionen var den peruanske arkæolog Julio C. Tello, der i dag omtales som "faderen" til peruansk arkæologi. Tello navngav ruinen Wiñay Wayna, der betyder Evig Ung, og er navnet på en orkidé, vokser i området, og som blomstrer året rundt. I 1942 vendte Tello tilbage og fortsatte udgravningerne på Wiñay Wayna. Denne ekspedition blev også finansieret af The Viking Fund.

Den peruvianske præsident Manuel Prado skænkede Solens Orden til Axel Wenner Gren og Paul Fejos for deres arkæologiske arbejde på ruinerne langs Inkastien.

Paul Fejos og hans danske kone Inga Arvad.

Axel Wenner Gren og Paul Fejos spiser frokost under ekspeditionen i 1941.

SALCANTAY - MACHU PICCHU

Ruten fra den lille by Mollepata, forbi det store snedækkede bjerg Salcantay til byen Santa Teresa og inkastedet Llaqtapata har længe været den mest populære alternative til Inkastien. Ruten slutter nedenfor Machu Picchu.

En gruppe gør klar til afgang på Salcantay-ruten.

Kokkene på de bedste bureauer gør meget ud af, at maden præsenteres pænt.

Populær blandt unge

Salcantay er den mest kendte, alternative vandrerute til Machu Picchu, og mange mennesker vandrer ruten hver dag. Især er Salcantayruten populær blandt unge. Flere steder langs ruten er der faste lejrpladser med hytter, telte og bygninger. Her kan let opstå en feststemning om aftenen. Et modent publikum, der ønsker at falde i søvn til naturens lyde, skal derfor sørge for at slå lejr i tilpas afstand til store grupper.

Det Vilde Bjerg

Den typiske vandretur ad Salcantayruten starter med cirka tre timers kørsel fra Cusco til den lille by Mollepata. Hvis man er startet fra Cusco meget tidligt om morgenen, er det oplagt at spise

morgenmad på en af byens caféer. Fra Mollepata fortsætter kørslen ind gennem dalen mod bjerget Salcantay ad en vej med virkelig flotte udsigter.

De fleste grupper starter vandringsen i Soraypampa i 3800 meters højde yderligere en times kørsel efter Mollepata. Her og de kommende par kilometer er både luksuriøse lodger og små åbne parabelhytter med græstag. Til venstre for stien rejser det 5428 meter høje snedækkede bjerg Tacarhuay sig. Videre frem fortsætter stien op gennem mere øde landskab over trægrænsen. Et strækning med stejlere stigning, hvor stien slår zig-zag, fører op til Soyrococha. Her er det med at samle kræfter, inden de kommende to-tre timers stigning.

Passet Salcantay er vandreturens højeste punkt i 4630 meters højde. Her ofrer de lokale til bjergets "apu'er" – guder. Fra passet er der en fabelagtig udsigt ind på Salcantays isklædte sydvestvendte side. Salcantay er Perus 12. højeste bjerg, men et af de mest markante. Navnet kommer af quechuaordet sallqa, der betyder vild eller uovervindelig. Tit oversættes Salcantay til Det Vilde Bjerg. Set fra Solstenen på Machu Picchu står stjernebilledet Sydkorset over Salcantays tinde, når det står højest på himlen i regntiden. For inkaerne var Salcantays apu'er de vigtigste guder for regn og frugtbarhed omkring Cusco.

På vej op mod passet Salcantay.

Gennem den sidste dal fører bilvejen på højre side af dalen, og man vandrer på venstre side.

De fleste bygninger på Llactapata er stadig dækket af skov.

Ned gennem dale

De næste timer fører ned gennem dalen til lokaliteten Huayracmachay, hvor der er gode muligheder for at campere. Undervejs vandrer man gennem tågeskov og senere forbi marker med kaffe, coca og frugter. Nær Callpapampa, hvor man møder dalen, der fører ind mod Yanama, er et bad med varme kilder. Hvis man krydser floden Río Santa Teresa, vandrer man videre på den oprindelige sti. På højre side af floden er en vej, der blev anlagt i 2009. Den første lille landsby hedder La Playa, men de fleste grupper fortsætter til Lucmabamba, hvor man overnatter. Herfra er det muligt at vandre op til ruinkomplekset Llactapata og videre ned Hydro Electrica, hvor turen slutter.

Llactapata

På bjerget ovenfor Lucmabamba ligger ruinkomplekset Llactapata, der første gang blev beskrevet af Hiram Bingham i 1912. Langt de fleste bygninger og områder er overgroet af tæt skov, og har indtil for nylig ikke fået opmærksomhed. På trods af, at komplekset ligger i synsafstand fra Machu Picchu. Llactapata dækker et areal på cirka tre gange halvanden kilometer og består af mere end 130 bygninger.

Den vigtigste bygning, Soltemplet, er udgravet og restaureret. I sin størrelse og form ligner det Coricancha i Cusco. Bygningen ligger med front mod Machu Picchu, som det har nær tilknytning til. Ved vintersolhverv d. 21. juni står Solstenen på Machu Picchu på linje med solopgangen.

FAKTA SALCANTAY - MACHU PICCHU

Længde:	Ca. 47 km og 60 når man vandrer hele vejen til Aguas Calientes.
Dage:	4 dage med besøg på Machu Picchu dag 4.
Højeste pas:	4600 m ved Salcantay-passet.
Dybeste dal:	2000 m i Aguas Calientes.
Sværhedsgrad:	Middel.
Kendetegn:	Tæt på bjerget Salcantay. Populær blandt unge.

Abra betyder pas.

LARES

Vandreområdet Lares har navn efter områdets største by. Her ovenfor Den Hellige Dal fører et par ruter gennem højland, hvor befolkningen lever af kartoffel- og lamaavl, og kvinderne væver ponchoer til hverdagsbrug. Machu Picchu kan indgå i turene.

Lares med varme kilder

Vejen fra Calca i den hellige dal til Lares er meget smuk. De første 40 kilometer fører vejen op gennem en dal til Larespasset i 4461 meters højde. Her er spredte gårde, hvor bønderne dyrker kartofler og holder lamaer og alpakaer. Fra passet fører vejen ned gennem en dal mod Lares. Tre kilometer efter passet er en bevoksning af den sjældne plante puya raymondii.

Lares by har et par håndfulde enkle hoteller i gaderne omkring byens plaza. Beboerne i Lares går klædt i moderne tøj. Byens attraktion er udendørs bade med vand fra varme kilder. Disse "aguas termales" ligger et par kilometer ind i en sidedal og har bassiner med vand på mellem 36 og 44 grader.

Levende traditionel kultur

I området er der flere små samfund med højlandsindianere, der stadig lever forholdsvis traditionelt. Vævetraditionerne holdes i hævd, så man vil have rig lejlighed til at se både mænd med ponchoer med smukke

Lamaer i bebyggelsen Cuncani med det 5530 meter høje bjerg Chicón i baggrunden.

Ung mand fra højlandet ved Lares
med egnens traditionelle poncho.

På vej op mod passet Pachacutuc på Lares-rutens anden dag.

mønstre. Både mænd og kvinder bærer meget specielle hatte. Befolkningen lever overvejende af jordbrug og dyrehold.

Huarán til Lares

Efter vejføringerne ind i flere af dalene i regionen, anbefaler vi, at man starter vandreturen ved den lille by Huarán i Den Hellige Dal. Starten vil typisk foregå ved, at guiden henter én på hotellet i Cusco tidligt om morgenen. Morgenmaden vil det være oplagt at spise i markedshallen i Huarán. Samme sted kan man proviantere snack og vand.

Fra Huarán kører man nogle kilometer op i dalen Cancha Cancha til det sted, hvor vejen slutter og stien starter. Her pakker de lokale hjælpere, såkaldte "arrieros", udstyret på pakydyrene. Vandringen går nu op gennem dalen

mod den lille landsby Cancha Cancha. På denne del af turen vandrer man forbi marker, hvor bønder dyrker kartofler, majs og bønner. Man kommer også gennem skove med polylepistræer, der er hjemsted for et rigt fugleliv. Selve dalen er også flot.

Første lejr etablerer man tit på en mark i landsbyen, der består af simple stenhuse omgivet af marker.

Efter en tidlig morgenmad fortsætter vandringen op gennem dalen. Undervejs ser man alpakaer, lamaer og får. Måske også andeshjort, iscachas, andesgæs, den sjældne kæmpeblis, punavåge og kondor. Efter knap tre timer når man vandreturens højeste punkt, passet Pachacutec i 4780 meters højde. Udsigten herfra er overvældende. Nær ved knejser de snedækkede bjerge Pituisiray og Sahuasiray. Fra passet vandrer man nærmest vandret frem nogle timer med konstant smuk udsigt til de snedækkede bjerge.

Nu følger vandring 1000 højdemeter nedad til den lille landsby Quishuarani. Undervejs kommer man forbi flere søer og et vandfald. Anden aften lejr slår de fleste i Quishuarani. Herfra er det muligt at komme med bil til Lares eller Den Hellige Dal, men en vandretur fortsætter op over passet Huillquijasa i 4200 meters højde. Herfra kommer man forbi flere søer ned til bebyggelsen Cuncani.

Fra Cuncani er der vej til Lares med de varme bade.

Lares til Machu Picchu

Når vandreturen til Lares kombineres med et besøg et besøg på Machu Picchu, kører man fra Lares til Ollantaytambo i Den Hellige Dal. Herfra tager man toget til Aguas Calientes, og besøger Machu Picchu den følgende dag.

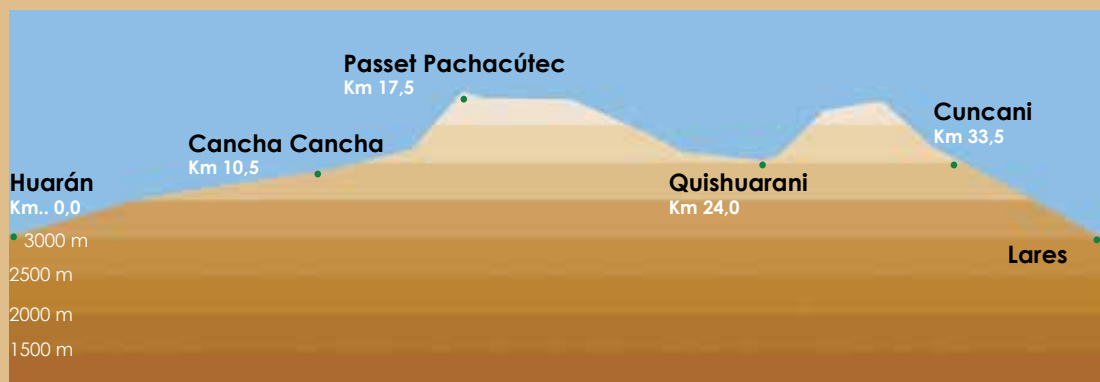
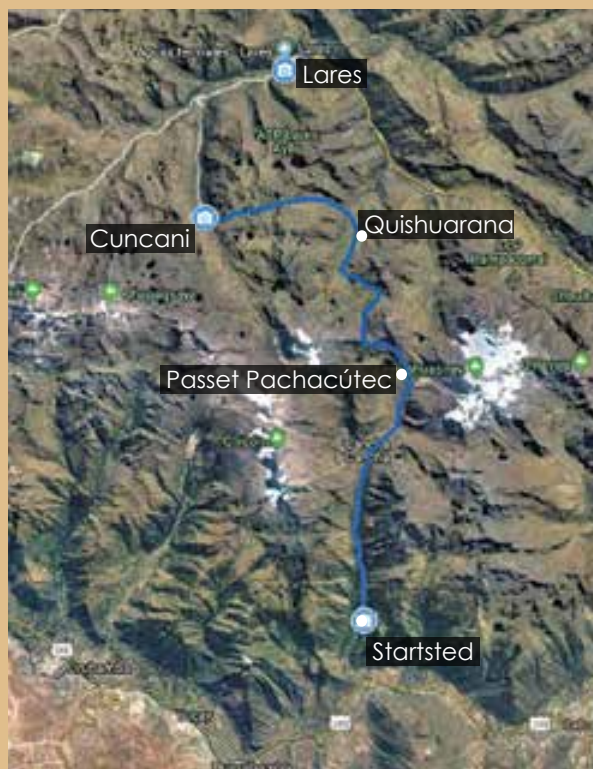

Vandring nær Quishuarani.

FAKTA LARES

Længde:	Ca. 25 km. Turen til Machu Picchu er separat
Dage:	3 - 4 dage.
Højeste pas:	4780 m på dag 2.
Dybeste dal:	2800 m ved startsted i Den Hellige Dal.
Sværhedsgrad:	Middel.
Kendetegn:	Gennem græsdaekket højland Traditionelt liv.

CACHORA - CHOQUEQUIRAO

Vandreturen til inkabyen Choquequirao fører gennem kløften, hvor den øvre Amazonflod løber. De fleste vælger at vandre tilbage til Cachora fra Choquequirao, men det er muligt at fortsætte gennem Vilcabambabjergene til Huancacalle.

Cachora

Den lille by Cachora i Cuscos naboregion Apurimac er udgangspunkt for en rute, der kan vandles i flere variationer. I takt med at presset på Inkastien er vokset, er dette en alternativ vandretur, som mange trekkingbureauer udbyder.

Cachora er en perle af en by med imødekommende indbyggere. Fra den hyggelige plaza er der en formidabel udsigt til de snedækkede tinder på den anden side af Apurimackløften. Langs hovedgaden er der flere simple spisesteder.

Rundt i byen ligger hostaller, hvor vandrere kan tilbringe en nat eller to, inden de snører vandrestøvlerne og begiver sig ud på ruten.

Byen er en meget typisk peruansk bjergby, hvor de fleste familier ejer marker, som de dyrker med håndkraft og okseers hjælp. Bønderne vandrer gennem byen med varer og afgrøder læsset på muldyr og æsler.

Ved siden af landbruget tjener mange unge mænd penge ved at være hjælpere for grupperne, der vandrer ind til Choquequirao.

Lokal handel på hovedgaden i Cachora.

Stien ned til Apurimacfloden.

Vilcabambabjergene set fra plazaen i Cachora.

Ud til udsigtspunktet

Står man på plazaen i Cachora og ser over mod de snedækkede tinder, kan man se stiens forløb væk fra byen på venstre side af dalen. Med kun få stigninger og fald i starten af turen, er de første 11 kilometer ud til de ensomt beliggende hus fuldstændig vandret og går ad en vej, hvor der kan køre biler. Turgrupper fra Cusco kører ofte hertil, når de skal vandre.

I huset kan man købe drikke og snacks. Sørg dog for at proviantere i Cachora, da priserne stiger, jo længere man kommer frem. Efter huset bliver vejen til en vandresti, og det vandrette forløb er slut. Nu går det nedad. Få hundrede meter længere fremme ved udsigtspunktet Capulioc er det værd at

stoppe og nyde udsigten i Apurimackløften. Cirka ni kilometer fremme på den modsatte side af floden i samme højde kan man skimte inkabyen Choquequirao. For at nå frem skal man 1500 højdemeter ned til Apurimacfloden og 1500 højdemeter op på en strækning, der ifølge skiltet ved udsigtspunktet er på 20 kilometer og forfatterens målinger er på 25 kilometer.

Ned til Apurimacfloden

Nedstigningen veksler mellem strækninger, hvor det går moderat ned og strækninger, hvor det går forholdsvis stejlt ned. Underlaget er på de stejle steder meget løst, så det gælder om ikke at skride og falde. Lårmusklerne kommer på arbejde, og knæene bliver belastet, så regn med at nå træt ned til floden.

Solen kan være meget skarp, og en hat, der skygger for både hoved og nakke, er for de fleste en nødvendighed, hvis man skal undgå at blive solskoldet. En solstift til læberne og solcreme i ansigtet er også en rigtig god idé.

En hjælper gør et par muldyr klar til ridning.

Sidste stop før den lange nedstigning mod Apurimacfloden.

MITTEN

På vandringen gennem Vilcabamba er den lille sorte stikmyg mitten en plage, som mange desværre først lægger mærke til, når de har stukket og efterladt en brændende fornemmelse, kløe og senere små væskende sår. Især på rutens lave strækninger, hvor der samtidig er skygge, kan de være meget talrige. Sørg derfor for at have myggebalsam med på turen, og smør inden det er for sent.

På vejen ned er der to oplagte steder at holde pause. Det nederste sted er der et skyggegivende tag over en stenbænk. Herfra kan man ane den bro, som man krydser floden ad.

Cirka syv en halv kilometer og godt 1000 højdemeter efter Capulio er bebyggelsen Chiquiscca med lejrplads og kiosk. Holder man rast eller overnatning her, er det en rigtig god idé at smøre sig med myggebalsam, da der er mange mitter under de skyggegivende træer.

Fra Chiquiscca tager det mindre end en time at vandre ned til Playa Rosalina, Rosalinastranden ved Apurimacfloden, hvor en ny bro i 2014 afløste den bro, der i januar 2010 blev skyllet væk af voldsomme vandmængder.

Ved floden er bygninger opført til vandregrupper, men meget få bruger dem til at overnatte i.

Bebyggelsen Marampata.

Apurimacfloden til Marampata

På den videre opstigning gælder det om at gå så tilpas langsomt, at man stadig er i stand til at føre en samtale. Ikke fordi man nødvendigvis skal tale undervejs, men fordi det er et godt pejlemærke på, om man går så langsomt, at man ikke bliver for træt og udmattet. Blodet skal kunne nå at transportere den fornødne ilt ud til ens arbejdende muskler.

I cirka 2213 meters højde, 27 kilometer fra Cachora, ligger bebyggelsen Santa Rosa Alta, der har lejrplads og kiosk. Det samme har Santa Rosa Baja en par hundrede højdemeter før.

Marampata i 2910 meters højde er et befriende sted at nå – her er den stejle stigning nemlig slut! GPS-målingerne siger, at man nu har tilbagelagt godt 30 kilometer siden Cachora. På Marampata ligger adskillige huse, der næsten alle har lejrplads og kiosk.

Marampata til Choquequirao

Spørger man en peruaner, hvordan stien er de fem kilometer frem til Choquequirao, vil han svare, at den er *plano*, plan. Men ”peruansk plan” er ikke det, som vi forstår ved plant, fladt og lige ud. Stien går ned og den går op, inden den når Choquequirao efter 36,1 kilometers vandring fra Cachora.

Et par kilometer før Choquequirao betaler man for adgang til ruinbyen. Fra opsynsfolkernes hus er der en fin udsigt over mod den bjergside, hvor Choquequirao ligger på i en sadellignende fordybning i bjergsygen. Mellem det store terrasseanlæg nogle hundrede højdemeter under Choquequirao kan man ane den stribe terrasse, der fungerer som lejtplads. Her er toilet og bruser med koldt vand.

Choquequirao til Kiuñulla

Efter besøget på Choquequirao vandrer de fleste den samme vej tilbage til Cachora. Det er imidlertid muligt at vandre direkte ned til Apurimacfloden fra Choquequirao, og derfra op til landsbyen Huanipaca.

Vandrer man denne vej, vil man typisk overnatte i en lund ved navn San Ignacio, inden man den følgende dag fortsætter til den lille landsby Kiuñulla, hvorfra der er grusvej og dermed køremulighed til den store landevej mellem Cusco og Abancay.

Ved tage denne rute gør man vandreturen til Choquequirao til en rundtur i stedet for en vandring frem og tilbage fra Cachora. Det kan dog være svært at finde en turudbyder, der tilbyder denne variation.

En times vandring før Choquequirao ser man ned over et terrasseområde, der ligger cirka 400 højdemeter under selve byen.

FAKTA OM CACHORA - CHOQUEQUIRAO

- Længde:** Ca. 36 km.
Dage: 4 (2 dage ud og 2 dage tilbage).
Højeste pas: 2944 m ved udsigtspunktet Capulioc før nedstigning mod Apurimacfloden.
Dybste dal: 1510 m ved krydsning af Apurimacfloden.
Sværhedsgrad: Hård.
Regler: Intet krav om guide. Adgang til inkabyen Choquequirao købes fire kilometer før ankomst.
Kendetegn: Samme vej ud og tilbage.

Kiosk i bebyggelsen Marampata.

CHOQUEQUIRAO

Choquequirao betyder "Guldets Vugge" og er den ene af Vilcabambabjergenes fire inkabyer. Rituelle bade og en cirkulær ceremoniel plads viser, at Choquequirao havde en vigtig religiøs betydning. Terrasser med lamafigurer er unik.

Søsterby til Machu Picchu

Choquequirao er mange steder beskrevet som Machu Picchus søsterby. "Sønby" er et mere rammende ord, da forskere mener, at Choquequirao er anlagt af Pachacutecs søn Topa Inca Yupanqui i et forsøg på at overgå sin far, der byggede Machu Picchu. Topa Inca herskede fra 1471 til 1493 og sikrede sig magten over Chachapoyasområdet i det nordlige Peru. Det var gængs inkapolitik at flytte befolkningsgrupper rundt i riget, og fra Chachapoyas hentede han arbejdere til at deltage i byggeriet af Choquequirao.

Sjældne besøg

Choquequirao er ikke beskrevet i nogle af de tidlige dokumenter, hvor de spanske erobrere i perioden 1536 til 1572 beskriver deres ekspeditioner ind i Vilcabamba for at knuse de sidste uafhængige inkaers modstand. På Choquequirao har inkaerne levet i skjul for spanierne. Nogle mener, at det den sidste inka, Tupac Amaru, voksede op på Choquequirao.

I 1710 optræder Choquequirao første gang i et spansk dokument. Næste kendte besøg foretager en fransk greve i 1834, og herefter følger enkelte gravrøvere og udforskere. I 1837 lavede den franske konsul i Peru de første tegninger af Choquequirao, mens det er Hiram Bingham, der i 1909 laver de første kort over stedet.

I 1986 laver arkæologer de første planer for restaurering af Choquequirao og i 1990'erne begynder turister så småt at besøge inkabyen.

På denne velbevarede gavl er det meget tydeligt at se inkaernes avancerede måde at forankre tagets bærende bjælker.

Binghams første inkaby

På vejen hjem fra en konference i Chile i 1909 rejste Hiram Bingham, der gjorde Machu Picchu kendt for omverdenen, op gennem Andesbjergene for at opleve det indianske Sydamerika. Da han kom til Abancay, hovedstaden i Apurímac-departementet, inviterede guvernøren ham med på en ekspedition til Choquequirao. Det var på dette besøg, at Bingham fik vakt sin interesse for forsvundne inkabyer og besluttede at rejse hjem til universitetet Yale og fordybe sig i historien om de sidste inkaers modstand. I 1911 vendte han tilbage til Peru på sin legendariske ekspedition, hvor han opdagede Machu Picchu.

Inkabyen Choquequirao kan man stadig kun nå ved at vandre.

På Choquequirao kan man stadig få fornemmelsen af at være på opdagelse.

Som på inkaernes tid lever der stadig marsvin på gulvene i husene. Marsvinekød er en højtt skattet spise.

Mulig masseturisme

I takt med at presset på Machu Picchu er vokset, arbejder både trekkingbureauer og turistmyndigheder på at udbyde Choquequirao som et vigtigt alternativ. Det betyder, at ruinen endnu ikke er overrendt, for de to dages udfordrende vandring fra Cachora gør, at der kun på sjældne dage er mere end 15-20 turister.

Turistmyndighederne har planer om, at det tal skal stige voldsomt ved at bygge en fem kilometer lang kabelbane fra den modsatte side af Apurimackløften. Kapaciteten bliver 400 passagerer i timen i gondolerne, der vil svæve mere end 1000 højdemeter over Apurimacfloden. Myndigheder og indbyggere i landsbyen Huanipaca overfor Choquequirao håber på, at det vil betyde byggeri af mange hoteller og restauranter.

Flere funktioner

Med sin beliggenhed næsten 1700 højdemeter over det punkt, hvor floden fra Yanama løber ud i Apurimacfloden, var Choquequirao et perfekt sted at kontrollere adgangen til Vilcabamba. Herudover var byen også administrativt center, men fungerede ikke som beboelse for mange mennesker.

En cirkulær ceremoniel plads på toppen af en bakke er kun én af de ting, der viser, at Choquequirao havde betydning som tempel. Mellem den nedre og øvre gruppe af bygninger er en 25 meter lang og fire en halv meter bred trappe, der er orienteret i retning af solopgang ved vintersolhverv 21. juni. Netop denne dag er hele trappens bredde oplyst af solen. At trappen ikke har en praktisk funktion ses ved, at den stopper brat i vildniset efter nederste trin.

Ned gennem både den øvre og nedre gruppe af bygninger løber, som på alle andre vigtige inkabebyggelser, en akvædukt med vand til en helligdom. På bjergsiden til højre for Choquequirao kan man skimte akvædukten, der henter vand flere kilometer væk nedenfor det snedækkede bjerg.

I modsætning til Cusco og Machu Picchu, hvor bjergene består af granit, er bjergene ved Choquequirao overvejende skifer, der ikke i samme grad kan bearbejdes med millimeters nøjagtighed. I stedet har det været nødvendigt kun at hugge dem groft til og bygge med ler mellem stenene. Derfor virker murene på Choquequirao mere grove, selv om husenes form er lige så fin som på Machu Picchu. Til gengæld var murene dækket af et lerlag, der var fint glattet og malet i lys orange.

At kun ganske få personer besøgte Choquequirao frem til midten af 1900-tallet har betydet, at bygningsværkerne er meget velbevarede.

Terrasser med lamaer

På begge sider af den bjergkam, hvor bygningerne ligger, er der terrasser. Mod Cachora afdækker rydning og restaurering stadig større arealer. På den anden side er et mindre, men meget specielt terrasseområde, som man når ad en sti, der fører ned fra den store plaza. I murene, der er bygget af sorte skifersten, er 24 lamafigurer og en menneskefigur lavet af hvide sandsten. Hver figur er mellem 1,25 og 1,95 meter høj og dermed i naturlig størrelse. I en mur er også lavet et zig-zagmønster. Sådanne figurer og mønstre i terrasser er typisk for chachapoyaskulturen i det nordlige Peru og dermed bevis på, at Choquequirao er delvist bygget af tilrejsende arbejdere.

På den flade bjergtop havde inkaerne en platform til ceremonier.

En af de 24 lamafigurer på terrasserne ved Choquequirao.

Lejrplads

Det er ikke tilladt at campere på Choquequirao, men nogle hundrede højdemeter nedenfor ruinerne ligger en lejrplads med toiletbygning og bad.

CHOQUEQUIRAO – HUANCACALLE

Denne rute er en forlængelse af ruten fra Cachora til Choquequirao. De fleste vælger at vandre tilbage til Cachora fra Choquequirao, men det er muligt at fortsætte vandringen helt til Huancacalle. Hermed får man en meget lang og unik tur.

VANDRING I VILCABAMBA

En vandretur i bjergområdet Vilcabamba er en rejse i de sidste frihedssøgende inkaers historie. Vilcabamba byder på et af Perus mest spektakulære vandreterræn. Ønsker man at vandre i lang tid, ad original inkavej, besøge kun lidt besøgte inkabyer og undgå Inkastiens overflod af vandrer, er det til Vilcabamba, man skal drage.

Udsigten ud gennem Apurimackløften set fra lige efter Choquequirao.

Den fortsatte vandring

På den videre vandring fra Choquequirao oplever man at være næsten alene på stien. Undertegnede forfatter, der har vandret turen mange gange, anbefaler, at man fortsætter ad denne rute i stedet for at vandre tilbage til Cachora fra Choquequirao.

Turen videre kan vandles i flere varianter, idet man i bebyggelsen Yanama kan vandre to veje. Den mest benyttede er ruten til Santa Teresa nær Machu Picchu, men efter at der er åbnet en vej til Yanama, har denne rute mistet en del af sin charme. Forfatterens favoritrute er den anden sti, der fra Yanama fører til byen Huancacalle.

Fra Huancacalle er der vej til jernbanestationen Hydro Electrica nedenfor Machu Picchu. Dermed kan denne vandring gennem hjertet af Vilcabambabjergene let kombineres med besøg på Machu Picchu.

Farvel til Choquequirao

Fra lejrplassen ved Choquequirao fortsætter vandringen gennem Vilcabambabjergene ved at man først vandrer op ad bjergsiden omkring halvanden time. I starten gennem tæt tågeskov og senere med udsigt ned over Choquequirao og Apurimackløften. Det højeste punkt ligger kun 200 højdemeter over ruinerne, så hvis dagens mål er terrasserne ved Pinchaunuyoq, føles dagens samlede stigning på 600 højdemeter let i forhold til de første to dages strabadser.

Fra det højeste punkt går det let nedad om langs bjergsiden til et udsigtspunkt i 3200 meters højde. Vandringen fra lejren ved Choquequirao til terrasserne Pinchaunuyoq tager kun cirka fire timer, så dette er en forholdsvis let strækning.

Det sted, hvor man runder en bjergryg og begynder den videre vandring ind gennem en sidedal til Apurimackløften, er der et udsigtspunkt, hvor man bør stoppe og nyde udsigten ud gennem kløften. Nedstigningen til terrasserne ved Pinchaunuyoq i 2454 meters højde tager omkring tre timer. På de mest vandrette strækninger er underlaget fast, mens det på de mere stejle steder er meget løst.

Ved stien står et skilt, der fortæller, at dette er habitat for brillebjørnen, "oso de antejo". Lokale fortæller,

Inkavej i Vilcabambabjergene.

Et af badene på terrasserne Pinchaunuyoq.

Pinchaunuyoq er man først begyndt at rydde efter år 2000. Indtil da var terrasserne fuldstændig tilgroede.

ar der i dalen lever mange af den sky og sjældne brillebjørn. Der er høje bødestrafte for at dræbe bjørne, men desværre gør lokale bønder det, da de mener, at bjørnene tager deres husdyr.

Pinchaunuyoq

Som andre betydningsfulde terrasser har Pinchaunuyoq en kanal med vand, der løber ned gennem bade. Et par af badene er omgivet af en mur, så man kunne – og kan – vaske sig uforstyrret.

Terrasserne er etableret i en lille kløft og har form som et amfiteater. Forskere mener, at der i inkatiden eksisterede en nu forsvundet sti fra bunden af terrasserne og ned til Yanamafloden.

Ved siden af terrasserne er der en lille lejrplads, hvor underlaget er jord. Vandringen ned til Victoriafloden i 1952 meters højde tager kun godt en time ad stien. Hvis man er startet tidligt om morgenen vandrer man de 1000 højdemeter op til bebyggelsen Maizal på tre-fire timer. Hvis dagens etape er fra Pinchaunuyoq til Maizal, er man fremme ved middagstid. Nogle vælger at vandre strækningen fra Choquequirao til Maizal på én dag.

Maizal

Maizal er en bebyggelse, der nu kun beboes af en enkelt familie efter at bjergsidens andre tre familier er flyttet. Familien har en lejrplads, en kiosk og en toiletbygning, der sammen med en fantastisk udsigt gør det til en af vandreturens bedste lejrpladser. Hvis man ønsker at have en overliggerdag på sin vandretur, er det oplagt at vælge Maizal.

På bjergryggen over Maizal ligger en ruin, der sandsynligvis stammer fra kulturen Huari, der tidsmæssigt blomstrede lige før inkaerne, og havde centrum ved byen Ayacucho længere mod vest i bjergene. Inkaerne overtog stedet, der hedder Corihuayrachina og dækker seks kvadratkilometer. Her er en platform til ceremonier og mere end 100 runde bygninger. Måske har det været bebyggelse for de personer, der udvandt sølv ved den mine, som man kommer forbi på vandringerne efter Maizal.

Fra Maizal til Yanama

En af turens store fysiske udfordringer er den ti km lange etape fra Maizal til passet Apacheta. På opstigningen kommer man forbi minen Victoria. Stigningen er på næsten 1200 højdemeter og turen tager sjældent under fem timer. Men husker man på at gå langsomt – meget langsomt, på de stejle stigninger omkring 4000 meters højde, kommer man alligevel op uden at være fuldstændig træt. Passet hedder også San Juan, og på toppen viser et skilt, at højden er 4150 meter.

Belønningen på toppen af passet er en af hele vandreturens mest storslåede udsigter ind i hjertet af Vilcabambabjergene. Som den hvide krone på udsigten i retningen videre frem står det 5991 meter høje snedække bjerg Pumasillo. Kikker man tilbage i retning af Choquequirao ser man det 5404 meter høje Corihuaynachina. Her er det meget tydeligt, hvordan gletsjerne de seneste år er blevet væsentligt mindre.

Mellem passet og Yanama er der et sted, hvor stien er anlagt på en klippeafsats, som er hugget ud i den lodrette bjergside. Lokale fortæller, at man her har skubbet tyve ud over kanten. Fra passet er der knap tre timers let vandring ned til byen Yanama.

Yanama

Landsbyen Yanama ligger i 3550 meters højde og består cirka 100 huse, der ligger spredt op gennem bunden af en dal. Her er købmænd, skole og en boldbane, hvor de lokale børn og unge mødes til kamp hver eftermiddag. Til vandrere er der flere lejrpladser.

I Maizal bor nu kun en enkelt familie. Blandt andet Silveria, der her står med sit barn i køkkenet.

Som det eneste danske rejsebureau arrangerer Rasmussen Travel vandreture, hvor deltagerne også kan ride på heste og muldyr.

Indtil august 2013 var Yanama kun forbundet til omverdenen med tre stier. Nu fører en vej for biler ud gennem dalen, over et pas og ned til byen Santa Teresa nær Machu Picchu. Hvis man på ønsker at afslutte vandreturen her, kan det derfor lade sig gøre her. I skrivende stund er der ikke offentlig transport fra Yanama til Santa Teresa, så man må vente til der kører eksempelvis en ingeniør i en firhjulstrækker.

En del trekkingbureauer udbyder ruten Cachora – Choquequirao – Yanama – Santa Teresa som vandretur. Vi anbefaler den ikke, da vandringer fra Yanama foregår på og ved grusvej, hvor der kører biler.

Fra Yanama til Qalcamachay

Strækningen fra Yanama til byen Huancacalle på den anden side af de høje bjerge er hele vandreturens mindst befærdede. Her er der meget lille chance for at møde andre vandrere. Hvis man har overnattet i Yanama, er der en fin dags vandring ind til en naturlig klippehule på en lokalitet, der

benævnes Qalcamachay.

Den første halvanden times vandring fører ned gennem Yanamadalen til det sted, hvor man krydser floden i 3100 meters højde. Herfra vandrer man uden nævneværdige udfordringer de 100 højdemeter op til rasteplassen Llutupampa.

Herfra fortsætter stigningen til 3650 meter ved indgangen til dalen Otiyoq, som man skal vandre i resten af dagen frem til Qalcamachay i 3815 meters højde. Stien ind gennem dalen er næsten vandret, så vandredagen er forholdsvis let. Dalen bliver langsomt smallere, og de sidste kilometer rejser bjergsiderne sig stejlt og dramatisk på begge sider. Nedenfor klippehulen Qalcamachay er der flade arealer, hvor man kan slå telt op. I hulen under et

Inden Yanama løber stien på en klippeafsats.

stort klippefremspring, kan man tænde bål.

En halv times vandring efter klippehulen er Zunapampa, der er et fladt område med lejrbygninger. Bygningerne er låst af, men der er nogle overdækkede bænke.

Ad original inkavej

På bjergsiden til højre kort efter lejrbygningerne starter en fantastisk velbevaret strækning med original inkavej. Kun få andre steder i Peru følger en vandrerute original inkavej. Det gør denne del til en af vandreturen mest spændende og specielle. Vejen overgår de originale strækninger på Inkastien og kom i 2014 på UNESCOs liste over Verdens Kulturarv.

Inkavejen var en del af Capaq Ñan, den kongelige vej, der forbandt inkaernes vigtigste byer. Vejen har en bredde på op til to meter og en belægning af flade sten. Den førte fra inkabyen Vitcos ved Huancacalle og ud til "hovedvejen", der fra Cusco førte hele vejen op gennem Andesbjergene til Ecuador i nord.

Fra det sted, hvor inkavejen starter, stiger den over en cirka fem kilometer lang strækning i en næsten konstant, jævn stigning op til det 4600 meter høje pas Choquetacarpa. Her er en åben bygning, hvor man kan puste ud efter den sidste hårde stigning.

Ned fra passet vandrer man videre ad inkavejen, der mange steder er en stejl trappe, hvor den originale stenlægning er fuldstændig intakt. Fokusér på inkaernes ingeniørbedrift, så lårmusklernes og knæledenes mulige ømhed træder i baggrunden.

Fra toppen af passet til Huancacalle er der næsten 18 kilometer, så hvis man er startet om morgenen fra Qualcamachay og agter at nå frem til Huancacalle, er dagens etape på 25,7 kilometer. Det er dermed turens længste etape, der samtidig har både op- og nedstigning. Hvis man er startet klokken syv om morgenen, vil de fleste, trods pauser, nå frem ved femtiden om eftermiddagen. En mulighed er at overnatte ved lejrbygninger 13 kilometer før Huancacalle.

Huancacalle

Huancacalle er navnet på den lille by, hvor vandringen fra Cachora og Choquequirao slutter. Herfra er der vejforbindelse til Hydro Electrica nedenfor Machu Picchu. Der er ikke ordentlige hoteller i Huancacalle, så nogle bureauer kører gruppen direkte til Santa Teresa efter vandringen.

På et lille bjerg ved byen ligger inkabyen Vitcos, som Manco Inca etablerede som inkaernes hovedstad, da han efter spaniernes magtovertagelse var flygtet fra Cusco i 1537.

Huancacalle er udgangspunkt for vandreturen til inkabyen Espíritu Pampa.

Den originale inkavej mellem passet Choquetacarpa og byen Huancacalle.

De termiske bade ved Santa Teresa.

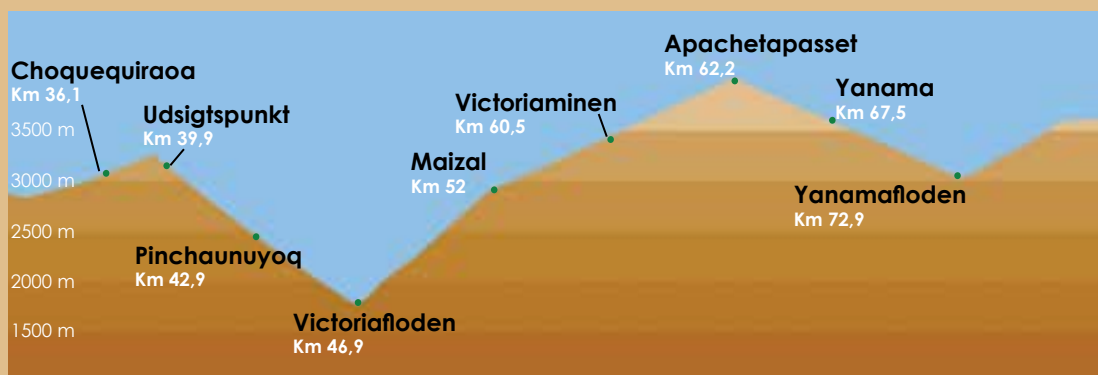
Huancacalle - Machu Picchu

Selv om det rent faktisk er muligt at vandre fra Huancacalle til Machu Picchu vil langt de fleste køre. Første del af turen er to-tre timers kørsel i bil ud gennem Vilcabambadalen. Undervejs kører man ned i omkring 2000 meters højde og er dermed nede, hvor bønderne dyrker kaffe og citrusfrugter. Lige før byen Santa Maria krydser man Urubambafloden og når den asfalterede landevej mellem Ollantaytambo og byen Quillabamba på kanten af junglen.

Santa Teresa

Fra Santa Maria fører en grusvej op langs Urubambafloden til først byen Santa Teresa og dernæst jernbanestationen Hydro Electrica nedenfor Machu Picchu.

Udenfor Santa Teresa ligger nogle ganske udmærkede termiske bade, som kan anbefales at besøge efter en lang vandretur. Både efter vandreturen Salcantay og efter vandreturen fra Cachora og Choquequirao kommer man gennem Santa Teresa på vejen til Machu Picchu.

De sidste cirka 15 kilometer til Huancacalle fører ned gennem en frodig dal med marker og spredte huse.

Edderkop på stien gennem bjergene.

FAKTA OM CHOQUEQUIRAO - HUANCACALLE

Længde:	Ca. 74 km plus 36 km fra Cachora til Choquequirao.
Dage:	4 eller 5 plus 2 dage fra Cachora til Choquequirao.
Højeste pas:	4600 m på passet Choquetacarpa.
Dybste dal:	1952 m ved Victoriafloden.
Sværhedsgrad:	Hård.
Regler:	Ingen.
Kendetegn:	Ophold hos familie. Fantastiske udsigter. Ad original inkavej.

INKAERNES SIDSTE HOVEDSTÆDER I VILCABAMBA

En vandretur i Vilcabamba er en rejse i de sidste frihedssøgende inkaers historie. Her i bjergene bag Machu Picchu ligger ud over inkabyen Choquequirao også de frie inkaers sidste to hovedstæder Vitcos og Espíritu Pampa.

Vildsomme i Vilcabamba

Vilcabamba er både navnet på to byer og et myteomspundet bjergområde med snedækkede tinder og dybe dale bag inkabyen Machu Picchu. Det forvirrende brug af navnet kan ses som et tegn på Vilcabambas stærke placering i befolkningens bevidsthed.

Bjergområdet er afgrænset af floderne Urubamba, der løber nedenfor Machu Picchu, og af Apurímac, som vandrere krydser på turen fra Cachora til Choquequirao. Mod øst kan vandreruten Salcantay siges at danne grænse, mens Vilcabamba mod nord forsvinder ud i Amazonas.

Inkaernes tredje og sidste hovedstad (den første var Cusco) Espíritu Pampa på kanten af Amazonas kaldes også Vilcabamba la Vieja – Gamle Vilcabamba. Ovenfor Huancacalle ligger den lille by San Francisco de la Victoria de Vilcabamba, der også kaldes Vilcabamba la Nueva – Nye Vilcabamba for at skelne den fra Gamle Vilcabamba. For at gøre forvirringen total kalder mange lokale Huancacalle for Vilcabamba. Ved Huancacalle ligger inkabyen Vitcos, som var inkaernes hovedstad en kort overgang fra 1537 til 1539.

Det laveste punkt i Vilcabamba er cirka 1000 meter over havet, mens Salcantay, den højeste tinde, er 6271 meter høj. Forskelle på over 5000 højdemeter giver selvsagt mulighed for storslåede naturoplevelser.

Hiram Bingham's ekspedition i 1911

Et af målene på den amerikanske historiker og opdagelsesrejsende Hiram Bingham's legendariske ekspedition i 1911 var at finde inkaernes sidste to hovedstæder Vitcos og Espíritu Pampa. Han havde studeret beretningerne, som de spanske kronikører i 1500-tallet skrev under deres jagt efter inkakongerne i Vilcabamba, og drog i juli 1911 ud fra Cusco for at drage ind i Vilcabamba. Kronikørerne beskrev begge byer, hvis beliggenhed var glemt i århundredernes løb.

24. juli opdagede han Machu Picchu, men brugte kun få timer i ruinbyen, da placeringen ifølge beretningerne hverken stemte overens med Vitcos eller Espíritu Pampa.

I starten af august nåede Bingham og hans følge Huancacalle, hvor de lokale berettede om ruiner på Rosaspata – Rosenbakken, over byen.

Hiram Bingham opdagede ikke bare Machu Picchu, men også inkabyerne Vitcos og Espíritu Pampa.

En del af helligdommen Ñusta Hispanan på Vitcos.

Templet Ñusta Hispana, der blev skændet af spanierne.

var inkaernes største helligdom i Vilcabamba. Helligdommen er en del af inkabyen Vitcos.

Vitcos – inkaernes anden hovedstad

På toppen af en bakke, et par hundrede højdemeter over Huancacalle ligger Vitcos, hvorfra Manco Inca regerede resterne af inkariget de første par år efter sin flugt fra Cusco og Ollantaytambo. Ruinbyen kaldes også Rosaspata – Rosenbakken, og er sammen med Machu Picchu, Choquequirao og Espíritu Pampa den ene af Vilcabambabjergenes fire inkabyer.

Mod nord, med udsigt ned gennem Vilcabambadalen ligger byens vigtigste del med Mancos palads. Døråbningerne ud mod plazaen, hvor Manco blev dræbt, viser med sin dobbelte dørniche udført i fint stenarbejde, at der var tale om en bygning opført til rigets herskende klasse.

Bakken ovenfor paladset er overgroet, men rummer mange sammenstyrkede bygninger. Øverst på bakken er der en stor platform. Bag bakken, modsat Huancacalle, ligger kompleksets mest særprægede del:

Manco Incas palads på inkabyen Vitcos.

Ñusta Hispana – Den hvide klippe

Ñusta Hispana, der i inkatiden var Vilcabambas mest hellige sted, er en otte meter høj og tyve meter lang sten smykket med udhugninger og indgraveringer. Stenen var centrum i et tempelområde, hvor inkaerne lavede offerritualer. Bag stenens lodrette side var en nu forsvunden lille sø, hvor inka-præsterne i vandspejlet tilkaldte sig ånderne. De første spaniere,

der besøgte Vitcos, mens Manco Inca regerede, overværede inkaernes betydningsfulde ritualer og besluttede derefter at ødelægge templet. I dag ligger de fint forarbejdede sten spredt omkring den store tempelklippe og vidner om en svunden kulturs hellige ritualer.

Adgangen til ruinområdet sker ved fra Huancacalle at krydse to små vandløb ud for det tidligere Hotel Sixpac Manco. Bag bakken, med udsigt ned over et terrasseområde, forbinder en anden sti de to ruindele, så man ser det hele på en fin rundtur. Afsæt tre-fire timer til det hele.

Espíritu Pampa – inkaernes sidste hovedstad

En dags rejse fra Huancacalle, på kanten til junglen i cirka 1000 meters højde ligger Espíritu Pampa, der også er kendt under navnet Vilcabamba la Vieja, Gamle Vilcabamba. Der er endnu ikke vej helt til inkabyen, så man skal vandre de sidste timer. Tættere på Huancacalle ligger landsbyen Vilcabamba la Nueva, Nye Vilcabamba.

Rydning og restaurering er i gang, men langt det meste ligger stadig skjult under junglens dække.

Hiram Bingham nåede her målet på sin legendariske ekspedition i 1911, hvor han søgte efter inkaernes sidste hovedstad. På tre eventyrlige uger fandt han både Machu Picchu, Vitcos og Espíritu Pampa. På grund af den tætte vegetation så Bingham kun få af bygningerne i Espíritu Pampa, men i sin dagbog skrev han alligevel beviset på, at Espíritu Pampa både var bygget af inkaer og bygget efter at spanierne havde indtaget Cusco:

»Husenes form, det system de lå i, nicherne, tagpløkkerne og overliggerne – alt peger på, at det er bygget af inkaer. I bygningerne samlede vi adskillige inkapotteskår op. Lige så interessante og meget besynderlige var et halvt dusin primitive spanske tagsten i rødt brændt ler. Alle de stykker og fragmenter vi kunne finde, ville højst have dækket en halv kvadratmeter. De var af vidt forskellig størrelse, som om nogen havde eksperimenteret. Måske en inka som havde set de nye røde tegltage i Cusco og havde forsøgt at genskabe dem her i junglen, men uden held.»

Det er kun en meget lille del af Espíritu Pampa, der er ryddet.

DE REBELSKE INKAER

Først 39 år efter spaniernes erobring af Cusco, lykkedes det dem at fange den sidste inkakonge Túpac Amaru i Vilcabambas svært tilgængelige bjerge. Fra de vildsomme bjerge bag Machu Picchu udførte de sidste frie inkaer guerillaaktioner.

De spanske erobrere indsatte i 1534 den 20-årige Manco Inca som marionetkonge, da de havde indtaget Cusco og vundet magten i inkaernes rige. Året efter trådte Manco Inca i karakter ved at flygte og samle en hær på op til 200.000 krigere. Efter at have tabt slag ved Cusco og Ollantaytambo flygtede inkaerne til Vitcos i Vilcabambabjergene. At Manco Inca overlevede endnu et angreb her, skyldes udelukkende spaniernes grådighed, idet det lykkedes ham at flygte, mens spaniere tog for sig af paladsets guldskatte, majsøl og kvinder. Spanierne vendte rige og tilfredsstillede – men uden inkakongen, tilbage til Cusco.

Guerillaaktioner mod erobrerne

For at være mere i sikkerhed vandrede Manco Inca og hans følgere mod junglen, og byggede en ny hovedstad på Åndernes Slette – Espíritu Pampa på kanten af Amazonas. Herfra foretog inkaerne de næste årtier guerillaaktioner mod den spanske eroblingsmagt. Allerede i 1536 havde Manco Inca organiseret et angreb så langt væk som Lima på kysten. Et par år senere udrustede de spanske erobrere endnu en hær for at fange Manco Inca i Vilcabamba, men også denne gang uden held, selv om de indtog alle inkabyer inklusiv Manco Incas nye hovedstad på Espíritu Pampa.

Manco Inca døde dog for spanske hænder i 1544. Nu overgik magten til Manca Incas søn Sayri Tupac. Sayri Tupac forlod Vilcabamba og de frihedselskende inkaer i 1557, da han accepterede et landområde i Yucay nær Pisac i Den Hellige Dal som betaling for at lade sit folk i stikken. Men hermed sluttede modstanden mod spanierne ikke.

En inkahær, nu under ledelse af Titu Cusi, en anden af Manco Incas sønner, fortsatte angrebene fra deres skjul i Vilcabamba. Titu Cusi var samtidig en snedig diplomat, der hele tiden stillede spanierne i udsigt, at han ville overgive sig. Han lod endog spanske missionærer komme ind i Vilcabamba.

Túpac Amaru – den sidste inka

Da Titu Cusi døde i 1571, blev tronen besat af Túpac Amaru, endnu en af Manco Incas sønner. Året efter foretog spanierne yderligere et angreb på inkaernes modstandshær, hvor de trængte helt frem til hovedstaden Espíritu Pampa, som de fandt sat i brand af den nu flygtende inkahær. Túpac Amaru fangede spanierne nedstrøms floden fra Espíritu Pampa og førte ham bundet til Cusco. På den centrale plads i Cusco henrettede spanierne Túpac Amaru, inkaernes sidste hersker, og satte dermed endegyldigt punktum for inkariget.

Navnet Túpac Amaru er stadig symbolet på de undertrykte kamp mod magthaverne.

Statue af Manco Inca, der besluttede at indlede et oprør mod de spanske erobrere.

51
BVENGOBIERNO
ATOPRA AMARO LECOR
TAN LA CAVE SE EL CV3CO

ynca uana cauei may tam ringui sapra aucāchic homana huchayocha
concaquita cuchon

Tegning i Felipe Guamán Poma's Inkacrònica viser henrettelsen af Túpac Amaru.

fine

MELLEM CUSCO OG PUNO

MELLEM CUSCO OG PUNO

I områderne mellem Cusco og Titicacasøen lever befolkningen et liv med mange oprindelige traditioner i behold. Over Apurimackløften hænger den sidste inkabro af græs, og i Combapata er det værd at besøge søndagsmarkedet.

Flæskesvær og brød

De par landsbyer efter Cuzco har hver deres kulinariske specialitet. I Saylla sælger de lokale flæskesvær i kæmpemæssige flager fra rækker af boder langs vejen. Lidt længere fremme har Oropesa udråbt sig selv til nationens hovedstad for brød.

Andesbjergenes Sixtinske Kapel

Den lille by Andahuaylillas har en smuk plaza med gamle træer, og er omgivet af hvidmalede huse med blå vinduer og døre. Det i sig selv gør byen til et sted, der er værd at besøge for at mærke stemningen i en typisk lille bjergby.

På plazaen ligger en af Sydamerikas mest fantastiske kirker. Kirken, der blev bygget af jesuitter sidst i 1500-tallet, er byens absolutte hovedattraktion. Tilnavnet »Andesbjergenes Sixtinske Kapel« er ikke grebet ud af bjergenes blå luft, men fortæller rammende, at loft og vægge er malet med religiøse motiver ganske som især væggene i det Sixtinske Kapel i Vatikanet. Når øjnene først har vænnet sig til den dunkle belysning, træder detaljerne på det gyldne, sirligt udskårne alter frem. Læg mærke til de to malerier på hver side af døren: Vejen til himlen er smal og tornet, mens vejen til helvede er bred og fyldt med blomster.

Mellem 2008 og 2011 blev kirken gennemgribende restaureret med støtte fra World Monument Fund.

Foregående opslag:
Den årlige genopbygning
af den sidste inkabro af
græs.

Kirken i Andahuaylillas set
fra plazaen foran kirken.

Næste side:
Andesbjergenes Sixtinske
Kapel.

Bonde i Mocoraise på vej hjem med majs fra sin mark.

Raqchi

Raqchi er en lille by med store ruiner. En ti meter høj mur af sten nederst og adobeblokke øverst samt fundamenter til 11 søjler på hver side, er de synlige rester af inkaernes tempel til ære for skaberguden Viracocha. Bygningen var sandsynligvis inkaerne største toetages bygning. Den var 90 meter lang og 15 meter høj. Området har mange andre bygninger i forskellig udformning. Blandt andet en række cirkulære magasiner samt bade og beboelser. Raqchi var oprindeligt et religiøst centrum for Chancasstammen, som inkaerne overvandt, og på vanlig vis etablerede de deres eget tempel på tabernes hellige jord.

Landsbyen Mocoraise

Mocoraise er en landsby som hundrede andre i det sydlige Peru. Her boede denne bogs forfatter i 1997 nogle uger for at samle materiale til børnebogen Franklin fra Peru. Siden er jeg vendt tilbage mange gange og er nær ven af en familie i landsbyen.

Gennem Rasmussen Travel har rejsende mulighed for at komme til Mocoraise og bo nogle dage, og dermed opleve hvordan helt almindelige peruanere på landet lever. På lergulvene i nogle af køkkenerne i landsbyen lever marsvin, der er en udsøgt delikatesse i Peru.

Søndagsmarkedet i Combapata

Perus største lokale marked finder sted hver søndag i den lille by Combapata. Et besøg på markedet er en fantastisk måde at opleve peruansk folkeliv på. Bønder og byboere fra nær og fjerne kommer i bil, til fods og til hest for at købe, sælge og møde venner.

Gæster på søndagsmarkedet i Combapata.

Afdelingen med kvæg på søndagsmarkedet i Combapata.

Til trods for at Combapata ligger på landevejen mellem Cusco og Titicacasøen og dermed på turismens hovedfærdselsåre, har denne bogs forfatter aldrig set andre turister på markedet end dem, jeg selv har haft med.

Nedenfor byen er det store område, hvor man handler kvæg, heste, svin og høns. I byens gader er boder med køkkengrej, grøntsager, kartofler, tøj, elektronik og vidundermidler mod alskens dårligdomme. Til gengæld er der ikke én eneste bod, der sælger turisting.

Markedet åbner allerede ved solopgang, hvor bønderne sælger fedekvæg til opkøbere, der kommer i lastbil helt fra Arequipa. Hen på eftermiddagen begynder de handlende at pakke boderne sammen - for lørdagen efter igen at sætte byen på den anden ende.

Kirken ved passet La Raya, er et legendarisk stop mellem Cusco og Puno.

Passet La Raya

Passet La Raya er det højeste punkt (4335 m.o.h.) på vejen mellem Puno og Titicaca. Turistbusserne stopper, så man har tid til at nyde udsigten mod bjergene og til at købe en lammeskindshue eller alpakaweather.

I modsætning til længere nede mod Cusco, hvor der er landbrug, er det næsten udelukkende lama- og alpakaavl, som bønderne i dette højtliggende, barske klima kan leve af.

Passet er vandskel mellem Vilcanota-floden og dermed Amazonas, og floden som løber ned mod Titicacasøen. Fra La Raya falder terrænet kun godt 400 højdemeter de resterende 250 kilometer til Puno. Det græsklædte højland over grænsen benævnes puna.

REGNBUEBJERGET

"Regnbuebjerget" mellem Cusco og Titicacasøen har de seneste år tiltrukket sig stor opmærksomhed. I turisme-sammenhæng omtales det oftest med sit engelske navn Rainbow Mountain. På quechua hedder det Vinicunca.

Nær Regnbuebjerget er små samfund med højlandsbønder.

Regnbuebjerget mellem Cusco og Titicacasøen har de seneste år tiltrukket stor opmærksomhed, og er i dag et af de mest populære udflugtsmål.

De lokale kalder bjerget for Vinicunca. Cunca betyder "hals" på quechua. Betydningen af Vini er ukendt, men kan muligvis henvise til de forskellige farver af mineralske lag, der udgør bjerget. Derfor kan "farvet hals" være en sandsynlighed fortolkning.

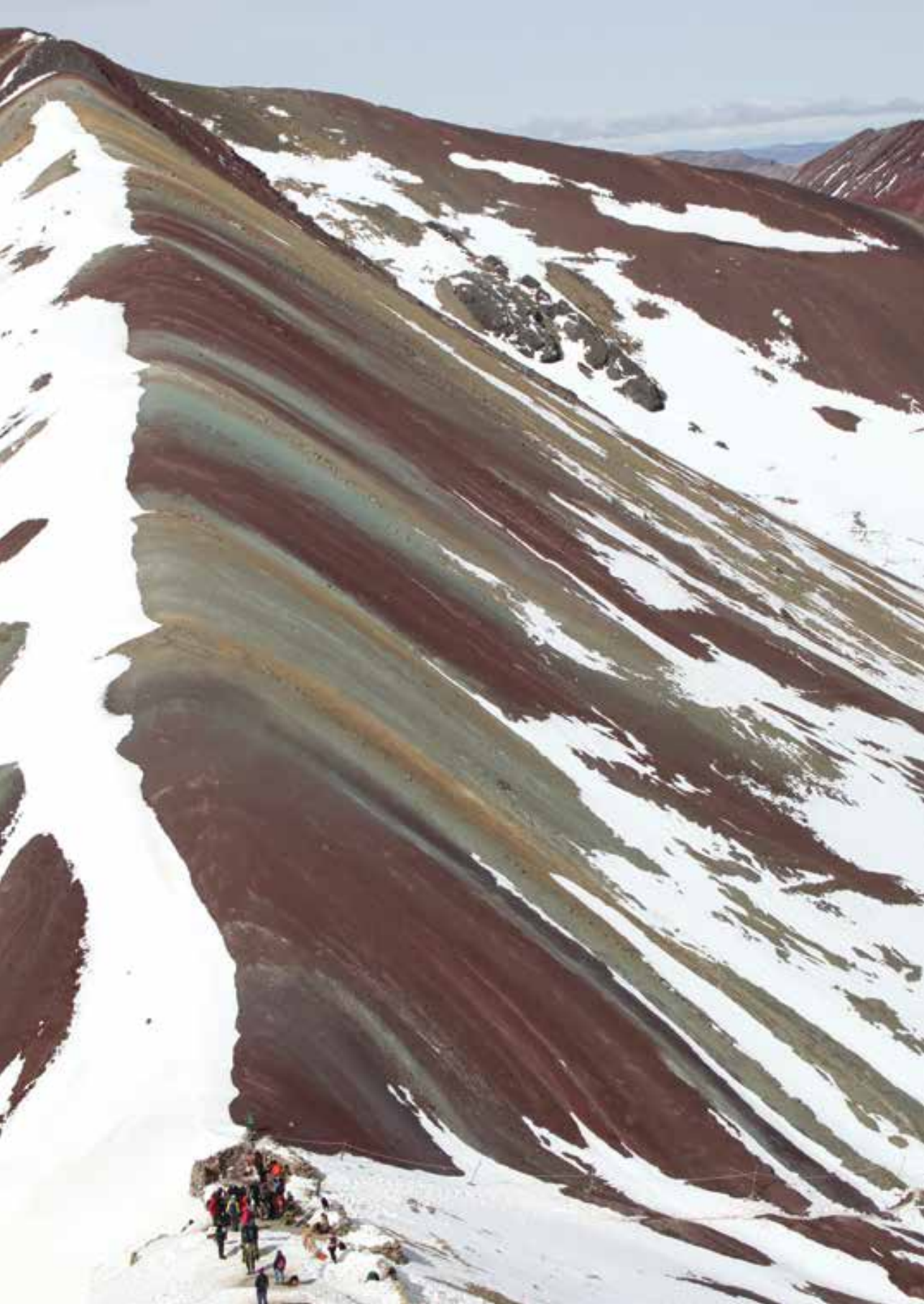
Turen til Regnbuebjerget laves oftest som en endagstur fra Cusco, hvorfra man tidligt om morgenen starter med at køre et par timer mod Puno. Morgenmaden indtager man typisk på en simpel restaurant i dalen, der fører op mod bjerget. En oprindelig alternativ vej, som nogle guider stadig bruger er en times kørsel længere.

I den øvre del af dalen er man i 2019 ved at bygge et informationscenter, der skal formidle om natur og kultur i området. Længere fremme og højere oppe er en parkeringsplads, hvor busserne parkerer.

Vandreturen fra parkeringspladsen op til Regnbuebjerget tager cirka halvanden time. Det er muligt at ride på et muldyr, som lokale bønder har skabt sig et indtjeningsgrundlag på at udleje.

Regnbuebjerget ligger i 5200 meters højde, så det er meget nødvendigt med nogle dages højdetilvænning, inden man tager turen.

Næste side:
Regnbuebjerget –
Rainbow Mountain,
kaldes også Det
syvfarvede Bjerg.

INKABROEN AF GRÆS

Inkaerne byggede hængebroer af græs over de store floder. Ét sted i Peru har traditionen med at genopbygge broen overlevet gennem århundreder. Broen hænger over den øvre del af Apurimacfloden i et meget traditionelt område.

Q'eswachaka

Ét sted i Peru finder vi stadig en af de hængebroer af græs, som i inkatiden hang over mange floder. Denne imponerende bro spænder 33 meter over kløften og hænger 15 meter over Apurimacfloden. Broen er på UNESCOs liste over Verdens Kulturarv. På quecha hedder broen Q'eswachaka, der betyder "flettet bro". Broen indgår ikke som stop på gængse turistture. Dertil tager det for lang tid at nå broen fra vejen mellem Cusco og Puno.

Årlig genopbygningsfest

Siden 1400-tallet har landsbyboerne på hver side af floden hvert år i juni mødtes for at genopføre broen efter et ældgammelt princip om fællesarbejde. Processen begynder med at landsbyernes beboere skærer det 50-60 centimeter høje ichugræs på bjergsiderne. Udenfor deres huse tørrer de græsset i solen, og næste dag slår de med sten på græsset for at gøre stråene fleksible, men uden at de mister deres styrke. Bagefter blødgør de græsset med vand, så det lettere kan snos til fingertykke snore. Denne snor kaldes en q'eswa, og hver familie skal levere en q'eswa på 40 favne, hvad der svarer til 70 meter. Q'eswaerne snor de sammen til fire tykke reb, som skal danne broens fundament, og to mindre tykke reb, som skal være broens gelænder.

På dag tre starter mænd på hver sin side af floden at forbinde de fire tykke reb i bunden af broen med de to gelændere. Sidst på dagen når de hinanden på midten, og broen er dermed færdig. På fjerdedagen fejrer landsbyboerne den nye bro med dans, spisning og musik.

Næste side:
Den årlige genopbygning
af broen er i gang.

Herunder:
Broen af græs hænger
over den øvre del af
Amazonfloden.

Ritualer

For beboerne i de fire deltagende landsbyer er brobygningen en hellig manifestation af deres bånd til naturen, traditionen og historien, og til den årlige genopførelse knytter sig mange rituelle ceremonier. Byggeriet og festen er et møde mellem den kosmiske og den sociale verden, hvor der gudernes beskyttelse og bygger bro mellem landsbyerne. Ved siden af broen gennemførte to shamaner dagen igennem ceremonier, hvor de brændte offergaver af til de guder, som beskytter broen.

Begravelsestårne i Sillustani.

Juliaca

Den sidste by inden Puno er trafikknudepunktet Juliaca, der samtidig er en stor, kaotisk handelsby. Handel er den altoverskyggende aktivitet i byen – renovation og byplanlægning synes at være stærkt nedprioriteret. Ind- og udfaldsvejene er flersporede, men turen gennem den centrale del af byen går ad støvede, beskidte og ujævne gader, stræder og åbne pladser, hvor asfalt endnu ikke har afløst jord.

Lufthavnen, der betjener Puno og Titicacasøen, ligger i udkanten af Juliaca.

Mellem Juliaca og Puno er sprogrænsen mellem mellem den quechuatalende befolkning mod Cusco og den aymaratalende befolkning omkring Titicacasøen og videre ind mod La Paz i Bolivia.

Sillustani

Sillustani er en gruppe stentårne på en halvø i Umayosøen 15 kilometer vest for vejen mellem Juliaca og Puno. Tårnene er bygget af flot tilhuggede sten af den aymaratalende kollakultur, der eksisterede før og senere blev opslugt af inkakulturen. Tårnene blev bygget som gravsteder for betydningsfulde personer, der her med deres tøj og vigtigste ejendele kunne starte rejsen til det hinsides. I dag er alle effekter væk, men tårnene kan stadig ses.

LUKSUSTOG

Livsnydere kan foretage rejsen fra Cusco til Puno i luksustoget Perurail Titicaca. Undervejs nyder de rejsende en fireretters menu i spisevognen, inden der er drinks i barvognen. Fra udsigtsvognen har man flot udsigt til landskabet, der glider forbi.

Om torsdagen kører toget en tur på tre dage med Arequipa som destination. Dag to er inkluderet en udflugt på Titicacasøen. De rejsende sover i private kupeer, og kan om dagen nyde turen i spisevognen, loungen, observationsvognen eller endda en spavogn.

GUDER OG MODER JORD

Selv om ordet »religion« ikke eksisterer på hverken quechua eller aymara, er mennesker dybt religiøse i Perus bjerge. Ni ud af ti på landet siger, at de tror på Jesus og Jomfru Maria. Men de er langt fra katolikker på samme måde som katolikker i Europa. Det oprindelige religiøse verdensbillede har snarere fået en katolsk indpakning. Indeni er den oprindelige spirituelle verden levende og virkelig.

GUDER PÅ BJERGTOPPE

Højlandsfolkene ved, at naturen er besjælet. Hver mark og hvert sted i naturen har sin beskytter og guddom. De største og stærke guder – apuer – har hjemme på de højeste bjergtinder. Inkaerne satte menneskeofringer på bjergtoppe som ofringer til guderne.

En måde at ofre Shamaner ofrer til guderne ved at lave en pago, der direkte kan oversættes til en betaling. Shamanen vælger de genstande, der skal brændes på offerbålet, så guderne betænkes. Offerbålet er Moder Jords mund og røgen bringer offergaverne op til guderne.

Shamaner ved et offerbål.

PACHAMAMA – MODERJORD

Pachamama – Moder Jord, er den største guddom, der hersker over jordens frugtbarhed og dermed holder menneskets eksistens i sine hænder. På landet benævnes Pachamama, Moder Jord som den vigtigste gudinde, langt oftere end Jomfru Maria. Pachamama hersker over jordens frugtbarhed og holder dermed menneskets eksistens i sine hænder.

Spørger man mand, hvem Pachamama er, kan man få forskellige svar: Hun er supay – en djævel. Hun er yatiri – en healer. Hun er la Virgen Pachamama – en skytsjomfru på linje med de katolske helgener og madonnaer. I vore kristne ører, hvor Gud er god og djævelen indbegrebet af det onde, kan det lyde uforståeligt, at Pachamama hverken står for det entydigt gode eller onde. Men i Andesmenneskenes spirituelle verden er det helt logisk: livet er en balance mellem modsatrettede kræfter; mellem dag og nat, mand og kvinde, sol og måne. Hvis mennesket gennem sine handlinger opretholder harmonien, vil guderne beskytte mennesket og dermed være gode. Guderne bliver først onde i det øjeblik, mennesket bryder harmonien.

Pachamama æres som den vigtigste gud. Inden glasset tømmes, laver man ch'alla – et ritual, hvor man hældes en sjat ud på jorden med ordene A la Pachamama – Til Moder Jord.

TITICACASØEN

TITICACASØEN

Titicacasøen er et legendarisk rejsemål i Sydamerika og verdens højest beliggende sejlbare sø i 3810 meters højde. De flydende sivøer er berømte, men meget turistede. Længere ude i søen ligger de spændende øer Taquile og Amantaní.

Sivøer og ophold hos familier

Puno er trafikknudepunkt for rejsende til og fra Cusco, Arequipa og Bolivia. Ved Punos naboby Juliaca ligger lufthavnen, der betjener denne del af Peru. Byen er også udgangspunkt for ture til de flydende sivøer og øerne Taquile og Amantaní.

Uroindianernes flydende sivøer er meget specielle, men man har en fornemmelse af, at traditionen udelukkende holdes i live for turismens skyld.

Øerne Amantaní og Taquile, der ligger længere ude i Titicacasøen, er mere autentiske. Her er mulighed for at overnatte privat hos den yderst venlige befolkning. På Taquile samarbejder denne bogs forfatter med øboernes eget turistbureau.

En god times sejlads fra de flydende sivøer ligger halvøen Lachón. På nogle gruppeturer sejler man herud og spiser frokost.

Foregående opslag:
Dansere på Taquile.

Sejlads i sivbåd.

Næste side:
Mand på Taquile.

PUNO

Puno ligger ved bredden af Titicacasøen. Byen har ikke de store attraktioner, men er udgangspunkt for turen til spændende øer. En times kørsel væk ligger handelsbyen Juliaca med områdets lufthavn.

Perus folklorehovedstad

Puno (3830 m.o.h.), der har 80.000 indbyggere, er hovedstad i regionen af samme navn. Umiddelbart virker den ikke specielt tiltrækkende, og for turister fungerer Puno først og fremmest som trafikknudepunkt mellem Arequipa, Cuzco og Bolivia og som udgangspunkt for ture til sivøerne, Taquile og Amantaní i den nordlige ende af Titicacasøen.

Puno har fået tilnavnet »Perus folklorehovedstad« på grund af de mange traditionelle fester i departementet, og mange traditionelle danse stammer herfra. Det kan altid betale sig at spørge turistinformationen ved Plaza de Armas, om der er en fest et eller andet sted i området, så man på den måde kan få en oplevelse ud over de gængse øture.

For den besøgende er byens hjerte gågaden Jirón Lima, der starter ved Plaza de Armas. På kolde aftener kan man finde varme ved pizzeriaernes jordovne.

Katedralen fra 1757 på Plaza de Armas er et besøg værd. Det samme er Huajsapataparken, Parque de Huajsapata, der er en lille bakke ti minutters gang ad Duesta. Herfra er et flot udsyn over byen. På toppen er der en statue af den første inka, Manco Capac, der kikker ud over Titicacasøen. Et andet interessant punkt i Puno er balkonen ved buen over Calle Independencia. Buen er rejst til minde om de peruanere, der døde i slaget mod den spanske hær ved Junín i 1824. Læg også mærke til træerne med de flot klippede kroner på Plaza de Armas og den mindre Parque Pino i den anden ende af gågaden.

Puno har to markedspladser. Den ene ligger mellem Plaza de Armas og stationen. Her gør de lokale deres indkøb. Mercado Laykakota ligger mellem Tacna og Ejército 600 m fra centrum.

Lufthavnen, der betjener Puno og Titicacasøen, ligger i udkanten af Juliaca cirka 50 kilometer fra Puno.

Dampskibet Yavarí er bygget i England og blev fragtet til Titicacasøen i samlesæt båret op gennem bjergene på æselryg.

Næste side:
Katedralen i Puno.

DE FLYDENDE SIVØER

De flydende øer af totorasiv er enestående i Sydamerika. Intet andet sted lever mennesker på flydende sivøer, hvor de bor i huse af siv og sejler i sivbåde – ja sågar spiser siv. Øerne ligger en halv times sejlads fra Puno.

På vej i sivbåd fra en ø til en anden.

Sivøboernes specielle levemåde opstod, da uroindianerne omkring den danske reformation ville undgå at blive underlagt først inkaernes og senere de spanske erobrere. Uroindianerne havde deres eget sprog, der var meget forskellig fra begge de to store sprog i Andesbjergene; aymara og quechua. Uro tales ikke længere på sivøerne, hvor aymara har udkonkurreret det gamle sprog.

På et af de mest barske områder på det bolivianske højland, er der derimod en lomme, hvor en afart af sproget stadig tales af enkelte ældre.

På gyngende grund

Øerne er menneskeskabte og laves ved, at man skærer sivens rødder fri fra søbunden, hvorved de flyder ovenpå. Bagefter skærer man siv til og lægger det ovenpå i

flere lag med forskellig retning.

Øerne er forankret til sten eller pæle på bunden af søen, så de ikke flyder væk. Sivøboerne beretter i spøg, hvordan unge kan "sejle" hjemmefra ved at skære et hjørne af familiens "grund".

Sivene er af arten totora, som har en spiselig kerne. Sammen med det har man også spist fisk. I dag har øboerne en indtjening ved at sælge fisk på markedet i Puno. Dette og indtjeningen fra souvenirsalg til turister betyder, at totorarod som føde er blevet afløst af moderne madvarer, købt i Puno. Endelig tjener mændene penge som løsarbejdere i Arequipa og Lima.

Turiststrømmen til sivøerne er domineret af entreprenante beboere på fastlandet. Der er ikke meget plads til privatliv, når både læsser store grupper af turister af på de små øer. Som besøgende kan man have en fornemmelse af, at traditionerne kun holdes i hævd for turisternes og dermed indtjeningens skyld. Men trods det, giver et besøg alligevel et levende indblik i en meget speciel levevis, der har overlevet århundredernes gang.

På et typisk besøg bliver man sejlet til én ø, hvor guiden fortæller om sivøerne og beboernes traditioner. Man kan gå ind i husene og har bagefter mulighed for at blive sejlet i sivbåd til en anden ø.

Næste side:
Flydende sivøer.

TAQUILE

Øen Taquile i Titicacasøen er et af de bedste steder i Peru at opleve et traditionelt liv. Familier har indrettet værelser i deres private hjem, og måltiderne kan man indtage sammen med sine værter. Befolkningen lever stadig efter inkaernes leveregler.

Kulturel selvbevidsthed

Den 12 km² store ø Taquile er lige som nabooen Amataní beboet af et quechuatalende folk, der har formået at bevare mange centrale elementer fra deres oprindelige førkoloniale kultur. Bønderne ofrer stadig til Pachamama – Moderjord, inden de tilsår markerne, og den traditionelle vævekunst er stadig velbevaret.

Befolkningen er både sprogligt og kulturelt forskellig fra befolkningen på fastlandet, der taler aymara. De har bevidst valgt at fortsætte med at gå i den traditionelle dragt til hverdag som en måde at bevare deres identitet som “taquileños” på overfor en stærk moderne kultur og en også stærk aymarakultur.

Øfællesskab

De 2500 øboere på Taquile er, som alle beboere i traditionelle landsbyer i Andesbjergene i Peru, organiseret i et “comunidad”, fællesskab, der vælger sin leder. Fællesskabsfølelsen er stor og det er vigtigt, at forbedringer og indtægter kommer alle til gode. På torvet i byen ligger et kooperativt salg af tekstiler, der er vævet på øen.

Taquile er inddelt i en øvre og en nedre del. På den øvre del ligger øens by, hvor dagsturisterne typisk tilbringer et par timer, mens de spiser frokost og besøger øens butik med lokale vævede tekstiler. På den nedre og tyndere befolkede del ligger de små gårde spredt i landskabet.

Både den øvre og nedre del af Taquile består af tre comunidad'er.

På huerne kan man se, at her er en ugift og to gifte mænd.

Næste side:
Landsbyleder i embedstøj
med sin kone.

På Taquile er der mulighed for at leve sammen med de lokale. Man kommer med i marken, og man bor hos dem i hjemmet.

Taquile by

På plazaen i den største by ligger en gammel kirke, flere restauranter og to kooperativbutikker, der sælger kunsthåndværk. Alle varer har skilt med producentens navn og landsby. 10 procent af prisen går til kooperativet og 90 procent til producenten.

I rådhusbygningen hænger en udstilling af billeder taget på øen. Udstillingen blev lavet, da den danske udviklingsorganisation AXIS gennem en årrække stod for nogle projekter på Taquile.

Munay Taquile

Munay Taquile er øfællesskabets eget kooperativt drevne turistbureau. Bureauets øverste myndighed er ørådet, og overskuddet går til øfællesskabet. På den måde er bureauet en integreret del af øboernes traditionelle samfundsstruktur, og ikke privatpersoners forretning. I en rotationsordning fordeles flerdagesturister til de familier, der har indrettet værelser til turister.

Munay Taquile blev organiseret, da AXIS arbejdede på øen. Gennem en årrække var denne bogs forfatters gode ven, Cecilio Quispe Quispe, leder af Munay Taquile.

Mænd strikker huer

En central del af øboernes identitet, er deres væve- og strikkekunst. Det meget specielle Kalenderbæltet, Faja Calendario, er på UNESCO's liste over Verdens Kulturarv. Bæltet består af 12 ikoniske figurer, der hver symboliserer det vigtigste indhold i hver måned.

Mændene strikker selv deres huer. Ved at studere en hues mønster og farve kan man se, om han er gift eller ugift. På den gifte mands hue når det røde mønster helt ud til spidsen af huen, mens den ugifte mands hue er helt hvid på den yderste del.

På den sydlige del af Taquile er der meget stille.

Traditioner og fællesskab

Når to mænd møder hinanden, udveksler de cocablade. Alle bærer en lille vævet taske med cocablade. De tager hver en lille håndfuld, som de giver til den anden. Handlingen symboliserer arbejdsrelationen *mink'a*, som bønderne traditionelt har brugt. *Mink'a* kan oversættes til "I dag for dig, i morgen for mig". Først arbejder man i fællesskab på den enes mark, en anden dag på den andens mark. Når en mand spørger om hjælp, tilbyder han cocablade, og den adspurgte accepterer spørgsmålet ved at modtage cocablade.

Det er ikke kun beklædningen, der er forankret i fortiden. Et stolt og vedholdende mantra fra inkatiden, som samtlige indbyggere på Taquile angiveligt efterlever den dag i dag, lyder: »Du må ikke stjæle, du må ikke lyve, du må ikke være doven«. Låste døre, låger og porte er derfor et sjældent syn, ligesom ingen virker til at have bekymringer med at lade ting og dynger af varer ligge i en rum tid på nemt tilgængelige områder. Her er intet politi og fængsel, for hvad skal man med det, når her hverken findes tyve, løgnere eller kriminalitet?

Lev lokalt på Taquile

Nogle dages ophold hos en lokal familie på Taquile er en fantastisk mulighed for på én gang at slappe af og opleve de gamle, levende traditioner. En del familier har indrettet enkle værelser, og måltiderne indtager man i familiens hjem.

Besøgnede bør unde sig selv to nætter på øen, så man får en hel dag med tid til at gå ture på øens stier. Efter en rejse andre steder i Peru, er det en lise at bo et sted, hvor der hverken er hunde eller biler.

Quinoa, der også er ved at være kendt i Danmark, er en vigtig fødevarer på Taquile.

AMANTANÍ OG LACHÓN

Taquiles naboø Amantaní giver også mulighed for, at turister kan indkvartere sig privat. Halvøen Lachón er målet for grupper, der i landlige, traditionelle omgivelser spiser en frokost. Begge steder taler man quechua.

Familiebesøg på Amantaní

Amantaní minder på mange måder om Taquile. Også her har øboerne deres egen klædedragt, og også her ønsker de selv at styre turismen. Amantaní er lidt større end Taquile, og er ligesom den dejligt fri for biler og hunde.

På et typisk gruppebesøg med en enkelt overnatning bliver man først indkvarteret hos værtsfamilien, der også tilbereder et aftenmåltid. Herefter samles gruppen og foretager en vandring op på øens højeste punkt. Bagefter aflægges et besøg i øens kooperativbutik, hvor man sælger lokalt kunsthåndværk. Aftenen slutter ofte med en fest i skolens samlingssal, hvor lokale musikgrupper spiller op til dans. Børnene sørger for, at ingen bænke når at blive ret varme.

Turister er velkomne til at undersøge øen på egen hånd. På toppen af øens to bakker ligger ruiner fra to gamle templer til ære for henholdsvis Pachamama og Pachatata, Moder Jord og Fader Jord. En gang om året holder man en fest til ære for Pachamama, hvor øens yatiri (heksedoktorer) udfører ritualer, der skal sikre bønderne et godt udbytte året igennem.

Det er ikke nødvendigt at have gaver med til værtsfamilien. Til gengæld kan man købe lidt af det kunsthåndværk, de tilbyder. Under opholdet støder man ofte på børn, der spørger, om de skal spille for én. Det er deres måde at tjene til lommepengene på.

Næste side:

En kvinde på Amantaní
renser frø.

Væverske på Lachón.

Lachón

Lachón er den halvø, som ligger til venstre når man sejler ud ad Punobugten på vej mod Taquile og Amantaní. Ligesom på de to øer taler befolkningen quechua. Trods det, at der kun er meget kort sejlads ud til øerne, er klædedragten og hattene tydeligt forskellige.

Halvøen besøges oftest på gruppeture, hvor man ønsker at spise i landlige omgivelser, men vil spare sejlturen ud til Taquile.

DET SYDLIGE PERU

DET SYDLIGE PERU

Pucusana er et yndet weekendmål for beboere i Lima. Videre ned ad kysten ligger Paracasreservatet og Ballestasøerne. Nazca er berømte for de fascinerende linjer. Nord for den hvide by Arequipa er den imponerende Colcakløft.

Kystørken og kløft

Syd for Lima strækker Perus kystørken sig hele vejen ned mod grænsen til Chile. Halvøen Paracas med et naturreservat, der omfatter stejle kyster og øgruppen Ballestas – også kendt som “Mini Galapagos”, er den første store turistdestination. Senere kommer Nazca med de imponerende linjer og dyrefigurer tegnet i ørkensandet. Arequipa er Perus næststørste by og udgangspunktet for ture til Colcakløften.

Oasen Huacachina er et skønt sted at slappe af.

Foregående opslag:
Piger på plazaen i
Yanque.

Næste side:
Turistpoliti på plazaen i Arequipa.

PUCUSANA

Pucusana er en lille fiskerby knap et par timers kørsel syd for Lima, og et yndet weekendmål for beboere i hovedstaden. På byens bedste beliggenhed driver danskeren Calle Granholm et lille hotel.

En stille fiskerby

Pucusana er en imødekommende og afslappet bade- og fiskerby, knap et par timers kørsel syd for Lima. De lokale lever overvejende af turisme og fiskeri. Limeños, beboere i Lima, har feriehus eller lejer sig ind på enkle hoteller. Besøgende har mange muligheder for mange typer aktiviteter i omkring vand; svømning, dykning, stå på vandski og sejlads.

På havnefronten ligger restauranter med fiskeretter og ceviche på menukortet. Fisk og skaldyr fanger de lokale fiskere fra de træbåde, som bugten bugner af. Fangsten sælger de på fiskerterminalen, hvor opkøbere fra Lima henter leverancer til hovedstadens spisesteder.

En oplagt udflugt er de få minutters sejlads over til La Isla de Pucusana, Øen Pucusana, der danner en bugt og skærmer byens havn for Stillehavets bølger. En anden mulighed er en tur rundt om øen, som de lokale med et smil kalder for Fattigmands Ballestas. Fra bådene er observeret både pelikan, humboldtpingvin og blåfodet sule.

Calles hotel

På byens bedste beliggenhed med udsigt over både byen, bugten og Stillehavet ejer og driver danskeren Calle Granholm Hostal Cruz del Sur sammen med sin peruanske kone. Hotellet egner sig fortrinligt til et par stille dage som afslutning på en rejse gennem Peru. Flere af værelserne har egen balkon med udsigt over Stillehavet. Nogle aftener tænder Calle grillen og nyder en aften sammen med gæsterne. Han er selvfølgelig behjælpelig med at arrangere aktiviteter i og omkring Pucusana.

Calle har siden 2004 arbejdet som rejseleder i Sydamerika for danske bureauer og siden 2016 udelukkende for Rasmussen Travel. Han bosatte sig permanent i Pucusana i 2010, og har siden opbygget dette hyggelige hotel, som Rasmussen Travel meget gerne booker gæster ind hos.

Calle Granholm foran en af de mange restauranter ved stranden.

Næste side:
En af bygningerne på Calle Granholms hotel.

PARACAS OG BALLESTAS

På kysten 250 kilometer syd for Lima er Paracas er navnet på en by, en halvø, et naturreservat og en kultur fra før inkatiden. Byen er udgangspunkt for sejlture til Ballestasøerne, der rummer et rigt fugleliv.

Sandregn

Ordet paracas er en omskrivning af de to quechuaord “para” og “aco”, der betyder regn og sand. Det regner ekstremt sjældent, men til gengæld er sandstorme vældig hyppige.

Paracas by

Byen Paracas er udgangspunktet for besøg på halvøens naturreservat, men ikke et sted, der i sig selv rummer seværdigheder. Ved havnen ligger der mange restauranter og hoteller, og det er herfra, at turene til Ballestasøerne udgår.

20 kilometer nord for Paracas ligger den større by Pisco, der har givet navn til Perus nationaldrik.

Næste side:
Kysten ved Paracas-
halvøen.

HUMBOLDT OG STRØMMEN

På mange kort er Humboldtstrømmen angivet som navnet på den havstrøm, der løber fra syd mod nord op langs Perus kyst. De kolde og dermed tunge vandmasser løber i stor dybde, men presses ud for det nordlige Chile og Peru op til havoverfladen. Her giver det nærings- og iltrige vand gunstige livsbetingelser for plankton og fisk - og dermed for den peruanske fiskeindustri.

Klimatisk betyder den kolde havstrøms møde med den varme luft over land, at luftens fugtighedsgrad falder. Det betyder tørke, hvorfor kysten i det nordlige Chile og sydlige Peru er blandt de mest tørre ørkenområder i verden.

Havstrømmen har navn efter den tyske naturvidenskabsmand og forskningsrejsende Heinrich Alexander von Humboldt (1769-1859), der var en af grundlæggerne af den moderne geografi. På en fem år lang ekspedition rejste han i store dele af Sydamerika. Selv skrev Humboldt følgende efter at havstrømmen var opkaldt efter ham:

“Jeg har protesteret og vil fortsætte med at gøre det (offentligt, hvis det er nødvendigt) mod brugen af udtrykket “Humboldtstrømmen”. Strømmen har været kendt i 300 år af alle unge fiskere, der sejler mellem Chile og Paita. Jeg har kun fortjenesten af for første gang at have målt vandtemperaturen i strømmen”. Humboldt foretrak navnet Den peruanske havstrøm.

Ballestasøerne oplever man fra åbne turbåde.

Paracasreservatet

Det 3350 km² store reservat, hvoraf de godt 2000 km² er vand, består af øerne Islas Ballestas, halvøen Paracas og ørkenen ned til cirka 70 kilometer syd for byen Paracas. Reservatet er oprettet for at beskytte det store antal fugle og havdyr, der lever og yngler i området. Flamingoer især tilstede fra april til november.

Ved indgangen til reservatet lidt udenfor byen ligger det lille besøgscenter *Muséo Sitio de Julio C. Tello* med opstillinger af udstoppede dyr og fugle. Museet har også en udstilling med keramik og tekstiler fra Paracaskulturen.

I bugten syd for halvøen ligger den lille fiskeflække Lagunillas, der er et rigtig godt sted at spise frokost. Fiskerne leverer fisk og skaldyr direkte til de enkle restauranter, der har et bredt sortiment af lækre fiskeretter og ceviche.

På halvøens nordligste punkt – i en skrænt, der vender ned mod havet – er tegnet en figur, der ligner en stor kandelaber. Den kan ses fra stranden, men observeres bedst fra en af de både, som sejler turister ud til Ballestasøerne. Man ved ikke, hvem der har lavet tegningen og til hvilket formål. Muligvis er det en stiliseret tegning af en kaktus, som var et symbol på magt i chavín-kulturen, der hørte hjemme længere mod nord, men havde indflydelse i store dele af kystregionen. Magten og mystikken omkring kaktussen havde rod i dens hallucinerende stoffer, som shamanerne udvandt og brugte i religiøse ceremonier.

Paracaskulturen

Området var hjemsted for paracaskulturen, der blomstrede fra år 1300 f.Kr. til ca. 200 e.Kr. Kulturen er især kendt for de flotte tekstiler, man har fundet i stort tal på begravelsespladser rundt om på halvøen. Eksempler på tekstilkunsten kan bl.a. ses på ovennævnte museum og på Museo de Oro del Peru og Museo Rafael Larco Herrera i Lima.

Paracaskulturens tekstiler er kendetegnet ved fantasifulde menneskelignende figurer.

Ballestasøerne

Ballestasøerne har en rig bestand af havfugle. Her er millioner af suler og skarver, flere arter terner, pelikaner og havmåger. Humboldtpingviner lever her også.

Det store antal fugle efterlader ekskrementer i så store mængder, at der tjenes penge på at indsamle materialet – det kaldes guano – som gødning til landbrug. Guanoen har højst sandsynlig været samlet og brugt lige siden paracasfolkets tid. Gennem mange år var guano en af Perus store eksportvarer. På et tidspunkt hentede man slaver til udvindingen helt fra Påskeøen. På øerne er der konstruktioner, så man kan tippe den indsamlede guano direkte ned i skibene, der transporterer den væk.

Ud over guanosamlere, der et par måneder om året må opholde sig på øerne, er landgang kun tilladt for videnskabsfolk, der studerer øernes flora og fauna. Turister kan ikke komme i land. Sejlturene omkring øerne gør det dog muligt at opleve de mange havfugle på nært hold. Undervejs ser man søløver, der undertiden svømmer meget tæt på bådene.

Øerne har tilnavnet “Mini Galapagos” og opleves på sejlture, der udgår fra byen Paracas.

En fisker ved Ballestasøerne.

PISCO

Pisco er en brandy lavet på druer. Produktionen sker langs kysten af Peru og det nordlige Chile. Begge lande hævder at være ophavsland til pisco. I Peru sker destilleringen af den gærede vin i kobberkedler, og den fortyndes aldrig bagefter. Spritprocenten er 38 - 48 procent.

PISCO SOUR

Pisco bruges i den berømte peruanske cocktail Pisco Sour. Mange restauranter byder på en pisco sour som velkomstdrink.

Ingradienserne er:

- 6 cl pisco
- 3 cl limejuice
- 2 cl sirup
- 1 æggehvide
- Angostura
- is

HUACACHINA

Besøgende bliver betagede af oasens idyl. Trækplastrer er kølige øl på caféerne, badning i hotellets pool og solnedgangsture i klitterne. Selv om storbyen Ica ligger kun fem kilometer væk, har man en fornemmelse af at være langt ude i ørkenen.

Solnedgangsture fra Huacachina er en stemningsfuld oplevelse.

Solnedgangsture i sandet

Fem kilometer vest for regionshovedstaden Ica ligger oasen Huacachina. Omgivet af store sandklitter vokser palmer og andre træer ved bredden af en sø. Stedet er et yndet weekendmål for både beboere i Ica og turister fra udlandet.

Hvis man efter en rejse i Andesbjergenes kølige højder er træt og har lyst til varme, er det oplagt at tilbringe et par nætter på Huacachinas hoteller og restauranter.

På hotellerne kan man leje sandboards og plasticplader, hvis man får lyst til at vandre op på en klit og glide ned. En anden yndet aktivitet er solnedgangsture i sandbuggier, der er åbne, ombyggede biler. På skrånterne

er det også muligt at sandboard og endda stå på ski. Efter en dag i liggestol ved en pool, kan det være sjovt med en hurtig tur gennem klitlandskabet. Chaufførerne har sandboards med, så man også kan sandsurfe.

Et af hotellerne i Huacachina.

Næste side:
Vandet i søen indbyder desværre ikke til at bade.

NAZCALINJERNE

De mystiske linjer og figurer ved Nazca er genstand for både fantasier og jordbundne forklaringer. De ni dyrefigurer og to menneskelignende skikkelser på Nazcasletten er de mest berømte, men de tusindvis af linjer fylder langt mere i landskabet.

Figurer, linjer og tegninger

Nazcalinjerne består af titusindvis af linjer i varierende bredder og længder, tusindvis af geometriske figurer i alle størrelser og adskillige dyr tegnet i ørkensandet. Der findes lignende linjer og figurer mange steder i Perus og Nordchiles kystørken, men langt den største koncentration findes på den flade Nazcaslette 20 km nordvest for byen Nazca.

Selv om de store kunstnerisk spændende dyrefigurer i antal kun udgør en brøkdel af det samlede antal linjer, er det dem, man oftest ser billeder af. Kondoren har et vingefang på 130 meter, et firben er 180 meter langt, og en abe med en kæmpe snoet hale måler næsten 100 meter fra ende til anden. Herudover finder man en hval, en pelikan, en kolibri og en edderkop.

Man mener, at dyrefigurerne er lavet på den måde, at man først har tegnet en lille model. Ved at forstørre alle dele af figuren med et vist antal enheder har man nået den fulde størrelse. De brede linjer og geometriske figurer er lavet ved at flytte det øverste, mørke stenlag ud til siden og dermed afdække det lysere underliggende jordlag. De smalle linjer – hvoraf nogle kun er et par tommer brede – er lavet ved at samle sten ind på linje.

Næste side:

Kolibrien er 93 meter lang.

Linjerne er lavet ved at skrabe en fordybning i jorden.

Fantasier og forklaringer

I årenes løb har mange mere eller mindre fantasifulde forklaringer på linjernes formål været bragt på banen. Den mest fantastiske er Erich von Dänikens påstand om, at de har været brugt som landingsbaner af rumfartøjer fra fjerne planeter.

Maria Reiche, der gennem et halvt århundrede kæmpede bravt for at sikre linjernes bevarelse, mente, at de var en kæmpemæssig astronomisk kalender. En teori om, at linjerne viser regnvandets løb, har også været fremme.

Endelig mener nogle, at linjerne er lavet som hellige vandreveje, hvor præster foretog rituelle vandringer for at tiltrække regnvand.

Alt tyder imidlertid på, at den nordamerikanske historiker David Johnson nu har løst linjernes gåde.

Ingen er dog i tvivl om, at linjerne blev lavet af paracas- og nazcakulturen i perioden fra

omkring år 900 f.Kr. til år 600 e.Kr. og i mindre grad af de efterfølgende og mere krigeriske huarier, der undertvang sig nazcakulturen.

25 km nord for Nazca ad Carretera Panamericana er der et udsigtstårn, hvorfra der er udsyn til tre nærliggende figurer: et træ, en hånd og et firben, men kun en overflyvning giver det fulde indtryk af linjerne.

Flyvning over linjerne

Linjerne opleves bedst ved en overflyvning. Langt de fleste flyver fra Nazca, men det er også muligt at flyve fra Pisco og endda Lima. Tidligere kunne situationen i den lille lufthavn være lettere kaotisk, men i dag er der styr på bookinger og køkultur. Sikkerheden er også i orden.

Flyene følger den rute, der er skitseret på kortet til venstre, og piloterne sørger for at vende flyet efter første flyvning forbi en figur, så passagererne i begge sider får den samme oplevelse.

En 30 minutter længere udgave af flyveturen inkluderer figurerne ved Palpa nord for Nazcasletten.

Nazcakulturen

Nazcakulturen var en af de mange kulturer, der udviklede sig i dalene langs Perus kyst. Kulturen eksisterede fra omkring år 200 til år 800 e.K.r., hvor den blev underlagt huarikulturen.

Arkæologer har især deres kendskab til nazcakulturen fra den store mængde rigt dekoreret keramik, man har fundet i ørkenen. En stor del af denne keramik er udsmykket med motiver fra befolkningens liv: situationer fra hverdag og fest, landbrugsprodukter, musikinstrumenter og dyr – bl.a. de samme figurer, som man finder ved Nazcalinjerne. Herudover var keramikken udsmykket med geometriske figurer.

Nazcaerne var også meget dygtige vævere, og i gravene har man fundet mange utroligt flot vævede ponchoer og tæpper.

En udsnit af en vævet poncho fra nazcakulturen.

En by i ørkenen

Nazca, der har ca. 30.000 indbyggere, ligger i et af Jordens mest tørre områder. I denne del af Perus kystørken kan der gå årtier mellem regnskyllene, og manglen på vand er områdets altoverskyggende udfordring. For de 30.000 indbyggere er en regnbyge en mindst lige så stor attraktion, som Nazcalinjerne er for turisterne. Bøndernes overlevelse afhænger af det vand, som brønde kan give.

Nazca har to hovedattraktioner, der lokker turister til: Den største er uden sammenligning de linjer, geometriske figurer og dyr, der er tegnet i ørken-områderne omkring Nazca. Men også nazcakulturens kirkegårde, hvor knogler, kranier og tekstilrester ligger spredt i ørkensandet, trækker folk til.

Akvæduker

Langs Nazcafloden sydøst for byen finder man nogle akvæduker, som nazcaerne byggede for at sikre sig vand til markerne. I modsætning til floden, som akvædukerne løber langs (i højere niveau), er de vandførende året rundt. Det skyldes, at de opfanger vandet fra årer, der løber vinkelret på og under flodlejet. Med mellemrum er der huller (ojos) til akvædukerne, hvorfra man har kunnet rense dem.

Kirkegården ved Chauchillo

I ørkenen rundt om Nazca finder man mange kirkegårde fra nazca-perioden. De døde blev begravet i tomter på halvanden meters dybde. Med sig i døden fik de husgeråd, keramik, tæpper og mad. Gravene har været en uvurderlig kilde til viden om kulturen. Selv om gravrøvere har åbnet og stadig åbner mange grave, er der så mange grave med så mange ting i, at der er masser at se.

Skeletterne på kirkegården Chauchillo er på grund af det ekstremt tørre klima stadig viklet ind i tekstiler. Håret er også bevaret.

David Johnson på det sted, hvor han første gang tænkte, at Nazcalinjerne er et gigantisk kort over underjordiske vandførende lag.

LØSNING PÅ NAZCALINJERNES GÅDE?

»Da mit blik gled op gennem dalen, stod jeg som forstenet. Øjnene fulgte det usynlige løb, som den underjordiske flod ifølge mine målinger måtte have ned gennem dalen. Nøjagtig samme rute – med centimeters nøjagtighed – fulgte en af nazca-kulturens mystiske linjer. Et spørgsmål, der fordrerede besvarelse, tonede langsomt frem: Var der en sammenhæng mellem linjerne og de underjordiske vandløb?«

Jeg står med den amerikanske historiker David Johnson på den bakke, hvor han i 1996 gjorde den opdagelse, der ifølge ham skulle føre til den endelige tydning af Nazcalinjerne.

David kom første gang til Nazca i 1995 for med sine evner med ønskekvisst at finde vand. Under dette arbejde opholdt han sig omkring en akvædukt nær Nazcafloden.

»Jeg undrede mig fra starten over, hvorfor akvædukten selv i tørtiden, hvor der absolut ingen fugt er i selve flodlejet, er fuld af strømmende vand – selv om akvædukten ligger højere end flodlejet«.

VAND I BRUDLINJER

»En dag slog det mig, at den måtte opfange vandet fra underjordiske strømme, der løb vinkelret på og under floden. Det var, da jeg fulgte et af disse løb vinkelret op fra flodlejet, at jeg kom op på denne bakke. På den måde faldt jeg bogstaveligt talt over løsningen«.

David fortæller videre, at der året igennem strømmer med

linjerne for klart og præcist at påvise sammenhængen».

»Kun når regntiden topper, er der så meget vand, at det kan fylde floderne. Når regnmængden tager af, falder vandspejlet hurtigt til under jordens niveau. Så fortsætter det med at løbe i bjergenes brudlinjer. Den største brudlinje løber langs hele Stillehavskysten. De store jordskælv fremkommer, når de tilstødende landplader forskubber sig i forhold til hinanden. Vi så det ved det store jordskælv i Los Angeles for nogle år siden. Der findes tusindvis af lignende, men meget mindre brudlinjer i bjergene hernede».

»Jeg har brugt måneder på at følge et enkelt underjordisk vandsystem fra bjergene, gennem Nazcaørkenen og til udløbet i havet. Hele vejen har jeg sammenholdt vandets løb med linjerne for klart og præcist at påvise sammenhængen».

LINJERNES FUNKTION

»Hver type linje har sin funktion. Trapezoider viser vandårenes retning og størrelse. Lange, smalle linjer henviser til punkter i linjens retning, hvor man vil finde yderligere oplysninger. Smalle siksak- linjer fortæller, at her er der intet vand».

Jeg spørger David, hvordan hans teori forklarer de figurer, der forestiller dyr.

»Her kan jeg kun gisne. Men vi skal huske på, at nazcafolket ikke havde noget skriftsprog, men derimod et højt udviklet billedsprog, hvad man tydeligt kan se på den keramik, som de også er kendt for. Mit bud er, at de har navngivet vandsystemerne med dyrefigurer. Jeg bygger det på, at de enkelte dyr er lavet i umiddelbar nærhed af linjesystemer og dermed vandsystemer. Det har derved været let at henvise til kolibriens system, abens system osv. Intet dyr går i øvrigt igen to gange. Nøjagtig som vi selv ikke har to gader med samme navn i samme kvarter».

»Jeg kan samtidig spore en sammenhæng mellem valget af dyr og linjesystemets art. Eksempelvis er pelikanen tegnet i tilknytning til et stort system, der anviser en hovedåres løb mod havet – hvor pelikanen lever. Kondoren er ved et system, der viser udspringet af kilder i de høje bjerge – kondorens levested.»

Nazcasletten var det perfekte sted at lave linjerne. Her går år mellem hver regnbyge, og det blæser sjældent kraftigt. Her kunne nazcafolket lave et vejrbestandigt kort over undergrundens geologiske forhold.

»Gådens løsning har vist sig at være meget mere simpel, end man overhovedet har kunnet forestille sig. Linjerne er et yderst detaljeret landkort, eller rettere et vandkort, over det vigtigste af alt – vand. Uden et indgående kendskab til vandforsyning året rundt havde det ikke været muligt at opbygge en kultur baseret på landbrug i dette ørkenområde,» slutter David.

Nazcalinjerne har mange former.

AREQUIPA

Arequipa er Perus andenstørste by. Det historiske centrum er på UNESCOs liste over Verdens Kulturarv. Klostret Santa Catalina og museet for inkaernes ofringer til guderne er absolut værd at besøge.

Katedralen er som mange andre bygninger omkring den centrale plaza bygget i den hvide vulkanske sten sillar.

Næste side:
Plaza de Armas i
Arequipa.

En by i udvikling

Arequipa ligger mellem Andesbjergenes højland og kystområdernes tørre ørken i en dal, som gennem overrisling giver eksistens til et stort antal landbrug. Uden for byen ligger vulkanen El Misti med sin 5822 m høje kegleformede tinde. Arequipa er Perus næststørste by med knap en million indbyggere, og som den største by i det sydlige Peru er den i kraftig udvikling. Arequipa tiltrækker mennesker fra store dele af Andesbjergene, der kommer til byen i håbet om at skabe sig en fremtid med lønarbejde og moderne goder.

Den hvide by

Arequipa har to tilnavne. På grund af de flotte, hvide bygninger i centrum kaldes den i folkemunde »Den Hvide By«. De hvide sten består af det vulkanske materiale sillar, som anvendes i stor stil til vigtige bygningsværker i byen. Sit andet tilnavn fik byen af Miguel de Cervantes Saavedra (forfatteren til romanen »Don Quijote«), da han sidst i 1500-tallet var på vej hjem til Spanien efter at være blevet vraget som ansøger til den første borgmesterpost i La Paz. Da Cervantes, efter at have boet i det barske bolivianske højland så de grønne, overrislede marker omkring Arequipa, døbte han den »Byen med evigt forår.« Den 15. august 1540 grundlagde Pizarros løjtnant García Manuel de Carbajal byen under navnet »La Dicha Villa Hermosa de Arequipa« (Den lykkeligt smukke by Arequipa).

Byen fik fra starten betydning som opholdssted på ruten mellem Stillehavskysten og »Alto Peru« - det nuværende Bolivia. Som sådan bør man også bruge byen i dag, da den beliggenhed i 2325 meters højde gør den meget velegnet til højdetilvænnelse for rejsen videre op i Andesbjergenes højder.

Plaza de Armas

Plaza de Armas er omkranset af de store hvide bygninger, der giver byen dens helt specielle præg. Katedralen fylder hele plazaens nordside, og den oprindelige bygning er fra 1656, men mange jordskælv er skyld i, at meget lidt af den nuværende bygning er ældre end 130 år. Katedralen er en af de

Juanita er udstillet fra 1. maj og året ud.

Butik med strikvarer i alpaca i Arequipa.

70 kirker i verden, der har lov til at have Vatikankanets flag hængende. Det står på højre side af alteret. Orglet, der blev givet i gave af Belgien i 1870, siges at være det største i Sydamerika. Der er koncerter et par gange om måneden.

La Compañía ligger ved plazaens sydøstlige hjørne. Bygningen, der er bygget mellem 1654 og 1698, har modstået flere jordskælv og er en af byens ældste. De hvide sten i kirkerummet danner en flot kontrast til den guldbelagte udsmykning. Læg især mærke til det store hovedalter, som er belagt med 18 karat bladguld.

Museo Santuarios Andinos

Museet udstiller nogle af de menneskeofre, som inkaerne ofrede til guderne på bjergtoppe. Hovedattraktionen er Juanita, det frosne lig, som Arequipa-guiden Zárata og den amerikanske arkæolog Johan Reinhard fandt på toppen

af Ampatovulkanen ved Cabanaconde i 1995. I modsætning til andre fundne menneskeofringer var Juanita så velbevaret, at hendes hud, indre organer, hår, blod og maveindhold stort set var intakt. Det var, som var hun lagt i en dybfryser for få dage siden, og hun gav forskerne mulighed for første gang at undersøge et inkamenneske, som havde det levet i går. Inden hun blev stedt til hvile i sin 500 år lange Tornerosesøvn, blev hun slået bevidstløs med en kølle. For en familie under inkatiden gav det stor stolthed, at ens pigebarn blev ofret til guderne.

Et helligt fængsel

Santa Catalina blev grundlagt af en rig enke, María de Guzmán, i 1580 og videre udbygget i 1600-tallet. Stedet henvendte sig udelukkende til den lokale spanske overklasse. Under koloniperioden var det sædvane, at rige familiers anden datter skulle være nonne. Pigerne blev bragt til Santa Catalina så tidligt som fra treårsalderen. Nonnerne kom aldrig uden for murene og talte kun med deres besøgende familiemedlemmer gennem et dobbelt trægitter – og da med en ældre nonne som bisidder.

Familierne sørgede godt for deres datter i Santa Catalina. De mest velhavende havde op til fire tjenestepiger, der også var tvunget til konstant ophold i Santa Catalina. Nonnernes liv bag de store mure, hvor de bedste kunstnere kom og underholdt, stod ikke tilbage for den velstand, resten af familien nød udenfor. I sin storhedstid boede cirka 450 kvinder i Santa Catalina. Heraf var de 300 tjenestefolk.

I 1871 ankom en pavelig udsending og krævede forholdene ændret, da man ikke mente, de luksuriøse forhold var tilladelige for nonner, der burde tilbringe deres liv i fattigdom og bøn. Nonnernes tjenestefolk fik valget mellem at blive på klostret som nonner eller forlade området. Stedet fortsatte som kloster, om end nonnernes tilværelse blev mindre luksuriøs.

Portene åbnes

Først i 1970 blev portene åbnet til Santa Catalina, da Arequipas borgmester pålagde nonnerne at installere lys, vand og kloakering. Det nu fattige kloster så ingen anden udvej end at åbne størstedelen af området for offentligheden, der i dag frit kan vandre rundt i den efterhånden fuldstændig restaurerede by. Godt 20 nonner lever stadig afsondret i den nordlige del, men kan nu både modtage besøg og forlade Santa Catalina, som de vil.

I en café sælger de hjemmebagte kager, ligesom der ved indgangen er en souvenirbod.

SPIS GODT

En specialitet i Arequipa er bøf serveret på en varm vulkansk sten.

En af byens bedste restauranter er Zigzag på Plaza San Francisco nord for Plaza de Armas.

Chica overfor indgangen til Santa Catalinaklostret er også værd at besøge.

Slut med en aften-drink på en af barene på gågaden Paseo de la Catedral bag katedralen.

Ved indgangen til Santa Catalina står "Silencio" - Stille.

COLCAKLØFTEN

I Colca viser Andesbjergene sig fra deres mest imponerende side. Kløften er muligvis verdens næst dybeste kløft, kondorer betragter man ved udsigtspunktet Cruz del Condor, og befolkningen er meget imødekomende over for rejsende.

Colcakløften set ved udsigtspunktet Cruz del Condor.

Den dybe kløft

Colcakløften, Cañon del Colca, er ved at blive et af Perus store rejsemål. Selv om kløften i både bøger og hos bureauer i Arequipa udråbes til at være verdens dybeste kløft, er det en sandhed med modifikationer: Cotahuasikløften små 100 km mod vest er nogle få meter dybere! Den detalje gør ikke oplevelsen mindre. Ved Cruz del Condor er der cirka 2800 meter fra bjergets top til kløftens bund. Til sammenligning er Grand Canyon i USA 1600 meter dyb.

En tur til Colcakløften tager sit naturlige udgangspunkt i Arequipa.

Efter at have passeret Chachani-vulkanen (6075 m.o.h.) kører man tværs gennem det 3670 km² store Reserva Nacional Salinas y Aguada Blanca i næsten 3900 m højde. Reservatet er hjemsted for vicuñaen og et af de bedste steder at komme på nært hold af det sky dyr. Minibusser med turister på vej til Colca holder gerne, hvis man er tæt på en flok vicuñaer.

Vejen fortsætter over højsletten, inden den falder til Chivay, der er den østlige indfaldsport til Colcakløften.

Historier fra kløften

Legenden siger, at kløften allerede blev underlagt den fjerde inka, Mayta Capac. På dette tidspunkt i 1200-tallet herskede inkaerne ellers kun omkring Cuzco. Mayta Capac var fra første besøg klar over, at her var et spisekammer, som resten af Inkariget kunne drage nytte af. Inkaen understregede sin magt ved at gifte sig med en høvdingedatter nær Chivay. Til ære for inkaen byggede egnens bønder et tempel belagt med kobber. Til gengæld sørgede inkaerne gennem de kommende århundreder for at udbygge de overrislingskanaler og terrasser, der den dag i dag sikrer bønderne et solidt udbytte af kartofler og majs.

Ganske som inkaerne før dem blev de spanske erobrere klar over betydningen af at dominere den frodige kløft. For at få kontrol over bønderne i kløften beordrede kongemagten, at de skulle bosætte sig i de 14 landsbyer, som spanierne etablerede. Den oprindelige kultur led et alvorligt knæk ved denne tvangsforflytning, og nye sygdomme betød, at befolkningstallet blev reduceret fra 60.000 til 15.000.

Næste side:
Kvinde i den traditionelle klædedragt fra Colca.

Begravelsespladsen ved byen Coporaque.

De første kilometer efter Chivay er der store områder med terrasser.

Efter Perus selvstændighed mistede Colcaområdet sin betydning og gled efterhånden ud af folks bevidsthed. I 1920'erne, da kortlægningen af Andesbjergene fra luften var indledt, »opdagede« en amerikansk eventyrer og luftfotograf kløften, som han kaldte »inkaernes ukendte dal«, men det var først i 1975, at øjnene for alvor rettedes mod kløften. Et udenlandsk selskab undersøgte mulighederne for at iværksætte et overrisslingsprojekt i Majesdalen neden for Colca. I den forbindelse anlagde man veje, og langsomt begyndte forskere, rejsende, vandrere og peruanske turister at bevæge sig ind i kløften.

Chivay

Chivay (5000 indb.) er den største by i Colcaskløften. Her er man i gang med at udbygge faciliteter til at håndtere den voksende turisme. I januar, februar og juli er det især turister fra andre sydamerikanske lande, der besøger Colca. Hoteller og restauranter skyder op som paddehatte omkring og nær Plaza de Armas. Ved Chivay er kløften kun en »almindelig« dal uden den store dybde. Men bliv ikke skuffet. Mod vest bliver den stadig dybere.

Fem kilometer nordøst for Chivay ligger de varme bade Baños de Calera. Gå eller tag en minibus fra plazaen i Chivay. Her er svømmebade med omklædningsrum, café og kiosk.

En oplagt tur på knap en dag er at gå fra Chivay til Coporaque, der ligger på nordsiden af Colcafloden. På bjergsiden nordvest for Coporaque, et par kilometer fra plazaen, er huler som de indianske beboere brugte som begravelsespladser. Fra Coporaque kan man krydse Colcafloden ad en fodgængerbro og gå op til Yanque, inden man går eller tager en minibus tilbage til Chivay. Turen er en fin mulighed for at opleve terrasserne på nært hold.

Gennem kløften

På vejen mod vest ind gennem kløften har man hele tiden udsigt til de imponerende terrasser, der stadig bruges af egnens bønder. Undervejs passerer man også de byer, som spanierne grundlagde i 1500-tallet. Kirkerne er stadig i brug og er stort set ikke ændret eller vedligeholdt siden.

Den gennemgående vej går på sydsiden af kløften – derfor er landsbyerne Coporaque, Ichupampa, Lari og Madrigal på nordsiden ikke særligt besøgte. De kan nås med bus fra plazaen i Chivay.

Syd for kløften når man først til Yanque med en af de arkitektonisk mindst spændende kirker i Colca. Til gengæld er her varme bade. Achoma er næste lille by. Kirken i Maca blev meget beskadiget ved jordskælvet i 1990, men er restaureret med blandt fransk hjælp. Den er absolut et besøg værd, da den er en af de bedste repræsentanter for de tidligste spanske byggerier i det sydlige Peru.

Pinchollo er den mindste og fattigste by i Colca og udgangspunkt for vandreture op til gejseren på nord-siden af Hualca Hualcavulkanen.

Cruz del Condor

Cruz del Condor er i bogstavelig forstand et af højdepunkterne i Colcaskløften. På dette sted er der mere end 1100 meter i næsten lodret fald ned til floden og 1700 meter op til Peregrinobjergets snedækkede top på den anden side kløften.

Som udsigtspunktets navn antyder, er her store muligheder for at se kondorer – kløften er meget smal her, og kondorerne flyver derfor tæt forbi. De store fugleholdersigiluftenaft opadstigendevarmeluftstrømme. Det kan ske, at de lander ved udsigtspunktet. Sørg i så fald for ikke at forstyrre fuglene ved at gå for tæt på. Det bedste tidspunkt at se kondorer er om morgenen, når solen er begyndt at varme luften.

Kirken i Coporaque.

KONDOREN

Kondoren er med en vægt på op til 15 kilo verdens tungeste fugl, der kan flyve. Vingefanget er op til 3,20 meter. Vægten og den tynde luft betyder, at den har svært ved at komme på vingerne fra flad jord.

I luften vinder kondoren højde ved langsomme, kraftige vingeslag, hvis den ikke kan svæve på

opadgående, varme luftstrømme.

Hannen kan kendes på sin mørkerøde kam på hovedet. I modsætning til de fleste andre rovfugle er han større end hunnen.

Kondoren bliver drægtig i fem-seksårsalderen, og den kan blive op til 70 år. Som ung er kondoren brunlig, mens voksendragten er sort med hvide aftegninger på oversiden af vingerne og den karakteristiske hvide, dunede krave om halsen. Et kendetegn er også de syv svingfjer på vingerne.

Reden placerer kondoren på utilgængelige bjergsider i op til 5000 meters højde. Den består blot af nogle grene og sten omkring de to æg. Begge forældre – der danner par livet igennem – ruger de 54-58 dage ind til æggene klækkes.

I inkaernes mytologi var kondoren symbolet på den øvre, kosmiske verden.

Et godt sted at betragte den er fra Cruz del Condor i Colcaskløften.

VANDETURE I COLCA

Colcakløftens imponerende natur rummer flere storslåede vandreruter. Udgangspunktet for de ture, som vi beskriver her, er den hyggelige by Cabanaconde, hvor det store flertal af turister ikke kommer.

Cabanaconde

Denne by er som skabt til rejsende, der ønsker nogle hyggelige, rolige dage. Turister på grupperejse til Colca bor i Chivay, vender om ved Cruz del Condor og kommer dermed ikke til Cabanaconde. Gæsterne på byens få hoteller er individuelle rejsende, der er kommet for at vandre.

Om aftenen er plazaen fuld af liv. Børn spiller fodbold, og bønder trækker hjem med deres æsler og heste. Kvindernes påklædning er nederdel, spraglet bluse og en flot broderet vest. Den sorte filthat er udsmykket med fugle, dyr, blomster og mønstre i palettens skarpe farver. Hattene købes i Arequipa, men dekorerer på trædesymaskiner i Cabanaconde.

Over byen knejser Ampatovulkanen, hvor "isjomfruen" Juanita, der er udstillet i Arequipa, blev fundet.

Dagstur til oasen Sangalle

Den mest populære tur er endagsturen ned til - og op fra - oasen Sangalle i 2000 meters højde i bunden af kløften. Start med at gå ud ad gaden Grau i plazaens nord-østlige hjørne. Lige efter det sidste hus holder man til højre og vandrer kort efter langs marker på terrasser. Efter en halv times vandring starter den tre-fire timer lange vandring ned ad bjergsiden.

De 1200 meters højdemeter vandring ned sker for de fleste skridts vedkommende på en sti med løst grus og sten.

Oasen har flere lodger med luftige restauranter og swimmingpool, hvor man kan slappe af inden vandringen tilbage op til Cabanaconde. Nogle dage er der lokale, som tilbyder, at man kan ride op på muldyr. Beregn omkring to timer til turen op af kløften.

Næste side:
På vandring i
Colcakløften.

Herunder:
Oasen Sangalle i bunden
af Colcakløften.

Tredages vandretur ved Cabanaconde

En optimal måde at besøge Colcackløften på, hvis man ønsker at vandre, er på en tredagestur med to overnatninger i den dybe del af kløften ved Cabanaconde.

En guidet tur tager typisk udgangspunkt i Arequipa, hvor man bliver hentet på hotellet af en bus fra bureauet tidligt om morgenen. Turen til Cabanaconde tager omkring seks timer, så efter en frokost, vil man være klar til at vandre først på eftermiddagen.

Stien starter ved udsigtspunktet San Miguel en lille halv times gang ad asfaltvejen nordøst ud af byen. Et stort betonbyggeri blev opført som udstillingshus for isjomfruen Juanita, der blev fundet på toppen af Ampatovulkanen ovenfor Cabanaconde. Juanita er dog aldrig flyttet hertil fra museet i Arequipa.

Fra San Miguel i cirka 3340 meters højde fører stien ned gennem kløften til en bro over Colcafloden i 2150 meters højde. Regn med tre timers vandring. Fra floden vandrer man 20-30 minutter op til landsbyen San Juan de Chuccho i 2200 meters højde. Her overnatter man privat hos en familie, der også tilbereder ens aftensmad.

Dag to starter med 700 højdemeters vandring op til landsbyen Tapay. Denne strækning beregner guiderne til halvanden time. Herfra har man udsyn over Colcackløften fra den nordlige side. Indbyggerne i Tapay er kendt for, at de i overvejende grad taler quechua frem for spansk.

Vandrere på stien mellem oasen og Cabanaconde.

Vandreturen fortsætter med to timers let og smuk vandring ned gennem landsbyerne Coshñirhua og Malata i 2350 meters højde, og derfra endnu en time ned til oasen Sangalle. Efter en frokost er der masser af tid til at nyde vandet i swimmingpoolene. Vandet kommer fra en kilde med 23 grader varmt vand – en perfekt temperatur når solen varmer midt på dagen. Tiden i oasen giver også tid til at smage de lokale frugter lucma, papay og chirimoya.

Overnatningen sker i hytter i oasen. Væggene er for de flestes vedkommende lavet af bambusrør, så forvent ikke trestjernet luksus, men derimod uhindret adgang for naturens lyde og en kølende brise i den lune sommernat.

På guidede ture står man op allerede klokken halv fem for at vandre op i morgenens kølige luft og tidsnok til at nå til Cruz del Condor for at opleve, når kondorerne starter deres nærmest rituelle morgensvæv mod himlen.

Fra Cruz del Condor kører man ud gennem kløften til Chivay, hvor en guidet tur inkluderer frokost.

På en vandretur møder man mange fremmed-arterede vandrere.

Bogens forfatter på Mismibjerget, hvorfra smeltet sne udgør Amazonflodens første dråber.

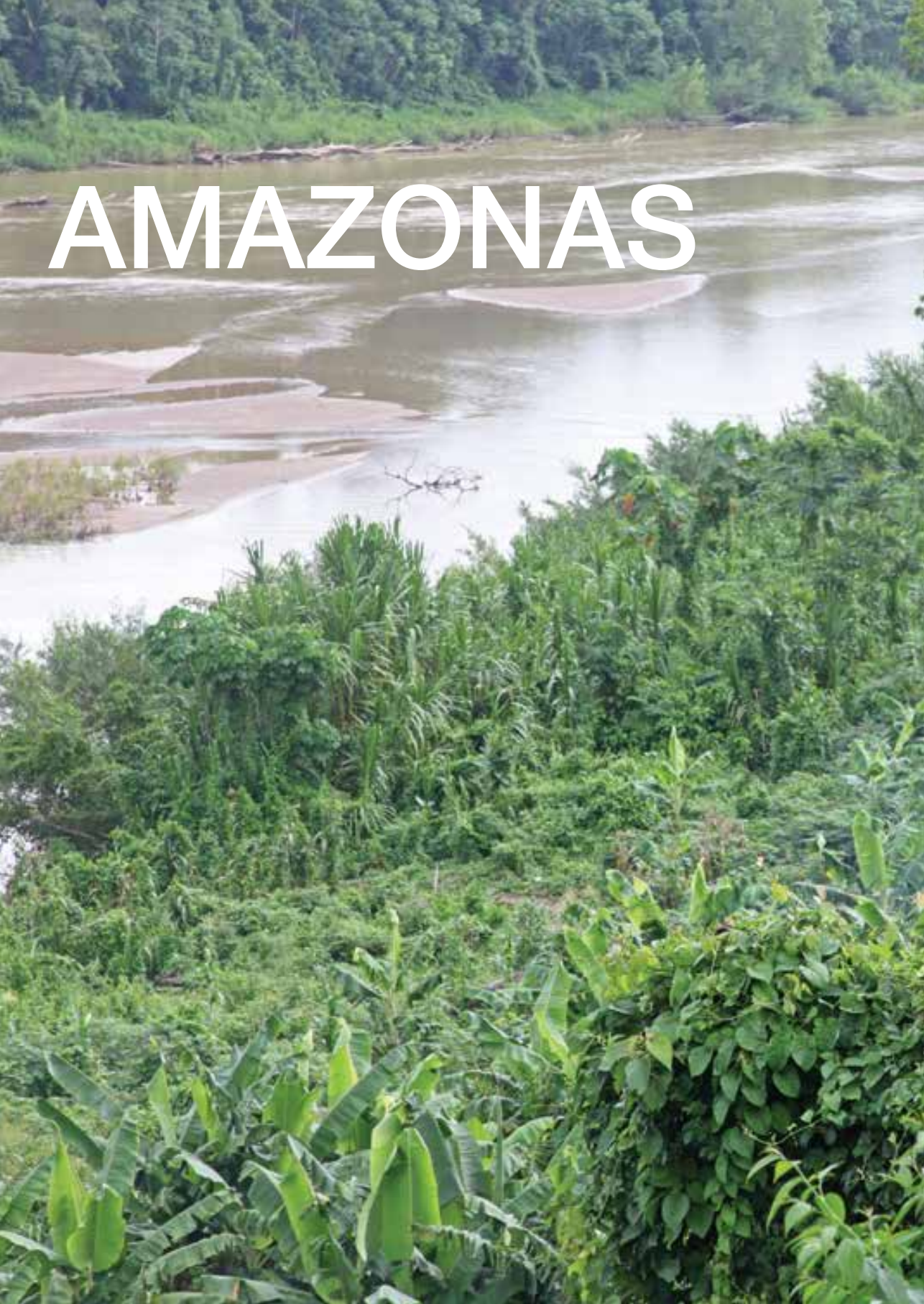
AMAZONFLODENS FØDSEL

Et par hundrede højdemeter under Mismi-bjergets top på nordsiden af Colcackløften samler smelte vandet sig i 5270 meters højde i den cirka 100 kvadratmeter store sø Ticlla Cocha.

Kriteriet for at være Amazonflodens udspring er, at der herfra kontinuerligt løber vand året rundt.

Længden til udløbet i Atlanterhavet er 6437 kilometer.

AMAZONAS

AMAZONAS

Regnskoven i Peru er mere artsrig end noget andet naturområde på Jorden. Især de østvendte skråninger af Andesbjergene er hjemsted for et ekstremt artsrigt plante- og fugleliv. Fra lodger udgår vandre- og sejlture.

Foregående opslag:
Hus i landsbyen Santa
Alicia på Río de las
Piedras.

Mange træer – få mennesker

Amazonas dækker over halvdelen af Perus areal, men kun omkring fem procent – cirka halvanden million mennesker, lever i det enorme tropiske lavland mellem Andesbjergene og grænserne til Brasilien og Bolivia. Langt de fleste mennesker bor i de tre departementshovedstæder Puerto Maldonado i syd, Pucallpa i det centrale Amazonas og Iquitos i nord.

Til gengæld har de relativt få mennesker, der bor udenfor byerne i Amazonas, en stor påvirkning på junglen. Nybyggere fra højlandet rydder skov for at give plads til landbrug og minedrift, og skovhuggere og oliefolk trænger ind i hidtil uberørte skovområder. Amazonas er således under forandring, men der er stadig mulighed for at opleve junglens dyre- og planteliv i relativ oprindelig tilstand.

Gul og grønne skove

Indtil for få årtier siden, var de bugtede floder de eneste færdselsårer gennem det grønne ocean. I dag skærer den asfalterede Transamazonske hovedvej, der forbinder Stillehavet og Atlanterhavet sig tværs gennem Amazonas i den sydlige del af Peru.

Næste side:
Forfatteren ved et træ
med pladerødder i
Amazonas.

Selv om big business afløser naturalieøkonomi og selv om veje forgrener sig ud i junglen, er der heldigvis stadig steder, hvor man kan opleve et plante- og dyreliv, der er stort set intakt – og uopdaget. På Río Amigos mellem nationalparken Manu og Puerto Maldonado opdagede den danske biolog Mogens Trolle i 2003 en hidtil ukendt hjorteart, der har fået navnet dværgspidshjort.

Sammen med den bolivianske nationalpark Mididi, der grænser op til Peru, omfatter de peruanske nationalparker og reservater Bahuaja-Sonene og Tambopata tilsammen et sammenhængende areal på knap danmarks størrelse. Hertil kommer nationalparken Manu på 17.000 km².

Isolation og begyndende kontakt

Junglen i det sydlige Peru er både hjemsted for nogle af Jordens sidste ukontaktede indfødte folk. Den peruanske regering har oprettet reservater med restriktioner, der gør det stort set umuligt at komme ind. Her lader regeringen 15 indfødte folk med hvert sit sprog leve som de har gjort gennem årtusinder. Nogle grupper lever i såkaldt frivillig isolation, mens andre er i begyndende kontakt.

Menneskerne i frivillig isolation ved, at der findes en moderne verden. De var i en første sporadisk, men meget negativ kontakt med den under gummiboomet i starten af 1900-tallet. Derfor trak de sig tilbage i junglen, hvor de stadig lever stort set uden kontakt med vores moderne verden. De er ikke modstandsdygtige overfor vores sygdomme, og kan derfor i yderste konsekvens dø, hvis de i kontakten med os smittes med eksempelvis influenza. De fleste mennesker i frivillig isolation lever som seminomader i små familiegupper. I regntiden opholder de sig i junglens indre, mens de i tørtiden søger til floderne, hvor de blandt andet lever af skildpaddeæg.

Grupperne i begyndende kontakt lever enten fast i små landsbyer eller som seminomader. De er i løbende kontakt med sundhedspersonale, så de bliver modstandsdygtige overfor vores sygdomme. Samtidig lærer de langsomt at begå sig i vores samfunds randområde.

Guldgraverne i regionen Madre de Diós smadrer junglen og forurener med kviksløv.

Guldfieber

Floderne for foden af Andesbjergene fører guldholdige aflejringer ned fra højlandet. Gennem millioner af år er guldet aflejret ved flodbredderne. Inkaerne kendte til guldforekomsterne, og hentede en stor del af deres guld i floderne neden for Cusco.

I 1960'erne og 70'erne søgte fattige bønder ned fra bjergene og etablerede simple barakbyer langs Madre de Diós og dens sydvendte bifloder. Asfalteringen af vejen fra Cusco til Puerto Maldonado og en

tre-firedobling af guldpriserne på ti år har betydet, at guldfeberen raser stadigt voldsommere.

Med alt fra skovle til gummiged udgraver illegale guldgravere de guldholdige lag fri, og efterlader stadigt voksende kraterlandskaber af grus og sten. På Google Maps kan man tydeligt se de enorme kraterlandskaber, som guldgraverne efterlader. Værst står det til langs floden Colorado mellem Tambopata og Manu.

Guldgraverne bruger kviksølv for at få guldpartiklerne til at samle sig. Kviksølvet efterlades i søer og floder, hvor det ophober sig i fisk, dyr og mennesker. Undersøgelser har vist, at 78 procent af indbyggerne i Puerto Maldonado har et alarmerende højt indhold af kviksølv i kroppen – med kvinder i den fødedygtige alder, som de hårdest angrebne.

To unge mænd fra folket nanti i begyndende kontakt med vores verden.

Gasfeltet Camisea

I den nordligste del af regionen Cusco, i en afsidesliggende del af Amazonas, har den peruanske stat i samarbejde med udenlandske partnere opbygget det store gasprojekt Camisea, efter at Shell opdagede de enorme gasforekomster i 1986. Gassen føres til Stillehavskysten ved Paracas i to rørledninger.

75 procent af Camiseas gasselskabernes "blok 88" ligger i reservatet Kugapakori, Nahua, Nanti y otros, der er oprettet for at beskytte de indfødte folk, der stadig lever i frivillig isolation og begyndende kontakt. Den peruanske lovgivning siger, at reservaternes grænser er ukrænkelige undtagen når læger skal yde sundhedshjælp til de meget sårbare indianske folk, og når staten skal udvinde naturressourcer.

FN har opfordret til stop for planer om at udvide Camisea-projektet på grund af den store sandsynlighed for, at yderligere indtrængen i Nahua-Nanti-reservatet vil betyde sygdom, død samt knaphed på føde forårsaget af forstyrrelse af dyrelivet. Alligevel har et uafhængigt panel konkluderet, at Camiseaprojektet har overholdt alle miljø- og sociale standarder.

Et af anlæggene i Camiseaprojektet ved Urubambaflodens løb.

AMAZONAS I SYD

I det sydlige Peru er der med udgangspunkt i byen Puerto Maldonado store muligheder for at opleve Amazonas. Søen Sandoval er meget populær og længere væk ligger lodger langs floderne. Ved Rio Heath i Bolivia er en isoleret lodge.

"Havnen" i Puerto Maldonado hvor man stiger i bådene, der sejler ud til lodgerne.

Puerto Maldonado

Byen er en hastigt voksende forpost for udvikling og åbning af junglen i det sydlige Peru og ligger, hvor Tambopatafloden udmunder i Madre de Dios. For turister er byen en mellemstation på vej til og fra lodgerne i junglen.

På restaurant kan det anbefales at prøve patarashca, der er en fisk omviklet med bananblade og stegt i gløder.

Lodger

I junglen omkring Puerto Maldonado ligger adskillige lodger. Nogle ligger nedstrøms ad Madre de Dios-floden og andre op ad Tambopatafloden. Generelt kan siges, at jo længere fra Puerto Maldonado et lodge ligger, jo større chance er der for at se dyr.

Søen Sandoval

Søen Sandoval Lake er en af de smukkeste søer i Peru; en stor vandmasse beskyttet i Naturreservatet Tambopata. Den er hjemsted for en familie af kæmpeodder, som er udryddelsestruede, men her har man en glimrende chance for at se dem.

Søen er omgivet af jungle, og langs bredden er oversvømmede arealer bevokset med palmer. Junglen er hjemsted for seks forskellige abearter og hundredevis af fuglearter.

Sandoval Lake Lodge ligger nær Puerto Maldonado og er oplagt for de, der ønsker en hurtig adgang til en alligevel isoleret lodge. Først sejler man en lille time ned ad floden Madre de Dios og stiger i land på højre flodbred, og vandrer dernæst en lille time gennem junglen. Ved søen Sandoval sejler man i kano til lodgen, der ligger med en smuk udsigt omgivet af jungle. Bagagen bliver selvfølgelig transporteret for én. Programmet omfatter ture gennem skovstier ved dag, nat, og gennem bådudflugter i udkanten af denne usædvanligt smukke sø.

Næste side:
En guide padler turister
over søen Sandoval til
Sandoval Lake Lodge.

Det nationale reservat Tambopata

Junglen omkring Tambopatafloden, der udmunder i den store flod Madre de Diós ved byen Puerto Maldonado er omfattet af Reserva Nacional Tambopata. Parken er inddelt i flere zoner med forskellig grad af beskyttelse. Plante- og dyrelivet i høj grad intakt, og der er store chancer for at se flere af junglens dyr.

Aber kan ses fra floden og endda på lodgerne, mens jaguaren er et sjældent syn – men den er her.

Desværre er sideveje fra den transamazonske hovedvej ved at nå Tambopatafloden, så man kan forvente, at junglen langs floden begynder at blive fældet indenfor en overskuelig årrække.

Længere op mod Andesbjergene ligger den mere svært tilgængelige nationalpark Bahuaja-Sonene. I Tambopata og Bahuaja-Sonene tilsammen er registreret omkring 1300 fuglearter og 1200 sommerfuglearter, 32 papegøjearter, 200 dyrearter (mange er flagermus) og 90 frøarter.

Monte Amazonico Lodge

Lodgen ligger på Tambopata floden. I modsætning til lodgerne på Madre de Diós ligger lodgen ud til en forholdsvis smal flod. Lodgen kaldes også Chunchu Lodge, da den ligger mindre end en times sejlads i motorkano fra den store papegøjeskrænt Collpa Chunchu. Lodgen ligger på kanten af Reserva Nacional Tambopata, hvor naturen stadig er forholdsvis uforstyrret af mennesker.

På vandring gennem junglen.

Collpa Chuncho

Enkelte steder i Amazonas er skrænter med mineralholdigt ler, der tiltrækker papegøjer, og lidt ind ad en sideflod til Tambopatafloden finder man en af de størst kendte i Amazonas. Hver morgen kommer både de store arapapegøjer og andre papegøjearter og parakitter flyvende til skrænten for at spise af de mineralholdige ler.

Flere teorier antyder, at leret indeholder vitale salte og mineraler, som anvendes til at nedbryde eller afgifte de frugter, som papegøjerne spiser.

Besøgende observerer de spisende papegøjer fra et tildækket område.

Arapapegøjer spiser lerholdigt ler på en såkaldt collpa.

Ophold på lodge

Langs Tambopatafloden ligger en lang række lodger med forskellige grader af komfort. Rejsbureauer har oftest udvalgt et par stykker, som de samarbejder med.

Under opholdet på en lodge er alle måltider i de fleste tilfælde inkluderet. Det samme er udflugter med en engelsktalende naturguide. Ture omfatter vandreture i junglen, sejlads på floderne, en tur til en "papegøjeskrænt, og natlig sejlads, hvor man søger efter kaimaner.

RÍO HEATH

På Río Heath ligger en lille afsidesliggende lodge. Aktiviteterne omfatter ture til både både en skrænt, hvor papegøjer kommer om dagen og en skrænt, hvor tapirer kommer om natten. Sejladsen går til en hesteskoformet sø og op ad en smal flod.

I Amazonas lever fire arter
tretåede dovendyr.

Grænsefloden

Floden Río Heath har ikke sit navn efter det engelske ord var varme, selv om det er nærliggende at tro det, når man opholder sig på floden. Navnet skyldes derimod en nordamerikansk læge, Edwin Heath, der i 1879 blev inviteret til Bolivia for at finde en sejlbar vej mellem floderne Mamoré og Beni. Året efter lykkedes det ham at sejle Río Beni i hele sin længde og han fandt ikke bare ud af at Beni løber ud i Mamoré, men også at Madre de Diós-floden fra Peru løber ud i Río Beni.

I 1893 sejlede den bolivianske ex-præsident José M. Pando op ad Madre de Diós-floden på en ekspedition. Undervejs udforskede han også den nederste del af den Río Heath, men måtte vende om, da de indfødte dræbte adskillige af hans mænd. For at sætte et minde over sin amerikanske ven Edwin Heath, navngav han floden Río Heath.

I 1903 tog Peru landet vest for floden fra Bolivia, således, at den i dag danner grænse mellem de to lande.

Río Heath Wildlife Center

Denne lodge er den mest isolerede og fjernest beliggende af de mange lodger, som man sejler til fra Puerto Maldonado. Det er samtidig den eneste lodge på Río Heath, der danner grænse mellem Peru og Bolivia. Sejladsen tager cirka tre timer ned ad Madre de Dios og knap to timer op ad Río Heath. Madre de Dios er flere hundrede meter bred, mens Río Heath er meget smallere. Her føler man virkelig, at man er i junglen og at den ikke blot ses som en grøn stribe langt væk.

Ved udmundingen af Río Heath ligger på den peruanske side et lille samfund, Puerto Pando, hvor guiden lader rejsende registrere. Det samme sker på den bolivianske grænsepost Puerto Heath. Som rejsende skal man ikke vise pas, da der ikke er migrationsmyndigheder på stedet.

Lodgen har ti bungalower med eget bad, og et stort spiserum med bar og lænestole. Alle vægge i lodgens bygninger er fintmasket trådnæt, så myg ikke kan passere. På skrænten ned mod floden står der en bygning med hængekøjer, så man kan ligge og nyde flodens stille løb.

Junglen på den peruanske side af floden er det nationale reservat Tambopata og er dermed omfattet af restriktioner, der blandt andet betyder, at kun nogle familier tilhørende det lokale folk ese-eje må jage og samle paranødder. Derfor ligger lodgen på den bolivianske side, hvor junglen er lige så vildtrig, men ikke er underlagt samme regler. En halv times sejlads op ad Río Heath, når man den bolivianske nationalpark Madidi.

Næste side:
Under ophold på Río
Heath Wildlife Center kan
man klatre op i et tårn og
få udsyn ud over junglens
trætoppe.

NATIONALPARKEN MANU

UNESCO har erklæret, at nationalparken Manu er det sted på Jorden, der har den største biologiske diversitet. En del af parken er åben for besøgende, mens den største del kun kan besøges af forskere. Her lever stadig indfødte folk i frivillig isolation.

Ameeraga er en slægt af giftige frøer.

Nationalparken Manu

Nationalparken Manu strækker sig fra Andesbjergenes tinder ned ad bjergenes nordøstvendte skråninger og langt ind i regnskoven. Det giver mange meget forskellige biotoper. Manu er samtidig et af Jordens bedst bevarede regnskovsområder. Da området er så svært tilgængeligt, har der aldrig været nogen nævneværdig jagt, og guldgravere, gummitappere og olieselskaber har aldrig etableret sig.

I Manu findes en fantastisk variation i dyre- og plantelivet. Indtil videre er registreret langt over 1200 sommerfuglearter, 200 pattedyrarter – heraf 13 abearter – og 15.000 plantearter. Hertil skal lægges millioner af insektarter.

Området afvandes af Manufloden og dens utallige bifloder, og på ture i Manu sejler man fortrinsvis på Manufloden.

Parken blev etableret i 1973. I 1977 gik UNESCO ind i arbejdet med at beskytte Manu, og i 1987 erklærede FN-organisationen parken for en del af verdens naturarv for fortsat at sikre Manus enestående dyre- og planteliv. Den samlede park er på knap 19.000 km², og er inddelt i tre zoner: kulturzonen, reservatzonen og parkzonen. Det er kun tilladt at besøge de to første zoner i parkens østlige del, der omfatter under 20 procent af parkens samlede areal. Parkens største område er kun tilgængeligt for videnskabsfolk med specialtilladelser og for de grupper af indfødte folk, der har levet her gennem årtusinder – bl.a. machiguengæerne, der er et af Perus største lavlandsfolk. Andre indfødte folk i den lukkede del af Manu er yora-yaminahua, mashco-piro og huachipairi. Flere grupper har først for nylig fået kontakt til den moderne verden.

Ture i Manu

Det kræver officiel tilladelse at besøge parken, og besøg må kun ske i følge med en guide. Herved sikrer man sig kontrol med strømmen af turister – der ikke er alarmerende stor, da der er loft over antallet, der kan besøge parken.

Der findes forskellige kombinationsmuligheder af transport med fly og bus. Ved at flyve sparer man et døgn transport i hver ende, men mister samtidig kørslen gennem den højeste del af parken. Nogle vælger at køre i bus ned og flyve hjem. Turen går fra Cusco, gennem Paucartambo og Pilcopata til Shintuya, hvor vejen slutter. Undervejs overnatter man gerne i bureauets lodge i den nedre del af bjergene. Fra Shintuya sker transporten i båd. Igennem det ugelange ophold i parken overnatter man typisk de fleste nætter i telt på flodbredden – i enkelte tilfælde på bureauernes egne lodger.

Næste side:
Jaguaren lever i Amazonas. Man kan være heldig at se den ved flodbredderne.

RIO DE LAS PIEDRAS

Floden Rio de las Piedras udspringer i Perus mest uberørte jungleområde, hvor det oprindelige folk mashco piro lever som nomader. Udenfor reservaterne udvindes tømmer og paranødder. I en landsby bliver det muligt at bo som turist med lokale.

Stenfloden

Rio de las Piedras er en 621 kilometer lang flod, der udmunder ved byen Puerto Maldonado. Udspringet og mere end halvdelen af flodens øverste løb befinder sig i nationalparken Alto Purús og reservatet Territorial Madre de Dios, der er hjemsted for mashco piroerne, Amazonas' største folk i frivillig isolation. Floden forbinder således det oprindelige med det moderne.

På nær langs de sidste få kilometer er floden omgivet af jungle. Udenfor reservaterne er områderne ejet af den peruanske stat, og udlejet til private og firmaer, der udvinder tømmer og paranødder. Enkelte koncessioner er udlagt til naturbevarelse.

Rio de las Piedras betyder stenfloden, og har sit navn efter sorte sten, der findes i sandet på flodens nedre løb.

Lodge ved søen Soledad

På Rio de las Piedras findes kun to lodger, hvor turister kan opholde sig. Knap et par timers sejlads op fra den eneste by på nedre del af flodens løb ligger en hesteskoformet sø kun 50 meter fra flodbredden. Mellem floden og søen ligger lodgen Amazon Research and Conservation Center i et stort område med jungle, der er stort set intakt bevaret. Lodgen er den eneste i Amazonas med en privat hesteskoformet sø.

Dyrelivet omfatter otte abearter samt ocelot, kæmpeodder, sort kaiman og hundredevis af fuglearter. Jaguarer ses jævnligt, og nær lodgen er flere skrænter, hvor de store papegøjer kommer for at spise mineralholdigt ler.

Lodge ved søen Soledad.

Næste side:
Bogens forfatter sammen med en asháninka i landsbyen Puerto Nuevo på Rio de las Piedras. Pilen er lavet af mashco pirofolket.

Oprindelige folk i frivillig isolation

I begyndelsen af 1900-tallet blev mange af Perus oprindelige folk tvunget til som slaver at indsamle naturgummi. I Madre de Dios-regionen førte gummibaronen Brian S. Fitzgerald sig frem med stor brutalitet, og dræbte en stor gruppe mashco piroer. Det fik dem til at trække sig ind i junglen, hvor deres efterkommere stadig lever i frivillig isolation. De ser hvide mennesker med tøj som onde - og som de igen i disse år bliver presset af, når olie- og gasselskaber, tømmerhuggere og guldgravere trænger stadig dybere ind i deres område.

Oprindelige folk i konflikt

Kun tre landsbyer og meget få huse ligger ud til flodens midterste strækning udenfor reservaterne. De tre landsbyer Santa Alicia, Puerto Nuevo og Monte Salvado er beboet af mennesker, der tilhører folkene yine og asháninka. De er ikke oprindelige beboere i området, men kom omkring år 2000 vandrende gennem reservaterne fra områderne omkring den nedre del af Urubambafloden. Her ødelagde tilflyttere fra bjergene og gasudvinding folkenes traditionelle jagtmuligheder.

Beboerne i de tre landsbyer lever af at dyrke marker og af at udvinde tømmer og paranødder. Derved presser de deres "brødrefolk" mashco piroerne.

Mashco piroerne er flere gange kommet til landsbyerne, hvor de beder om bananer og macheter. Sprogene yine og mashco piro ligner hinanden, og der er derfor en vis form for kommunikation. I oktober 2019 endte et møde alligevel i en konfrontation, hvor en yine i Monte Salvado blev såret af en pil affyret af en mashco piro. Det førte til utryghed i landsbyen, og meget hurtigt valgte myndighederne af evakuere beboerne.

I 2017 angreb en gruppe mashco piroer landsbyen Puerto Nuevo, da mændene var på markarbejde. Ingen mennesker led overlast, men mashco piroerne dræbte mange husdyr og ødelagde inventar i husene.

Landsbyboerne omtaler mashco piroerne som "los calatos" - de nøgne, som de frygter. Men der er også bevidste om, at situationen er ulykkelig.

Børn i landsbyen
Puerto Nuevo.

Masato er en drik lavet af gæret yuca, som de oprindelige folk yine og asháninka drikker dagligt.

Bæredygtig turisme i landsbyen Santa Alicia

Denne bogs forfatter har sammen med beboerne i landsbyen Santa Alisa udviklet ekspeditionsprægede rejser, hvor rejsende kan sejle op til landsbyen og bo nogle dage sammen med de lokale. Turene omfatter også ophold på lodgen LAgo Soledad.

Muligheden er meget unik, da ingen andre rejsebureauer har kontakt med beboerne i Santa Alicia. De eventyrlystne besøgende kan deltage i arbejdet i markerne og de kan tage med på jagtture i junglen. Kontakt Rasmussen Travel og hør om mulighederne

MAdlavning i landsbyen Santa Alicia hvor turister får mulighed for at bo sammen med en familie.

IQUITOS

Verdens største by, som der ikke er vej til. Iquitos var hovedby for udvindingen af gummi og har stadig en snert af glans fra fordums storhed i centrum. Gader i markedet Belén bliver oversvømmet i regntiden. I og omkring byen er mange centre for ayahuasca.

Et hus af jern - betalt med gummipenge

Tre dage med båd eller et par timer i fly bringer rejsende ind til den største by i den nordøstlige del af peruansk Amazonas. Fra Atlanterhavet sejler oceangående containerskibe 3.000 kilometer hertil op ad Amazonfloden. Ingen veje fører til Iquitos fra Andesbjergene. Det en følelse af at være i kontakt med junglen og afskåret fra det øvrige Peru.

Umådelige mængder af motaxier, trehjulede små motorcykler med plads til et par passagerer på et overdækket sæde hvirvler rundt i byen. På floden foran byen sejler kanoer og fragtbåde.

I årene efter år 1900 blomstrerede Iquitos, da behovet for naturgummi til hjulede på de nye automobiler, trak europæiske forretningsfolk og lokale gummitappere til byen. Gummiet sendte de til Europa og USA, og modtog til gengæld hård valuta. Lokal overlevering fortæller, at franskmænd Gustave Eiffel, der skabte Eiffeltårnet til Verdensudstillingen i Paris i 1889, konstruerede Jernhuset, Casa de Fierro, der står ved byens centrale Plaza. Der er ingen beviser for påstanden, men sandt er det, at gummi-baronen Anselmo del Aguila købte bygningen under verdensudstillingen. Da huset var skruet fra hinanden fik han det sejlet over Atlanterhavet og op ad Amazonfloden, indtil det blev båret det sidste stykke på mandeskuldre.

La Casa de Fierro, ligger ud til den centrale plaza.

Næste side:
Enkelte bygninger i Iquitos vidner om fordums storhed under gummi-boomet.

Markedet Belén - Amazonas' Venedig

Markedet Belén er kaotisk og overdådigt. 15-20 blokke syd for centrum fylder handlende gader med boder og butikker med frugter, tøj, husgeråd, grøntsager, elektronik, junglemedicin og alskens andre handelsvarer. Nogle gader strækker sig ned til floden, hvor huse er bygget på pæle.

På gaden Pasaje Paquito i markedsområdet Belén sælges naturmedicin fra boder og butikker..

Både lægger til i Belén.

Retræter med ayahuasca

Iquitos er “hovedstad” for ayahuascaturismen i peruansk Amazonas. I junglen omkring byen er en lang række centre, der tilbyder retræter med den bevidsthedsudvidende drik ayahuasca. De fleste store centre er ejet af nordamerikanere og europæere.

Det er i sandhed en jungle at finde vej i mængden af retræter og ceremonier udbudt af et spænd fra professionelle til plattenslagere. Sørg for at undersøge markedet grundigt og lyt til anbefalinger fra tidligere retrætedeltagere. Lav en aftale inden ankomsten til Iquitos, da shamaner, der tilbyder sig selv på gader og pladser sjældent er de bedste.

De fleste centre bygger deres ceremonier på traditioner fra shipibo-folket, der oprindeligt lever langs floderne mellem Iquitos og Pucallpa. Hvor shamanerne tidligere levede og udførte deres årtusindgamle hverv i landsbyerne, arbejder de nu som fastansatte eller freelance shamaner på centrene.

Denne bogs forfatter modtager et glas ayahuasca på et center.

AYAHUASCA

Ayahuasca er jungleindianernes bevidsthedsudvidende drik, der skaber forbindelse til åndernes verden og ens egen indre visdom. En "lærer-plante" kalder indianerne ayahuasca, som er en del af Perus nationale kulturarv.

SJÆLENS LIAN

Ayahuasca er en hallucinogen drik, som er blevet brugt til healing og klarsyn gennem århundreder, måske årtusinder, af shamaner i Peru, Colombia og Ecuador. På de indianske sprog har det forskellige navne. Ayahuasca, som det mest er kendt under i Peru, er en sammensætning af de to quechuaord aya og huasca. Aya kan oversættes til sjæl, ånd eller død person, mens huasca betyder vinranke eller lian. "Sjælens lian" er derfor en dækkende oversættelse. Det får mig til at tænke på, at jeg ved at drikke ayahuasca klatrer op til højere klarsyn og ned til dybere indsigter.

SHAMANER

Shamaner eller åndemanere, er kendt hos naturfolk i hele verden som de personer, der har evner og uddannelse til kommunikation mellem denne og den overnaturlige verden. I dag bruges begrebet shamanisme om alle teknikker, der bruges til at træde ind i ændrede bevidsthedstilstande med det mål at opnå healing og viden. Vejen ind i åndernes verden er beskrevet som den shamanistiske rejse. På den nordlige halvkugle kender vi til trommerejser, og i Syd- og Mellemamerika er indtag af hallucinogene planter meget udbredt. Ayahuasca er det mest udbredte og sandsynligvis kraftigste stof.

LÆRERPLANTE

I Sydamerika opfatter den oprindelige befolkning ayahuasca og de andre hallucinogene planter som legemliggørelse af bevidst intelligente væsener, der kun bliver synlige i specielle stadier af bevidsthed, og som kan fungere som spirituelle lærere og kilder til kraft, healing og viden. De kaldes derfor også for "lærer-planter", og shamaner, der forstår ceremonier med brug af ayahuasca, gennemgår årelang træning og uddannelse for at kunne fungere som kompetente og trygge følgesvende på rejsen ind i åndernes verden.

AKTIVE STOFFER

Ayahuasca er et sammenkog af to planter. Lianplanten *Banisteriopsis caapi*, der tilhører barbadoskirsebærfamilien, lægges i blød, bankes i trevler og koges sammen med blade fra *psychotria viridis*, der er en staudebusk. Bryggen indeholder det psykedeliske stof dimethyltryptamin (DMT), der nedbrydes af maveenzymet monoamin oxidase (MOA) og derefter via blodba-

Ayahuasca er et sammenkog af to planter.

nerne aktiverer receptorer i hjernen. Andre stoffer i drikken gør, at virkningen holder i adskillige timer alt efter dosens størrelse.

Netop de stoffer, der gør, at DMT'en nedbrydes langsomt, gør også, at andre stoffer nedbrydes langsomt. Derfor er det vigtigt at faste, den dag man starter en eller flere ayahuasca-sessioner. I en uge eller mere inden, bør man også gå på en diæt, der er uden rødt kød, kaffe, alkohol og citrusfrugter. Sex bør man også afholde sig fra.

Tilhængerne af den brasilianske ayahuascakirke União do Vegetal har ikke restriktioner på diæter, da de mener, at risikoen er ubetydelig.

En natlig ceremoni er ved at starte.

CEREMONIEN

Ayahuascaceremonier ledes af en shaman, der med sang og bønner sætter en stemning, der understøtter virkningen af ayahuasca. Shamanens rolle er derfor meget vigtig. Ceremonien foregår oftest om aftenen i næsten total mørke.

Virkningen kommer en halv til en hel time efter, at man har drukket et glasfuld. Kvalme, diarré og kropsligt ubehag kommer næsten altid i starten, og det er nødvendigt at have en skål til opkast ved siden af sig og let adgang til toilet. Ubehaget kommer, når ayahuascaen nedbryder de forsvarslag, der afgrænser os i forhold til underbevidstheden.

De visioner, oplevelser og indsigter, som kommer (det er ikke altid det sker), varierer fra person til person og fra ceremoni til ceremoni. Shamaner fortæller, at man oplever det, som man har behov for at lære, og det som man er klar til. Derfor er det meget befordrende for en positiv effekt, at man er bevidst om, hvad man ønsker hjælp til, afklaring omkring eller helbredelse for.

Terapeutiske samtaler bør være en del af et forløb med ayahuasca, så man får bearbejdet og klarhed over de oplevelser, som man har haft under påvirkningen af ayahuasca.

KULTURARV

24. Juni 2008 gjorde Perus regering ayahuasca til en del af landets kulturarv og erklærede, at ayahuasca er "en af de fundamentale søjler i Amazon-indianernes identitet", der derfor skal beskyttes.

Resolutionen er baseret på en rapport skrevet af en psykiater på et medicinsk center i byen Tarapoto, hvor man forsker i behandling af alkohol- og narkotikaafhængighed ved hjælp af traditionel regnskovsmedicin. Deriblandt ayahuasca.

BØGER OG FILM

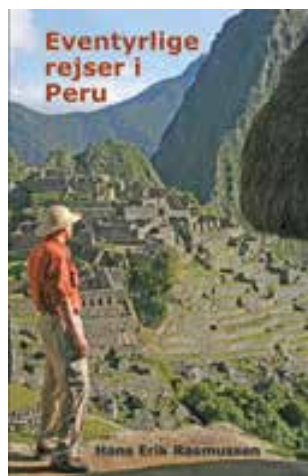
Hans Erik Rasmussen har skrevet en lang række bøger, og produceret film om rejser i Sydamerika. Her er nævnt tre bøger, der kan inspirere til rejser i Peru. På sine seneste vandreture, har han optaget film, der publiceres på YouTube.com

Rejsen Hjem - 40 års eventyr i Sydamerika

I Rejsen Hjem fortæller Hans Erik om de rejser, der har gjort størst indtryk på ham. På kompetent vis kæder han sin enorme viden om sydamerikansk kultur, politik og historie ind i skildringerne af sine egne eventyr.

Værket er æstetisk flot illustreret med fotos fra de mange oplevelser gennem mere end 40 år. Billederne omfatter hans unikke samling af pile og lændeklæde fra et ukontaktet folk i Amazonas, en stenøkse fra inkatiden og håndvævede tæpper og ponchoer fra Andesbjergene.

Titlen refererer til, at forfatteren altid har følt sig hjemme i Sydamerika. I en ceremoni med shamanernes bevidsthedsudvidende bryg ayahuasca har han oplevet sig selv som en spansk erobrer, der i 1600-tallet var gift med en indfødt kvinde i Peru. Hans Eriks mange rejser til Sydamerika har været en genopdagelse af det kontinent, hvor han boede i et tidligere liv.

Eventyrlige rejser i Peru

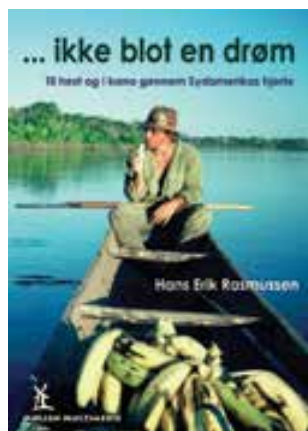
Eventyrlige rejser i Peru beskriver fem af Hans Erik Rasmussens rejser i Peru. Første rejse er en vandretur over en højderyg mellem Cusco og Titicacasøen. Anden rejse foregår med heste og lamaer til Amazonflodens udspring. Tredje rejse beskriver møder med stærke kvinder. Fjerde rejse går gennem Perus centrale højland, hvor Den Lysende Sti hærgede. Femte rejse er en vandring ad Inkastien til Machu Picchu, hvor Hans Erik Rasmussens rejsefælle er hans otteårige datter, Klara.

294 sider, Møllen 2018

Ikke blot en drøm

Ikke blot en drøm er beretningen om en rejse, som fik afgørende betydning for Hans Erik Rasmussen videre liv. Sammen med en ven realiserede han drømmen om at købe heste og ride gennem Andesbjergene og bagefter købe en udhulet træstamme i Amazonjunglen. Undervejs mistede de en hest i en rivende flod, lærte at ride hos gæstfrie bønder og underviste til gengæld deres nye venner i at arbejde med traktor. Ved Titicacasøen var de til en lastbils dåb og i storbyen blev de arresteret af narkotikapolitiet. Under hele rejsen levede de sammen med de lokale.

208 sider, Møllen 2011

Film om højdepunkter i Peru

Gå ind på YouTube.com og skriv Rasmussen Travel i søgefeltet. Herved kommer vores kanal frem. Der vil løbende blive lagt flere film ind om mange af de steder, som er beskrevet i denne bog.

REJSEN HJEM

40 ÅRS EVENTYR I SYDAMERIKA

HANS ERIK RASMUSSEN

RASMUSSEN TRAVEL

Hans Erik Rasmussen driver rejsebureauet Rasmussen Travel, der er specialiseret i skræddersyede eventyr i Sydamerika. Gennem vores store kontaktnet kan vi både løse meget specielle opgaver og arrangere rundrejser til de klassiske højdepunkter.

Hans Erik Rasmussen (tv) og Calle Granholm rejste første gang sammen i Sydamerika i 1981. I dag driver Calle et hotel syd for Lima, mens Hans Erik driver bureauet i Danmark. Rasmussen Travel bygger på erfaringer og kontakter samlet gennem fire årtiers rejse i Sydamerika.

Individuelle skræddersyede eventyr

Vi skræddersyr jeres sydamerikanske eventyr, så I får en rejse, der opfylder jeres drømme og ønsker. I planlægningsfasen er vi jeres sparringspartner, hvor vi rådgiver og kommer med forslag til rejseplan og rejsemål. Under rejsen står vores lokale agenter hele tiden klar til at løse de problemer, der måtte opstå, hvis for eksempel en bus bliver forsinket.

Grupperejser med dansk rejseleder

Vores klassiske rundrejse i Peru med dansk rejseleder har vi døbt Inkarigetets mangfoldigheder. Rejseleder Calle Granholm bor fast i Peru og tager på denne rejse gæsterne med til både de kendte seværdigheder og til de steder, som kun får besøg af Rasmussen Travel. Blandt andet overnatter man hos vores private venner i en typisk landsby.

Hans Erik Rasmussen leder især vandreture på de mange storslåede ruter ved Machu Picchu.

Se aktuelle rejser på vores hjemmeside.

Til højre:

Hans Erik Rasmussen under et længere besøg på øen Taquile i Titicacasøen. Når to personer mødes, udveksler de cocoblade.

Partnere og eget bureau i Peru

Vores peruanske hovedkvarter er i Cusco, og vi har kontakter i hele landet. Når I kommer til en ny by, står vores personale klar til at modtage jer.

Hans Erik Rasmussen er medejer af et vandrebureauet Viking Expedition i Cusco. Vi er meget stolte af, at myndighederne har givet os licens til selv at lave vandreture ad den berømte Inkastien til Machu Picchu.

Kolofon

Peru – Højdepunkter i inkaernes land

© Hans Erik Rasmussen og Forlaget Møllen 2023

Omslagsfotos: Hans Erik Rasmussen

Grafisk tilrettelægning og layout: Hans Erik Rasmussen

Redaktion: Troels Gollander

Alle fotos: Hans Erik Rasmussen på nær Troels Gollander

s. 16, 25v, 50, 93. Jørgen Villadsen s. 100. Calle Granholm s. 129.

Dirch Lind s. 149.

Bogen er sat med Garamond

Tryk: Scandinavian Book A/S

3. E-bogsudgave 2024

ISBN: 9788791525384

Kopiering fra denne bog må kun finde sted på institutioner eller virksomheder, der har indgået aftale med Copydan, og kun inden for de rammer, der er nævnt i aftalen.

w. mollenmultimedie.dk

Hans Erik Rasmussen

Førslev Mølle

Førslev Møllevvej 5

4690 Haslev

t: 21 72 44 56

e: he@rasmussentravel.dk

w. rasmussentravel.dk

w. hans-erik-rasmussen.dk

Tak

En varm tak til de venner som jeg har rejst med i Peru; især Birgitte Gyrd, Klara Møller Rasmussen, Silas Møller Rasmussen, Calle Granholm, Torben Rasmussen, Troels Gollander, Jørgen Villadsen, Claus Kjærby.

Gracias

Un abrazo fuerte para amigos y compañeros de viajes en Peru; Mario Yepez, Marianella Oblitas, Mario y Maxi, Christian Peña, Zenit Velasquez, Yuri Aguilar, Zayu Quispe, Ale Quispe, Enrique Peña, Jessica Valentín, Cecilio Quispe Quispe, Raúl, Luis, Florencio y Juvenal.

